

Coliba unchiului Tom

Henriette Beecher Stowe
(variantă prescurtată)

UN OM DE OMENIE

În înserarea unei reci zile de februarie, doi bărbați stăteau în fața unei sticle cu rachiu, în sufrageria frumos mobilată a casei din P..., din Kentucky. Erau singuri; scaunele foarte apropiate, iar cei doi păreau că discută o chestiune de mare importanță.

— Iată cum înțeleg să aranjez afacerea, spuse domnul Shelby.

— În felul acesta, nu pot, domnule Shelby; zău nu pot! reluă celălalt, ridicând paharul plin, în lumină.

— Cu toate acestea Haley, Tom este extraordinar! Pe cuvântul meu, își merită prețul: un om cinstit, ordonat, capabil, și care îmi conduce ferma ca nimeni altul.

— Cinstit! Vrei să spui cinstit atât cât poate fi un negru, zise Haley, umplându-și paharul cu rachiu.

— Nu, vreau să spun: cu adevărat cinstit, ordonat și muncitor. I-am încredințat de mult, tot ce am: banii, casa, vitele; îl las liber să circule prin tot ținutul; mereu și pretutindeni mi-a fost cinstit și credincios. Trebuie s-o mărturisesc, că mi-e foarte greu să mă despart de dânsul.

— Ei, haide, Haley, în felul ăsta suntem chit... Să batem palma, dacă ai un pic de conștiință.

— Am atâta conștiință, câtă poate avea un om de afaceri, spuse negustorul, glumind, și sunt gata să fac orice lucru rațional pentru a-mi obliga prietenii... Dar timpurile sunt grele, cu adevărat prea grele.

Negustorul oftă de câteva ori cu înțeles, apoi își umplu un nou pahar cu rachiu.

— Ei bine, Haley, care sunt ultimele tale condiții? spuse Shelby după un moment de tăcere penibilă.

— Nu cumva mai ai, fată sau băiat, să-mi dai pe deasupra lui Tom?

— La drept vorbind, n-am pe nimeni de care aș putea să mă privesc. Când vând, trebuie să-ți închipui că numai o mare nevoie mă face să acționez așa; nu-mi place să mă despart de muncitorii mei: ăsta este un fapt bine cunoscut.

În acest moment ușa se deschise și un copil mulatru, de patru ani, intră în odaie. Era de-o remarcabilă frumusețe și foarte grațios. Sub buclele negre, mătăsoase și strălucitoare, doi ochi catifelati și blânzi priveau nevinovat printre genele lungi. Era îmbrăcat în culori vii, ceea ce scotea mai mult în evidență farmecul lui de mulatru. Din felul nestingherit cu care privea prin cameră și din mișcările lui libere și degajate, se vedea foarte bine că acest copil era favoritul și răsfățatul stăpânului.

— Hep! Prinde! spuse domnul Shelby, fluierând ușor și aruncându-i un ciorchine de struguri.

Copilul țâșni cu toată vigoarea micilor lui membre și prinse prada. Stăpânul râse.

— Vino aici, Jim.

Copilul se apropie. Shelby îi mângâie părul buclat și-i ridică bărbia.

— Ascultă, Jim, să arăți domnului cum știi tu să cânti și să dansezi. Avea o voce clară, cu timbru sonor. Își acompania cântecul cu mișcări nostime din mâini, din picioare, cu tot trupul. Dar toate aceste mișcări se încadrau perfect în ritmul cântecului.

— Bravo! strigă Haley, aruncându-i o bucată de portocală,

— Acuma, Jim, umblă ca bătrânul Cudjoex, când are reumatism.

În aceeași clipă, membrele flexibile ale copilului se desfășură și se deformată. O cocoașă i se formă în spate, și, cu bastonul stăpânului în mână, mimând bătrânețea dureroasă pe chipul său de copil, șchiopăta prin cameră, ca un octogenar.

Cei doi bărbați râdeau cu hohote.

În momentul acela, ușa se deschise încetitor și o tânără sclavă mulatră intră în cameră. Ajungea să arunci o privire de la ea la copil, ca să-ți dai imediat seama că sunt mamă și fiu. Aceiași ochi negri, strălucitori, cu gene lungi; aceleași trăsături delicate, fermecătoare. Era curat îmbrăcată, subțire, înaltă și foarte delicată. Toate acestea n-au scăpat ochiului rapid și exersat al negustorului.

— Ce este, Elisa? întrebă stăpânul, văzând-o că se oprește și-l privește cu un fel de codeală.

— Iertați-mă, domnule, venisem să caut copilul.

Băiatul se aruncă în brațele ei, arătându-i bunătațile căpătate, pe care le ținea într-un colț al șorțulețului.

— Bine, atunci ia-l, zise Shelby.

Elisa ieși repede, strângând copilul la piept.

— Extraordinar! strigă negustorul, splendidă marfă! Numai să vrei și te îmbogățești la Orleans cu fata asta! Am văzut nenumărate fete prețuite la mii de dolari bucata și nu erau mai frumoase.

— N-am nevoie să mă îmbogățesc de pe urma ei, tăie scurt Shelby, și pentru a schimba discuția, destupă o nouă sticlă, îl întrebă pe negustor ce părere are despre calitatea băuturii.

— Excelent! Prima calitate! răspunse Haley.

Apoi, întorcându-se și bătându-l familiar pe umeri, adăugă:

— Ia să vedem, cât ceri pe fată?

— Domnule Haley, nu-i de vânzare! Nevastă-mea n-ar vinde-o nici pentru tot aurul din lume.

— He!! He! Femeile spun asta pentru că nu știu să numere, dar ia arată-le câte nimicuri ar putea să cumpere cu atâta bănet și își vor schimba imediat părerea... Te asigur eu.

— Îți repet, Haley, că nu trebuie să mai vorbim despre asta; am spus nu, e nu! reluă Shelby cu un aer hotărât.

— Atunci o să dai copilul, spuse negustorul. Cred că pe ăsta îl merit...

— Ei, ce-ai putea să faci cu copilul? spuse Shelby.

— Păi, am un prieten care se ocupă cu felul ăsta de comerț. Sunt articole de fantezie și bogații dau preț bun. În casele mari e nevoie totdeauna de un băiat drăguț, care să deschidă ușa, care să servească și să înveselească lumea. Drăcușorul ăsta, muzicant și comediant ar fi tocmai potrivit.

— Aș dori mai degrabă să nu-l vând, spuse Shelby pe gânduri. Adevărul, domnule, e că sunt un om de omenie și nu mi-ar place să despart pe un copil de mama sa.

— Adevărat? Da... Strigătul naturii... Vă înțeleg. Și eu sunt omenos, mai ales că m-a învățat meseria... Dacă nu ești omenos, atât cât trebuie, se pot pierde mulți bani, căci marfa devine de nevândut. Dar în cazul acesta lucrurile se pot aranja foarte ușor dacă soția dumitale i-ar da niște fleacuri, cercei, rochii sau un șal, ar uita foarte repede. Totul e să se facă însă cu blândețe...

Negustorul se răsturnă comod în fotoliu și pentru a-și ilustra virtuțile reluă cu modestie:

— Nu cred că un om trebuie să se laude singur; dar o spun pentru că ăsta e adevărul. Trec drept negustorul cu cele mai frumoase turme de negri. Sunt în bună stare, sănătoși, grași și toate acestea din cauza felului meu de a mă purta. Omenia este, domnule, norma conduitei mele.

Shelby nu mai știa ce să răspundă, de aceea zise:

— Adevărat?

— Acum, trebuie să mărturisesc că ideile mele nu prea sunt populare... Se mai râde de ele; nu sunt chiar așa de răspândite... De, ce să-i faci? Așa sunt eu! Dar grație lor n-am ce spune, am fost recompensat. Negustorul râse și el de gluma lui și fiindcă era așa de original și de ascuțit în demonstrațiile lui umanitariste, Shelby însuși nu se putu abține să nu râdă, ceea ce făcu pe negustor să continue: E curios de fapt, dar n-am putut să bag asta în capul oamenilor până acum. Îl știi pe Tom Loker, fostul meu tovarăș, un băiat îndemânatic, numai că în privința negrilor era un drac și jumătate. Probabil că avea el principiile lui, pentru că altfel, era pâinea lui Dumnezeu. Obişnuiam să-i spun: "Ei, Tom, când sunt triste fetele și când plâng, trebuie să le înghiontești sau să le lovești peste față? Nu știi că asta poate să le desfigureze sau să le îmbolnăvească și mai ales pe cele tinere le urâtește? N-ai putea să le iei mai cu duhul blândeții? Ia încearcă, Tom, căci puțină omenie dă mai multe rezultate decât brutalitățile și ghionții tăi ". Tom însă nu a reușit să înțeleagă lucrurile acestea, mi-a stricat o mulțime de marfă și am fost nevoit s-o rup cu el, cu toate că avea o inimă bună și mână bună în afaceri.

— Și crezi că sistemul dumitale este preferabil celui practicat de Tom? întrebă Shelby.

— Desigur, domnule! De câte ori e cu putință evit neplăcerile. Dacă vreau să vând un copil, o îndepărtez pe mamă... Ochii care nu se văd se uită. Nu-i ca la albi, care sunt crescuți cu gândul să-și păstreze copiii, soția și tot ce le aparține. Un negru care a fost dresat așa cum trebuie, nu se așteaptă la nimic din toate acestea și totul devine foarte firesc și ușor.

— Mă tem că ai mei nu au fost dresați cum trebuia, spuse Shelby.

— Posibil. Dumneavoastră, oamenii din Kentucky, îi cam stricați pe negri, îi tratați prea bine. Ce-i un negru? Păi, el e făcut să circule... să fie vândut lui Tom, lui Dick, sau Dumnezeu mai știe cui. Nu-i bine să-i deschizi capul, să-i dai speranțe pentru ca apoi să se găsească expus mizeriilor și greutăților care îi vor părea penibile. Aș îndrăzni să spun că ar fi mai bine pentru negrii dumneavoastră să fie tratați precum cei de la toate plantațiile. Știți, domnule Shelby, că fiecare om crede că el are dreptate. La rândul meu eu cred că mă port așa cum trebuie cu negri,...

— Ferice de omul care-i mulțumit de el, spuse Shelby, ridicând din umeri fără să caute să-și ascundă o impresie foarte defavorabilă.

— Ei...reluă Haley, după ce amândoi își mai depanară gândurile... Ei, ce spui?

— O să mă mai gândesc și o să vorbesc și cu nevastă-mea... răspunse Shelby. Totuși, Haley, dacă vrei ca afacerea să fie dusă cu discreția de care vorbeai, nu scăpa nici o vorbă prin vecini, căci s-ar auzi vestea printre oamenii mei și atunci mi-ar fi mult mai greu să-i liniștesc.

— Tac chitic! Dar în același timp îți declar că sunt al naibii de grăbit și că trebuie să știu cât mai curând posibil pe ce pot conta. Se ridică și își puse paradesiul.

— Întreabă-mă astă-seară între șase și șapte și o să ai răspunsul, spuse Shelby.

Negustorul salută și plecă.

"Să nu pot să-l dau afară în brânci, se gândi Shelby, când văzu ușa bine închisă. Ce neobrăzare! Știe că mă are la mână. Ah! Dacă mi s-ar fi spus vreodată că o să fiu nevoit să-l vând pe Tom unui blestemat de negustor de sclavi, i-aș fi răspuns: "Da' ce, servitorul tău e un câine ca să te porți așa cu el? " Și acum n-am încotro... Și copilul Elisei! O să am de furcă și cu nevastă-mea! Oh! Datoriile! Datoriile! Nemernicul mă are la mână... și profită ".

Poate că în statul Kentucky, sclavajul se prezintă sub forma lui cea mai blândă. Predominația generală a agriculturii, liniștită și regulată, nu dădea loc

la acele înfringurate eforturi de muncă forțată pe care trebuințele afacerilor o impune ținuturilor din sud; în Kentucky, starea sclavajului e mai în armonie cu ceea ce reclamă sănătatea și rațiunea. Stăpânul, mulțumit cu un câștig moderat, nu este împins la cerințele nemiloase care silește mâna acestei slabe făpturi acolo unde speranța unui câștig rapid este aruncat în balanță fără altă contragreutate decât interesul pentru cel slab și oprimat.

Shelby era dintr-un bun aluat, o natură blândă și docilă, pornit spre indulgență față de toți cei care îl înconjurau. Nu neglija nimic din ceea ce putea contribui la sănătatea sau buna stare a negrilor săi. Dar se aruncase în speculații orbește... se angajase pentru sume importante. Polițele lui se găseau în mâinile lui Haley... Iată cum se explică această convorbire relatată mai sus.

Elisa, apropiindu-se de ușă, auzise destul, ca să înțeleagă că un negustor făcea oferte de cumpărare de sclavi. Ar fi vrut să rămână mai mult la ușă ca să asculte, dar în aceeași clipă stăpâna ei o chemă, așa că trebui să plece. I se păruse totuși că ar fi vorba de copilul ei. Se înșelase oare? Inima îi bătu cu putere. Strânse fără să vrea copilul la piept, încât mititelul întoarse mirat capul, ca să-și privească mama.

— Elisa! Dar ce ai fată astăzi? spuse stăpâna văzând-o luând un lucru drept altul, răsturnând masa de lucru și dându-i o cămașă de noapte drept rochia de seară pe care i-o ceruse.

Elisa se opri brusc.

— Doamnă, spuse ea, ridicând ochii către cer; apoi, izbucnind în lacrimi, căzu pe un scaun suspinând.

— Dar bine, Elisa, copila mea, ce ai?

— Oh! Doamnă! Doamnă! A fost un negustor, care a vorbit cu domnul. L-am auzit!

— Ei și? Ce-i cu asta?

— Doamnă, credeți că domnul ar vrea să-l vândă pe Henry al meu?

Și biata ființă se aruncă din nou pe scaun suspinând amarnic.

— Ei bine, nu, proasto! Știi bine că stăpânul vostru nu face afaceri cu negustorii din sud, și că n-are obiceiul să-și vândă sclavii atâta vreme cât ei se poartă bine... Și apoi, nebună ce ești, cine ar vrea să-ți cumpere pe Henry al tău și ce să facă apoi cu el? Hai, usucă-ți lacrimile, agață rochia și piaptănă-mă... Ai face bine să nu mai ascuți pe la uși!

— Da, doamnă, dar dumneavoastră n-ați consimți... ca să...

— Ce nebunie! Nu, desigur, nu voi admite. Și cu asta gata.

Liniștită de vorbele stăpânei sale, Elisa o îmbracă la repezeală și râse de propriile ei temeri.

Doamna Shelby era o ființă superioară atât ca suflet cât și ca inteligență. Ea nu știa nimic din încurcăturile bănești ale soțului ei, astfel că fusese sinceră cu Elisa. Se gătea pentru o vizită așa că nu mai reținu nimic din cele discutate.

MAMA

Crescută de mică de stăpâna ei, Elisa fusese totdeauna tratată ca o favorită.

Cei care au călătorit prin sudul Americii au putut să observe eleganța rafinată, dulceața vocii și a manierelor care par să fie un dar special al unor mulatre. Aceste grații înăscute, sunt adesea unite cu o frumusețe orbitoare și aproape totdeauna mărite de daruri personale. Fusese căsătorită cu un tânăr de condiția sa, harnic și frumos, care trăia pe o proprietate vecină. El se numea George Harris. Acest tânăr fusese împrumutat de stăpânul lui, pentru a munci într-o fabrică de saci. Îndemânarea și priceperea îi dădură un loc de frunte. El inventă o mașină de curățat cânepa. Față de educația și starea socială în care

era îngrădit inventatorul, se poate spune că el desfășurase tot atâta geniu mecanic cât Whitney cu mașina lui pentru bumbac. Era iubit de toți din fabrică. Totuși, cum acest sclav, în fața legii nu era un om, ci un lucru, toate aceste calități superioare erau supuse controlului tiranic al unui stăpân vulgar și cu idei strâmte. Zgomotul invenției ajunsese până la el; se duse la fabrică să vadă ce ispravă făcuse acest obiect cu creier; fu primit cu entuziasm de către director care-l felicită că avea un sclav atât de destoinic.

George îi făcu onorurile fabricii, îi arătă mașina sa, și puțin amestecat de laude vorbi atât de bine, se arătă așa de mare, păru atât de frumos, încât stăpânul lui începu să simtă un sentiment penibil de inferioritate. Ce nevoie avea sclavul lui să străbată țara, să inventeze mașini și să-și ridice capul printre boieri? Trebuie făcută ordine... Trebuia să-l aducă la el, să-l pună să sape pământul... Se va vedea atunci ce măreț este! Fabricantul și toți lucrătorii fură foarte mirați că cere socoteală lui George, că vroia, zicea el, să-l ia imediat acasă.

— Dar domnule Harris, spunea fabricantul, nu cumva e o hotărâre pripită?

— Ce importă! Nu-i al meu?

— Am consimțit bucuroși să ridicăm prețul!

— Nu-i un motiv: n-am nevoie să-mi închiriez sclavii când aceasta nu-mi mai place.

— Dar, domnule, păcat, pentru că pare foarte potrivit pentru munca aceasta!

— Posibil. Dar aş paria că la muncile la care l-am pus eu, niciodată n-a fost atât de potrivit.

— Și apoi, spuse destul de neîndemânatic unul dintre lucrători, gândiți-vă la mașina pe care a inventat-o.

— Ah! Da! O mașină care să scutească de oboseală? Asta a inventat, pariez. Numai un negru putea să inventeze așa ceva. Nu sunt ei înșiși niște mașini? Nu rămâne.

Când auzi această condamnare, pe care o știa fără drept de apel, George rămase năucit, își încrucișă brațele pe piept și își mușcă buzele; dar revolta îi ardea pieptul ca un vulcan, făcea să-i curgă prin vine torente de lavă înflăcărată, respirația îi era scurtă, ochii săi mari și negri aveau strălucirea cărbunilor aprinși. Ar fi avut fără îndoială o ieșire fatală, dacă directorul nu i-ar fi spus încetșor, atingându-i mâna:

— Cedează George, du-te cu el acum; vom încerca să te reluăm.

Tiranul observă gestul. Acest lucru îl întărește și mai mult în hotărârea de a păstra victima în puterea lui. George fu adus la fermă și întrebuințat la muncile cele mai grele. Fără îndoială că a făcut toate eforturile ca să nu crâcnească nimic; dar fața lui mohorâtă și privirile lui erau suficiente pentru a arăta ce simte. Semne prea vizibile pentru a putea confunda un om cu un lucru!

În timpul perioadei fericite când lucra la fabrică, George o văzuse pe Elisa și se însurase cu ea; în acest timp bucurându-se de încrederea și favoarea șefului său, avea libertatea deplină să se ducă oriunde vroia. Căsătoria aceasta primise aprobarea doamnei Shelby, care, ca toate femeile îi plăcea să se ocupe cu căsătoriile; era fericită să o poată mărita pe favorita ei cu un om care-i convenea din toate punctele de vedere. Nunta se făcu în salonul cel mare al doamnei Shelby, care ținuse să împodobească ea însăși cu flori de lămâiță frumosul păr al miresei.

Timp de un an sau doi, Elisa își văzu bărbatul destul de des; nimic n-a întrerupt fericirea lor, afară de pierderea a doi copilași abia născuți. Durerea ei a fost atât de mare, încât a trebuit să intervină cu toată autoritatea doamna Shelby, pentru a o face să se mai liniștească. Totuși, numai nașterea micului Henry a fost în stare s-o calmeze cu totul. Toate resursele ei de dragoste, toate pornirile de afecțiune, toate aceste sentimente clocotitoare, se îndreptară către copil. Elisa a fost, deci, fericită până în ziua când bărbatul ei smuls violent de la fabrică, își reluă jugul de fier la stăpânul lui. Fabricantul, credincios cuvântului

dat, îl vizită pe domnul Harris la câțva timp după plecarea lui George, sperând că clocotul urii s-ar fi stins... Făcu toate eforturile ca să capete înapoi sclavul.

— Nu-ți mai pierde timpul degeaba, răspunse Harris pe un ton repezit, știu ce am de făcut, fără să mi-o mai spui dumneata.

— Nu vreau să vă influențez cu nimic domnule, dar cred că ar fi în interesul dumneavoastră să-mi dați omul în condițiile...

— Înțeleg, domnule...

— Am surprins zilele trecute șoaptele dumneavoastră... Suntem într-o țară liberă, domnule! Omul este al meu și fac ce vreau cu el.

Astfel dispărură ultimele speranțe ale lui George. Nu mai avea de aici înainte în fața lui, decât o viață de mizerie, de muncă brută, devenind din ce în ce mai amară prin toate batjocurile și umilințele pe care numai o bestie este capabilă să le inventeze pentru exploatarea nenorociților de sub puterea sa.

SOT ȘI TATĂ

Doamna Shelby plecase. Elisa stătea pe verandă și urmărea cu ochii trăsura care se depărta. O mână i se așeză pe umăr; tresări ușor și se întoarse brusc: un strălucitor surâs îi luminează fața.

— George, tu ești? M-ai speriat. Oh! Sunt fericită că te văd. Doamna lipsește toată seara. Hai, vino în camera mea...

Spunând aceste cuvinte, se îndreptară spre o cameră drăguță, lângă vestibul, unde de obicei stătea toată ziua când lucra.

— Oh! Sunt foarte fericită! Dar tu de ce ești trist? Uite ce măricel s-a făcut Henry! Nu-i frumos? spuse Elisa mângâindu-i buclele mătăsoase și sărutându-l.

— Mai bine nu s-ar fi născut, spuse George cu amărăciune; mai bine nu mă nașteam nici eu.

Surprinsă și înspăimântată, Elisa se așeză și aplecând capul pe umărul bărbatului, izbucni în lacrimi.

— E urât din partea mea, sărmană ființă, că te fac să suferi atâta. Oh! De ce m-ai cunoscut?... Ai fi putut fi atât de fericită... șopti el cu vocea foarte duioasă.

— George, George! Cum poți să vorbești așa? Ce ți s-a întâmplat? Ce este? Am fost atât de fericiți până acum!

— Da, draga mea, am fost fericiți, zise George.

Apoi, luând copilul pe genunchi, îl privi fix în ochii negri, mângâindu-l pe cap.

— Cât îți seamănă! Și ești cea mai frumoasă femeie pe care am văzut-o vreodată și cea mai bună pe care am dorit s-o cunosc și totuși aș fi vrut să nu ne fi cunoscut niciodată.

— George, cum poți?...

— Da, Elisa, numai mizerie, mizerie, mizerie. Viața mea e mai păcătoasă decât a unei râme... Viața asta mă înghite, sunt un biet sclav pierdut și părăsit... Și te târăsc în căderea mea și pe tine... Asta-i totul! De ce încercăm să mai facem câte ceva, de ce mai învățăm câte ceva? Să fim cineva? La ce-i bună viața? Aș vrea să mor!

— Scumpul meu George, acum înțeleg că nu-i bine. Știu ce mult te-a costat pierderea locului de la fabrică... Știu că ai un stăpân nemilos... dar te rog, mai ai puțină răbdare... Poate că...

— Răbdare! strigă el întrerupând-o. N-am avut răbdare. Am spus vreun cuvânt când a venit și m-a luat, fără nici un motiv, de acolo de unde toți erau buni cu mine? Lua tot profitul muncii mele și toți spuneau că muncesc bine.

— Asta e într-adevăr groaznic... Dar în definitiv, e stăpânul tău, știi bine...

— Stăpânul meu! Eh! Cine l-a făcut stăpânul meu? Mă gândesc la mine... Sunt și eu un om ca și el: valorez mai mult ca el! Știu să muncesc mai bine decât el și să conduc treburile mai bine ca el. Citesc mai bine, scriu mai bine și am învățat toate eu singur, fără să-i datorez nimic. Am învățat chiar fără voia lui; și acum cu ce drept vrea să facă din mine, din nou un animal de, povară, să mă smulgă de la lucrul pe care-l făceam bine, pentru a mă pune să fac muncă de vită. Știu ce vrea; vrea să mă doboare, să mă umilească. De aceea mă întrebuintează la treburile cele mai josnice și cele mai umilitoare.

— George! Mă sperii. Nu te-am auzit niciodată vorbind astfel. Mi-e teamă să nu faci cine știe ce... Înțeleg ce simți, dar fii cu băgare de seamă. Din dragoste pentru mine și pentru Henry.

— Am fost prudent și am fost răbdător; dar din zi în zi răul crește; carnea și sângele nu pot să mai suporte. Nu scapă nici o ocazie să nu mă tortureze și să nu mă insulte. Credeam că-mi va fi posibil să muncesc ca lumea și să trăiesc în pace. Să am puțin timp ca să citesc și să învăț lucruri noi în afara orelor de muncă... Nu! Cu cât duc mai mult greul, cu atât mă încarcă mai mult! Spune că vede el, cu toate că nu spun nimic, ca am pe dracu în mine și are ambiția să mi-l scoată... Ei bine, da! Într-una din zilele astea dracul va ieși, dar într-un fel care nu-i va place deloc...

— Scumpule! Ce ne vom face? spuse Elisa plângând.

— Nu mai târziu decât ieri, spuse George, pe când încărcam o căruță cu pietre, tânărul stăpân, domnul Tom, care era acolo, trosni din bici pe la urechile calului, care s-a speriat. L-am rugat foarte politicos să înceteze; dar de unde! Am reînnoit rugămintea însă el s-a repezit la mine și m-a lovit. L-am prins mâna. A început să strige sălbatic, m-a lovit din nou și a alergat spre tatăl lui, spunându-i că-l bat. Acesta deveni furios, spuse că mă va învăța minte ca să știu cine-i stăpânul meu. Mă legă de un pom, tăie vergi și-i spuse tânărului domnișor că putea să mă lovească până va obosi. Ceea ce și făcu.

Fruntea sclavului se posomorî. O flacăra îi țâșni din ochi. Elisa tremura.

— Cine l-a făcut pe omul acesta stăpânul meu? murmură el din nou; iată ceea ce vreau să știu...

— Dar, spuse Elisa cu tristețe, eu am crezut totdeauna că trebuie să ascult pe stăpânii mei.

— Poate că tu ai dreptate în ceea ce te privește; ei te-au crescut ca pe copilul lor: te-au hrănit, te-au îmbrăcat, te-au tratat bine, te-au învățat; astea le dă drepturi. Dar mie? Lovituri de picioare, pumni, insulte și înjurături. Câteodată părăsit cu totul... Iată ce-i datorez! Mi-am plătit întreținerea însutit; dar nu mai vreau să sufăr, nu! Nu mai vreau!

Elisa tremura și tăcea. Nu-l văzuse niciodată pe George în starea aceasta și toate ideile ei de supunere se clătinau sub uraganul acestei pasiuni.

— Știi cățelușul pe care mi l-ai dat? Era bucuria mea; noaptea dormea cu mine; ziua mă urmărea peste tot, mă privea cu dragoste ca și cum ar fi înțeles suferințele mele. Zilele trecute, pe când îl hrăneam cu câteva rămășițe la ușa bucătăriei, stăpânul ne văzu și spunându-mi că hrăneam un câine pe socoteala lui, îmi ordonă să-i leg o piatră de gât și să-l arunc în gărlă.

— George! N-ai făcut-o desigur!

— Eu? Nu! Dar a făcut-o el! El și cu Tom îl omorâra cu pietre. Bietul câine mă privea trist și se mira că nu vin să-l apăr. M-au biciuit că n-am ascultat... Dar ce importă oare asta. Stăpânul meu va ști că eu nu sunt dintre aceia pe care biciul îi încovoiaie... Va veni și ziua mea... Să ia seama!

— Ce-o să faci? George, să nu faci ceva necugetat...

— Ascultă! În ultimul timp, stăpânul mi-a spus că a făcut rău că m-a lăsat să mă însor în afară de ferma lui; că nu se are bine cu Shelby pentru că sunt orgolioși și cu nasu-n sus. El spune că tu îmi bagi în cap să fiu mândru... Că nu mă mai lasă să vin pe aici și că o să-mi dea o altă femeie cu care să mă

stabilesc la el... La început s-a mulțumit numai să murmure, ieri însă, mi-a spus că trebuie s-o iau pe Mina la mine, că dacă nu vreau mă vinde dincolo de râu.

— Totuși suntem căsătoriți cu preot, la fel ca și cum ai fi fost alb, spuse Elisa cu naivitate.

— Eh! Nu știi că un sclav nu poate să se însoare. Așa e legea. Nu pot să te păstrez ca nevastă dacă el vrea să ne despartă... Iată pentru ce mai bine nu te cunoșteam! Iată pentru ce mai bine nu mă nășteam. Era mai bine pentru amândoi și pentru copilașul acesta pe care-l așteaptă aceeași soartă.

— Stăpânul meu e așa de bun!

— Da, dar cine știe? El poate să moară și copilul poate să fie vândut cine știe cui. La ce-i servește că-i așa de frumos, vioi și inteligent? Îți spun eu, Elisa, fiecare calitate a copilului îți va străpunge inima cu mare durere.

Aceste cuvinte se împlântau ca niște pumnale în inima femeii. Fantoma vânzătorului de sclavi trecu prin fața ochilor săi... Ca și cum ar fi primit lovitura de moarte, chipul său pâli și i se tăie respirația... În timpul acesta copilașul neștiutor se juca liniștit. Elisa ar fi vrut să-i împărtășească lui George temerile pe care le avea, dar nu mai îndrăzni.

"Nu, gândi ea, să nu-i mai adaug încă o greutate la cele pe care le are de dus, bietul om! Nu, n-o să-i spun nimic. Și afară de asta cred că stăpâna mea nu m-a înșelat."

— Hai, Elisa, draga mea, curaj și rămas bun, spuse bărbatul cu tristețe. Mă duc.

— Te duci! Te duci! Unde, George?

— În Canada, spuse el înfrânându-și emoția, și când voi fi acolo, te voi răscumpăra. Este ultima speranță ce ne mai rămâne. Ai un stăpân bun și n-o să refuze să te vândă pe tine și pe copil...

— Ce nenorocire! Și dacă te prinde?

— Nu voi fi prins, Elisa, voi muri mai înainte: voi fi liber sau mort.

— O să te sinucizi?

— Nu va fi nevoie. Mă vor omorî ei...

— George! Din dragoste pentru noi, te rog, fii prudent. Să nu intri în păcat, să nu-ți iei nici viața ta și nici a altuia.

— Da, da, Elisa, dar ascultă planul meu: stăpânul m-a trimis azi cu o scrisoare la domnul Symmer, care locuiește la o milă mai departe. Desigur că se așteaptă să vin aici și să mă plâng de tot ce îndur, mai ales de hotărârea de a mă despărți de tine. Dar eu mă voi întoarce resemnat, ca și cum lucrurile ar fi aranjate. Am câteva pregătiri de făcut, voi fi ajutat și în opt zile voi fi printre acei care lipsesc la apel. Haide, rămas bun! zise George, strângând mâinile Elisei și privind-o în adâncul ochilor.

Bărbatul și soția se despărțiră.

O SEARĂ CU UNCHIUL TOM

Coliba unchiului Tom, făcută din trunchiuri de copac, era ca o dependență a casei stăpânilor. Grădinița era plină de flori, de legume, tufe de fragi și zmeură. Trandafiri agățători acopereau întreaga fațadă.

Dar să intrăm înăuntru!

Masa stăpânilor era terminată și mătușa Chloe, cea mai vestită bucătăreasă din ținut, după ce supraveghease și dăduse dispoziții celor din subordinea ei, se retrăgea pe domeniile sale, ca să pregătească masa bătrânului ei soț. Fața ei era neagră, rotundă, strălucitoare, și radia de mulțumire și bunătate, sub tulpanul bine aranjat.

Patul era într-un colț, acoperit cu o cuvertură albă ca zăpada; la picioarele lui o bucată de covor. Această parte a colibei era socotită ca salon și ferită ca

atare de toate ravagiile copiilor. În celălalt colț era de asemenea un pat, dar mai puțin pretentios; acesta era fără îndoială cel de care se serveau. Pe pereți erau câteva cromolitografii naive. Pe o bancă rudimentară, doi copilași, cu ochii negri și părul ciufulit, erau atenți la primii pași pe care îi încerca un sugar, dar care în realitate erau numai simple căzături.

Masa, cam șchioapă, era așezată în fața focului și pregătită de cină. În capul ei, stătea unchiul Tom, cel mai destoinic muncitor al lui Shelby. Tom fiind eroul povestirii trebuie să-l prezentăm cititorilor noștri. Era un om puternic și bine clădit: pieptul lat, membre viguroase, tenul de abanos lucitor. O față ale cărei trăsături pur africane era caracterizată de o expresie de bun simț, gravă și reculeasă, unită cu duioșie și bunătate. Avea în toată înfățișarea o demnitate și un respect de sine însuși, amestecate cu nu știu ce fel de simplitate umilă și încrezătoare. Era foarte ocupat în acel moment: se căznea, cu o grijă deosebită, să contureze câteva litere pe o tăbliță. Era supravegheat în această operație de tânărul domn George, în vârstă de treisprezece ani, care își dădea toată importanta rolului său de profesor.

— Nu în partea asta, unchiule Tom, nu în partea asta, striga el cu vioiciune, văzând că unchiul Tom întorcea la dreapta coada lui g.

— Așa-i! spuse unchiul Tom, privind cu respect și admirație g-urile fără număr înșirate de profesor pe tăbliță.

— Ce bine știu albi să facă toate lucrurile! spuse mătușa Chloe oprindu-se cu furculița în mână și privind cu mândrie pe micul George. Ce bun e că vine să ne dea în fiecare seară lecții!

— Dar, mătușă Chloe, zise George, eu mor de foame. Nu-s gata bunătățile alea?

— Îndată, domnule George, zise Chloe, inspectând tăvile și începând iar una din lungile ei povești în care se lăuda cu arta ei culinară.

— Haideți! Pierre, Moise, cărați-vă, pui de negri! Și tu Polly... Lasă că are mama grijă de tine! Dumneavoastră, domnule George, lăsați acum cărțile și așezați-vă la masă, într-o clipă aduc mâncarea.

— Ar fi trebuit să rămân acasă, dar știam eu ce bunătăți mă așteaptă aici, mătușă Chloe! spuse micul George.

— Bine ai făcut, inimioara mea, răspunse ea, punându-i o prăjitură caldă în farfurie. Știai că bătrâna Chloe îți păstrează cele mai bune bucăți?

Apoi începu iarăși să istorisească pentru nu știu a câta oară povestea cu generalul Konox, care s-a servit de trei ori din pateul făcut de ea.

George, după ce se sătură bine, dădu și copiilor câte o bucată de prăjitură, și în timp ce împreună cu Tom se așeză confortabil la gura sobei, mătușa Chloe, luă sugarul pe genunchi dându-i să mănânce în timp ce mânca și ea. Pierre și Moise se tăvăleau pe sub masă strigând și trăgând de picioare pe cea mică.

— Nu puteți să fiți mai cuminți când vin albi în vizită? strigă mătușa Chloe la ei. N-aveți de gând să isprăviți odată?

Li mai cicăli câțva timp cu un ton de satisfacție maternă, apoi, după ce spălă pe Polly, o duse în brațele lui Tom, apucându-se de strâns masa. Joaca, dansurile și strigătele mai continuară până când fiecare căzu mort de oboseală.

În timp ce în colibă se petrecea această scenă, o alta cu totul diferită avea loc în casă.

Negustorul și Shelby, stăteau unul în fața altuia în sufragerie, masa era plină de hârtii și de tot ce e necesar pentru scris. Domnul Shelby număra un teanc de bilete, pe care-l dădu negustorului să-l verifice.

— E bine, spuse acesta, n-a mai rămas decât să semnați.

Shelby luă cu grabă actul de vânzare și-l semnă, ca un om grăbit să termine o treabă plicticoasă. Haley scoase dintr-o mapă veche un document - pe care i-l dădu lui Shelby. Acesta îl apucă neputându-și stăpâni nerăbdarea.

— Gata, spuse Haley ridicându-se.
— Gata, reluă Shelby cu un aer visător; și scoțând un lung suspin, repetă încă o dată: gata!
— Nu pari prea încântat, mi se pare? zise negustorul.
— Haley, sper că-ți vei reaminti de promisiunea de a nu-l vinde pe Tom fără a ști în ce mâini va intra?
— Păi e tocmai ce ai făcut și dumneata.
— Da, dar știi ce nevoie m-a împins!
— Ei, și eu aș putea să fiu constrâns. Totuși voi căuta să-i dau un loc bun lui Tom. Dacă-i mulțumesc pentru ceva lui Dumnezeu, e pentru că nu m-a făcut crud.

Negustorul explicase suficient ce-nțelegea el prin umanitate, dar cum împrejurările actuale îl împinsese pe Shelby la pasul acesta îl lăsă să plece fără altă discuție, apoi își aprinse o țigare ca să se liniștească.

SENTIMENTELE MĂRFII OMENEȘTI

Intrând în dormitor, domnul Shelby se așeză într-un fotoliu, cercetând scrisorile venite cu poșta de după-masă, iar doamna Shelby, în picioare în fața oglinzii, se pieptăna. O dispensase pe Elisa de această treabă, pentru că observase, în timpul serii, că femeia era de o paliditate neobișnuită și cu ochii speriați. Dar își aminti convorbirea avută de dimineață și întorcându-se către bărbatul ei, îl întrebă liniștită:

— Apropo, Arthur, cine era omul ăla prost crescut, pe care l-ai adus la masă?
— Se numește Haley, zise Shelby, neridicând ochii de pe scrisoare.
— Bine, Haley, dar cine e, și ce caută aici?
— Ei, Doamne! E un om cu care am făcut niște afaceri, când am fost ultima oară la Natchez.
— Ei și? Asta l-a îndreptățit să vină să se instaleze la noi la masă?
— Nu... Eu l-am poftit. Aveam nevoie de el.
— E un negustor de sclavi? continuă doamna Shelby, observând oarecare încurcătură în răspunsurile bărbatului.
— Eh! Dragă, cine ți-a mai băgat și asta în cap?
— Nimeni! Numai că astăzi, Elisa era foarte frământată și speriată, când mi-a spus că stai de vorbă cu un negustor de sclavi, care îți făcea ofertă pentru fiul ei... O! Proasta!

— Ți-a spus ea asta? întrebă el, reluând lectura scrisorii și părând că-i dă cea mai mare atenție, deși o ținea pe dos.

Tot trebuie să izbucnească odată, își spuse el, mai bine acum decât mai târziu.

— I-am spus Elisei, reluă doamna Shelby, continuând să-și aranjeze părul, că trebuie să fie nebună să se amărase astfel, pentru că tu nu tratezi cu oameni de soiul acesta... Și pe urmă, știam că nu intenționezi să vinzi nici un sclav... Și cu atât mai puțin pe micul Henry.

— Da, Emilia, așa am gândit și am spus totdeauna, dar astăzi, afacerile mele sunt într-o stare... că nu pot... Trebuie să vând pe unul din ei.

— Mizerabilului ăstuia, să-i vinzi? E imposibil! Nu vorbești serios!

— Cu tot regretul, trebuie să-ți spun că sunt serios. Am consimțit să-l vând pe Tom!

— Ce? Pe Tom al nostru? Ființa este bună și credincioasă! Sclavul tău din copilărie? Oh! Domnule Shelby! Și-i mai promisesseși încă și libertatea... I-o spuseseam amândoi de atâtea ori... Ah! Acum pot să cred orice... Chiar că-l vinzi pe micul Henry, unicul copil al bieteii Elisa.

Doamna Shelby pronunță aceste cuvinte cu un ton între durere și indignare.

— Ei, bine, dacă vrei să știi tot, asta-i! Am consimțit să-i vând pe amândoi. Nu știi de ce aș fi privit ca un monstru, pentru că fac ceea ce face toată lumea în fiecare zi...

— Dar de ce tocmai pe ei? Dacă aveai nevoie să vinzi, nu puteai să alegi pe altcineva?

— Pentru că de pe urma lor, realizez cea mai mare sumă. Iată de ce n-am putut alege. Individul mi-a oferit un preț bun pentru Elisa, dacă asta îți convine mai bine...

— Mizerabilul!... strigă doamna Shelby.

— N-am vrut să-l ascult nici un moment. Din cauza ta, știam cât ții la ea...

— Dragul meu, zise doamna Shelby, revenindu-și, iartă-mă! Am fost prea aspră; m-ai surprins. Nu eram pregătită... Dar, desigur că-mi dai voie să intervin pentru aceste biete creaturi. Tom este un negru, dar e un suflet nobil și un om credincios. Sunt sigură, domnule Shelby, că la nevoie și-ar fi dat viața pentru dumneata...

— Da, îndrăznesc s-o spun. Ce vrei! Trebuia!

— Dar de ce să nu sacrifici ceva bani? Hai! Aș sacrifica din toată inima partea mea. Am încercat, m-am forțat să îndeplinesc datoria mea față de aceste biete ființe atât de simple și atât de nenorocite. Cum aș putea să mai scot capul în fața lor, dacă pentru o mizerabilă sumă de bani, vindem pe demnul și excelentul Tom? De ce îi smulgem într-o clipă, tot ce l-am învățat să iubească și să respecte? Am vorbit adesea cu Elisa despre copilul ei și despre îndatoririle ei ca mamă... Și acum... Și aș putea să-i mai spun, dacă tu i-l smulgi ca să-l vinzi? Și eu care-i spusesem că un suflet valorează mai mult decât toate bogățiile lumii...

— Sunt foarte îndurerat, Emilia, că o iei astfel. E drept, că respect sentimentele tale, fără să pretind că le împărtășesc întocmai. Dar ți-o spun acum, solemn: e inutil! E singurul mijloc de-a mă salva... Nu vroiam să ți-o spun... Vezi, trebuie să vorbesc clar... Sau îi vând pe aceștia doi, sau trebuie să vând totul! Se duc unde s-ar duce altfel toți ceilalți! Haley are o ipotecă asupra mea; dacă nu o onorez, va lua totul. Am economisit, am încercat peste tot, am împrumutat, am făcut de toate, numai că n-am cerșit... și n-am putut să ajung s-o scot la capăt cu socotelile, fără prețul luat pe aceștia doi.

S-ar fi spus că doamna Shelby primise o lovitură mortală. Rămase un moment nemișcată, apoi se întoarse către masa de toaletă, își puse capul în mâini, scoțând un geamăt.

— Blestemat să fie sclavajul! Blestemată muncă! Blestem pe stăpâni, blestem pe sclavi! Nebună am fost să cred că aș putea face ceva împotriva răului acestuia infernal! E un păcat să ai sclavi cu legi ca ale noastre. Totdeauna am gândit-o! Când eram fată tânără și de când m-am măritat.

— Ia te uită! Ai devenit aboliționistă!

— Da! Aboliționistă! Câte știi eu despre sclavaj nu mai am nevoie de alții ca să mă instruiască. Știi că n-am crezut niciodată că sclavajul este un drept, și nu din voința mea am avut sclavi.

— Și preotul la biserică a recunoscut necesitatea sclavajului. Așa că, draga mea, sper că îți dai seama că am făcut tot ce mi-a stat în putință față de împrejurări.

— Da, da, fără îndoială, spuse doamna Shelby, învârtindu-și ceasul de aur, nervoasă. N-am nici o bijuterie de preț, adăugă ea, dar ceasul acesta poate că valorează totuși ceva. A costat scump. Pentru a salva copilul Elisei aș sacrifica tot ce am...

— Sunt dezolat, Emilie, într-adevăr dezolat, că te-am îndurerat astfel. Dar, lucrul e făcut! Actele de vânzare sunt semnate și se găsesc în mâna lui Haley. Să mulțumim lui Dumnezeu că răul nu este mai mare. Haley ar fi putut să ne

ruineze pe toți dar acum e dezarmat. Dacă l-ai cunoaște ca mine... ți-ai da seama ce ușor am scăpat.

— E așa de aspru?

— Eh! Doamne! Nu-i propriu-zis un om crud dar e un om care nu trăiește decât pentru afaceri: rece, inflexibil și de neînlăturat, ca moartea! Și-ar vinde și pe maică-sa, dacă ar găsi un preț bun, fără să-i vrea prin aceasta vreun rău bieteii femeii.

— Și mizerabilul acesta îl cumpără pe bunul, pe credinciosul Tom, pe copilul Elisei?

— Da, scumpa mea. Adevărul e că-mi vine foarte greu... Nici nu vreau să mă gândesc. Haley va veni mâine dimineată ca să-i ia în posesie, voi da ordin să am calul înșeuat dis de dimineată și voi pleca. N-aș putea să-l văd pe Tom, nu, n-aș putea. Tu ar trebui să aranjezi o plimbare, undeva, și s-o iei pe Elisa; nu trebuie ca aceasta să se întâmple de față cu ea!

— Nu, nu! Nu vreau în nici un chip să ajut sau să fiu complicea cruzimilor acestea; mă voi duce să-l văd pe bătrânul Tom, voi fi alături de el în nenorocirea lui; vor vedea cel puțin, că stăpâna lor suferă cu ei și pentru ei. Cât despre Elisa, mi se sfâșie inima! Să ne ierte Dumnezeu! Cum de s-a întâmplat, de am ajuns la această crudă necesitate?

Această convorbire era ascultată de o persoană a cărei prezență nu era bănuită de domnul și doamna Shelby. Între vestibul și dormitor, mai era o cămăruță. Elisa, cu sufletul răvășit, cu mintea tulburată, s-a gândit să se ascundă acolo și cu urechea lipită de ușă, nu pierduse nici un cuvânt din cele spuse.

Când vocile încetară, ea se retrase binișor, palidă, tremurând, cu trăsăturile contractate și cu buzele strânse... Nu mai semăna deloc cu dulcea și timida ființă care fusese până atunci. Se strecură cu băgare de seamă în coridor, se opri un moment la ușa stăpânei sale, apoi intră în camera sa, unde fiecare lucrușor îi aducea aminte, că în definitiv, până acum fusese fericită, în pat dormea copilașul, îl privi cât era de frumos și de nevinovat și inima i se strânse.

"Biet copilaș! Te-au vândut, dar mama ta te va salva! " Nici o lacrimă nu căzu din ochii ei; durerea îi era prea mare. Elisa luă un creion, o bucată de hârtie și scrisese în grabă:

Doamnă, scumpă doamnă! Nu mă socotiți o ingrată, nu gândiți rău despre mine, dar am auzit tot ce-ați vorbit cu domnul. Vă părăsesc pentru a-mi salva copilul. Nu mă condamnați. Nu voi uita niciodată bunătatea dumneavoastră.

Îndoi repede hârtia și scrisese adresa; se duse apoi la un sertar, făcu un mic pachet cu lucrușoare pentru copil și îl legă strâns de brâu cu o basma. Apoi, pentru că o mamă se gândește la toate, chiar în clipele cele mai groaznice, adăugă la pachet câteva din jucăriile favorite ale micuțului. Sculă cu destulă greutate copilul somnoros, care o întrebă unde mergea. Mamă-sa îl strânse la piept și el își dădu seama că se pregătea ceva extraordinar.

— Sst! Henry. Nu trebuie să vorbești tare. Un om rău vrea să vină să-l ia pe dragul meu Henry de la mama lui, și să-l ducă departe, într-un loc unde este întunerice beznă... Dar mama nu vrea să-l părăsească pe Henry... ea o să-l îmbrace pe băiețel și o să fugă cu el, pentru ca omul rău să nu-i prindă.

Spunând aceste cuvinte ea îmbracă copilul, și luându-l în brațe îi șopti la ureche: "Fii cuminte!" și ieși fără zgomot.

Era o noapte rece și înstelată. Bătrânul Bruno, câinele de Terra-Nova, se ridică ușor cu un mârâit surd, dar ea îl liniști imediat. Instinctul îi spuse că ceva neobișnuit se petrece și privind pe rând, casa și sclava, câinele se luă pe urmele fugarei.

Ajunsă la coliba unchiului Tom, Elisa bătu ușor în fereastră.

— Doamne sfinte! Cine-i acolo? Întrebă Chloe, ridicându-se dintr-o dată, trăgând perdeaua. Hai, îmbracă-te, Tom. Uite-o pe Liseta; e și Bruno cu ea. Dar ce-i? Ce s-a întâmplat? Hai, că deschid!

La lumina lumânării pe care o aprinsese Tom, fața răvășită și ochii speriați ai Elisei îi îngroziră pe cei din casă.

— Fug, unchiule Tom, fug, mătușă Chloe! Îmi duc copilul... Domnul 1-a vândut.

— Vândut? repetară amândoi ca un ecou, ridicând mâinile a deznădejde.

— Da, l-a vândut, reluă Elisa cu o voce hotărâtă.

Și le povesti tot ce auzise. La sfârșit, Tom, rămase de piatră, cu ochii măriți ca în vis. Încet-încet, ca și cum ar fi început să înțeleagă, se lăsă pe scaun, căzând cu capul pe genunchi.

— Nu pot să cred că este adevărat. Dar ce-a făcut, cu ce-i vinovat, ca să-l vândă stăpânul?

— Nu din cauza aceasta... N-a făcut nimic... Nici domnul n-ar fi vrut să-l vândă... și mai cu seamă doamna. Dar au fost forțați s-o facă.

Le povesti în amănunt încurcăturile bănești ale stăpânului.

— Sunt o mizerabilă că plec, dar n-am ce face!

— Păi bine, bătrâne, de ce nu pleci și tu? Întrebă mătușa Chloe. Ce? O să aștepți să te ducă de partea cealaltă a râului? Nu știi că acolo negrii mor de oboseală și de foame? Mai bine aș muri decât să mă duc acolo! Hai, mai e timp... Pleacă și tu cu Lisa... Aveți biletul ca să circulați oriunde... Hai, mișcați-vă... Stai să-ți fac pachetul.

Tom ridică încet capul, privind în jurul lui cu tristețe, dar liniștit, apoi spuse:

— Nu, nu voi pleca. Elisa să plece! Ea face bine! Situația cere ca ea să plece. Dar ați auzit ce a spus: ori mă vinde pe mine, ori totul aici se ruinează. Cred că pot să suport mai bine ca oricare altul, și un suspin îi ridică pieptul lui larg, care tresări dureros. Stăpânul m-a găsit întotdeauna când a avut nevoie de mine. Ei bine, o să mă găsească și acum. Nu mi-am călcat niciodată cuvântul, nu m-am servit niciodată de bilet, altfel decât vorbisem. N-o să încep tocmai acum; mai bine să mă ia, decât să cauzez pierderea casei și vânzarea tuturor. Stăpânul nu trebuie învinovățit. O să aibă el grijă de noi!

Cu aceste cuvinte, Tom se întoarse către patul unde se vedeau micile capete ale copilașilor săi și suspinele izbucniră...

— Apoi, spuse Elisa care ședea încă lângă ușă, l-am văzut pe bărbatul meu azi după masă... L-au împins și pe el până la capătul răbdării. Mi-a spus că vrea să fugă. Încercați să-i dați de știre, cum și de ce am plecat. Spuneți-i de asemenea, că voi încerca să trec în Canada. Spuneți-i toată dragostea mea și dacă nu-l voi mai revedea spuneți-i...

Se întoarse o clipă către perete, își ascunse fața, apoi reluă cu voce stinsă:

— Spuneți-i să fie bun, pe cât îi va fi posibil. Băgați-l pe Bruno în casă, nu trebuie să mă urmeze.

Mai spuse câteva cuvinte de rămas bun, simple, amestecate cu binecuvântări; o apoi ridicând în brațe copilul mirat și speriat dispăru în noapte.

DESCOPERIREA

După lunga discuție avută seara, domnul și doamna Shelby se culcară mai târziu ca de obicei.

— Ce-o fi cu Elisa astăzi? spuse doamna Shelby, după ce sună de vreo câteva ori fără nici un rezultat.

Domnul Shelby, în picioare, în fața oglinzii, își ascuțea briciul. Ușa se deschise și un tânăr mulatru intră cu apă pentru bărbierit.

— Andre! zise doamna Shelby, du-te de bate la ușa Elisei și spune-i că am sunat-o de trei ori. Biata fată! adăugă ea încet, suspinând.

Andre reveni imediat, cu fața speriată.

— Doamnă, sertarele Elisei sunt deschise, lucrurile sunt împrăștiate peste tot... Cred că a plecat.

Adevărul trecu ca un fulger prin fața ochilor celor doi soți. Domnul Shelby strigă:

— Să știi că a bănuț... și a fugit.

— Domnul fie lăudat! spuse doamna Shelby. Da, cred că a plecat.

— Doamnă, ceea ce spuneți, n-are nici un sens; dacă a plecat va fi într-adevăr neplăcut pentru mine. Haley a văzut că ezitam să-i vând copilul, și-ar putea închipui că sunt complice la fugă, ori, aceasta îmi atinge onoarea.

Domnul Shelby părăsi camera în grabă.

De un sfert de oră era în casă un du-te-vino continuu. Zgomote de uși deschise și închise și o amestecătură de fețe de toate nuanțele și culorile.

O singură persoană ar fi putut să dea lămuriri, dar aceasta era tăcută. Era șefa bucătăreasă Chloe. Un nor de tristețe acoperea fața ei altădată veselă. Pregătea dejunul ca și cum n-ar fi văzut și n-ar fi auzit nimic din cele ce se petreceau în jurul ei.

O droaie de negri se grămădiră curioși să vadă cum va primi Haley vestea.

— Sunt sigur că o să înceapă să înjure, spuse John.

— Păi sigur că n-jură, spuse la rândul lui Mandy. L-am auzit și ieri.

— Pariez că o să se înfurie rău, spuse Andre.

Haley apăru în sfârșit, cu cizme, împintenat... Din toate părțile i se aruncă în față vestea cea rea. Sclavii adunați n-au fost deloc dezamăgiți în așteptările lor. El începu să înjure și înjura cu o abundență și o ușurință care-i înveselea nespus; aveau totuși grijă să se ferească din raza biciului său.

— Ei, Shelby, uite ceva extraordinar, strigă el intrând brusc în salon: se pare că fata a șters-o cu copilul.

— Domnule Haley... Doamna Shelby este aici, spuse el cu demnitate.

— Scuzați, doamnă, zise Haley salutând ușor și cu un aer înțepat: repetam ce am auzit adineauri. Circulă o veste ciudată. E adevărat domnule?

— Domnule, răspunse Shelby, dacă vreți să stăm de vorbă, vă rog să păstrați buna cuviință. Andre, ia pălăria și cravașa domnului Haley... Luați loc, domnule... Da, cu regret trebuie să vă comunic că această tânără, care a auzit sau a bănuț ce se pune la cale, și-a luat copilul și a fugit astă-noapte.

— Mărturisesc că speram să procedați loial cu mine în această afacere, replică Haley.

— Ce? Domnule! spuse Shelby apropiindu-se furios de el. Ce vrei să spui cu asta? Celui care-mi pune onoarea la îndoială nu-i pot da decât un singur răspuns.

La aceste cuvinte negustorul deveni mai umil și coborî tonul.

— E totuși greu, murmură el, pentru un om care a făcut o afacere bună, să se vadă tras pe sfoară în felul acesta.

— Domnule, spuse Shelby, dacă n-aș fi înțeles că ai într-adevăr motive de-a fi supărat, nu toleram nici un moment modul grosolan în care te-ai prezentat acum la mine, și adaug, pentru că explicația pare necesară, că nu tolerez nici cea mai mică insinuaare din partea dumatăle. Loialitatea mea nu poate fi suspectată. Dispuneți de cali și oamenii mei pentru a găsi ceea ce vă aparține, într-un cuvânt, Haley, continuă el, părăsind brusc tonul de demnitate rece, pentru a reveni la cordialitatea francă, tot ce ai mai bun de făcut e să-ți recapeți buna dispoziție, să mâncăm ceva, apoi vom vedea.

Doamna Shelby se ridică și spuse că ocupațiile nu-i permit să asiste la dejun și însărcinând pe o mulatră cu preparatul și servitul cafelei, părăsi salonul.

Haley încercă să facă vreo câteva glume, însă Shelby i-o tăie scurt, ceea ce îl făcu pe negustor să regrete că îi înmânase documentele.

Servitorii fură încunoștințați că trebuiau să pună șaua pe Bell și Jerry, pentru a pleca în urmărirea fugarilor. Samuel și Șam își dădură seama că treaba nu trebuia făcută cu toată graba și că de aceeași părere, nemărturisită însă, sunt și stăpânii lor.

După câțva timp, Samuel veni triumfător în galop cu Bell și Jerry. Descălecă și-i alinie lângă zid. Calul lui Haley era un tânăr armăsar întunecat, care n-avea nici o clipă astâmpăr.

— Oh! Oh! spuse Samuel... Sălbaticule!... și fața sa neagră se luminează de un gând drăcesc. O să te țin eu pe loc. Un fag mare umbrea curtea. Pe jos era răspândit jir. Samuel luă unul, se apropie de armăsar, îl mângâie, ca pentru a-l domoli, și făcându-se că ajustează șaua, băgă sub ea jirul, în așa fel ca cea mai mică greutate pusă pe șauă să trezească sensibilitatea calului, fără să-i lase cea mai mică urmă de rană sau zgârietură.

— Așa, spuse el, făcând o strâmbătură, vom vedea dacă va fi mai liniștit de acum.

În aceeași clipă doamna Shelby apărură pe balcon și-i făcu un semn să se apropie.

— De ce ai întârziat atâta Samuel? Am trimis pe Andre ca să te grăbească.

— Doamnă, nu puteam să-i prindem pe amândoi deodată. Au alergat până la marginea livezii.

— Ei, bine! Acum Samuel, vei însoți pe domnul Haley, ca să-i arăți drumul... Să-l ajuți... Ai grijă de cai, Samuel! Știi că săptămâna trecută Jerry șchiopăta puțin. Să nu-l faci să meargă prea repede.

Doamna Shelby pronunță aceste ultime cuvinte cu vocea scăzută și cu o anumită intonație.

— În privința asta, lăsați pe mine, spuse Samuel. Și se întoarse sub fag. Adresându-se lui Andre îi spuse că nu va fi surprins când calul domnului Haley o să înceapă să danseze în momentul când va fi încălecat.

— Știi, Andre, că animalele au câteodată idei de astea.

— Bravo! zise Andre, făcând din ochi că a înțeles.

— Vezi, Andre, doamna vrea să câștige timp. Se vede cât de colo.

— Îl va câștiga... Las' pe mine.

— Ai să vezi, Andre! Ai să vezi! adăugă Samuel. Dacă i se va întâmpla ceva calului domnului Haley, o să sărim din șauă și o să alergăm să-i dăm ajutor. Da, o să-i dăm ajutor!...

Samuel și Andre își clătinară capetele negre pe umeri, izbucnind într-un râs nestăpânit.

Haley apărură pe peron. Câteva cești dintr-o excelentă cafea, îl mai îndulciseră. Era destul de vesel; înainta spre cal surâzând; cei doi sclavi culegând câteva foi de palmier, pe care le numeau "pălăriile" lor, se repeziră spre cai ca să "ajute pe domnu".

— Bravo, copii! Și acum să ne grăbim! Nu mai avem nici un minut de pierdut.

— Nici un minut, dom'le, spuse Samuel, ținând scările și întinzându-i hățurile, în timp ce Andre dezlega ceilalți doi cai.

În clipa când Haley se lăsă în șauă, focosul animal sări, cu un elan nebănuț, trântindu-și stăpânul la câțiva metri mai departe, pe un strat de iarbă proaspătă, care amortiza puțin lovitura.

Samuel se repezi spre hățuri cu un gest frenetic, dar nu reuși decât să bage în ochii, animalului pălăria de palmier: întâmplarea aceasta nu păru deloc să calmeze calul, așa că se smuci violent din mână lui Samuel, trântindu-l, necheză de două, trei ori furios, apoi se năpusti spre câmpie, urmat de Bell și Jerry, pe care Andre îi scăpase din mână vrând să dea ajutor lui Samuel.

Urmă o scenă de dezordine de nedescris. Andre și Șam țipau și fugeau; câinii lătrau; Mike, Moise, Amanda, Fanny, și toate micile mostre din rasa neagră, care se găseau la fermă, se răspândiră în toate direcțiile, urlând, bătând din mâini și încurcând treaba cu cea mai nevinovată bunăvoință din lume.

Calul lui Haley păru că înțelege intențiile urmăritorilor și se preta cu cea mai mare bucurie jocului.

Timp de două ore dură această alergătură și hărmălaie, până ce în fine, Samuel apăru triumfător, călare pe Jerry și ținând de hățuri calul lui Haley, plin de spume, cu ochii înflăcărați, cu nările dilatate, lăsă să se vadă că ardoarea și elanul nu îi erau încă domolite.

— L-am prins! strigă Samuel cu mândrie. Fără mine, toți ar fi alergat degeaba și tot n-ar fi putut pune mâna pe el.

— Fără tine? mormăi Haley morocănos. Fără tine nu s-ar fi întâmplat asta.

— Eu? întrebă Samuel cu un aer mirat. Eu care m-am făcut lac de apă ca să vă servesc!

— Da, zise Haley. M-ai făcut să pierd trei ore cu prostia ta. Acum, hai să ne grăbim!

— Domnule, strigă rugător Samuel. Vreți să ne omorâți? Și pe noi și caii? Nu mai putem... Stați și dumneavoastră până după masă; calul trebuie buciumat. Vedeți în ce stare este?... Jerry șchioapătă, și apoi, cred că doamna nu vă va lăsa să plecați așa. Nu pierdem nimic dacă mai așteptăm. Lisa n-a fost niciodată o bună drumeață.

Doamna Shelby, pe care această conversație o distra foarte mult, coborî treptele și îndreptându-se către Haley, își exprimă foarte politicos regretele ei pentru accident, insistând să rămână la masă și asigurând că se va servi imediat.

Haley, după oarecare chibzuială se hotărî, foarte prost dispus, să ia drumul salonului. Samuel, rostogolindu-și ochii cu o expresie pe care n-am putea-o descrie, duse cu gravitate caii în grajd.

ÎNGRIJORĂRILE UNEI MAME

Niciodată o ființă omenească nu s-a simțit mai nenorocită și mai părăsită decât Elisa în momentul când s-a depărtat de coliba unchiului Tom. Suferințele și pericolele pe care le încerca bărbatul ei, primejdia la care era expus copilul ei, toate acestea se amestecau în sufletul ei cu sentimentul confuz și dureros al tuturor pericolelor pe care ea însăși le va avea de întâmpinat părăsind această casă; singura pe care o cunoscuse, părăsindu-și stăpâna pe care totdeauna o iubise și o respectase. Nu părăsea ea, de asemenea, toate acele lucruri familiare legate de locul unde a crescut, arborii care au umbrit-o, aleile pe care s-a plimbat în serile când era fericită alături de tânărul ei bărbat? Toate acestea parcă îi adresau muștrări pentru hotărârea pe care o luase.

Dar mai puternice decât toate era dragostea de mamă care o înnebunea de spaimă la presimțirea teribilului pericol care se apropia. Copilul era destul de mare ca să poată merge singur și în orice altă împrejurare ar fi făcut-o, dar atunci numai gândul de-a nu-l strânge în brațele sale o făcea să tresară și să-și grăbească mersul.

Pământul înghețat scârțâia sub pașii săi, orice zgomot, orice umbră îi umplea sufletul de spaimă și o mânau mai repede înainte. Se mira ea însăși de puterea pe care o găsea în ea: copilul i se părea ușor ca un-fulg.

Numai o mamă ar putea să înțeleagă forța misterioasă care-i dădea tăria să străbată acest drum anevoios fără să simtă nici o oboseală! Și ea mergea,

mergea mereu, fără să se oprească să răsuflă... Primele licăriri ale dimineții o găsiră pe drumul mare, la multe mile depărtare de casă.

Adesea, împreună cu stăpâna sa se dusesese să viziteze câțiva prieteni din vecinătate, până la satul T..., destul de aproape de Ohio. Cunoștea la perfecție drumul, dar ca să mearagă mai departe, să treacă fluviul, însemna pentru ea necunoscutul.

Când, pe drumul mare începură să treacă oameni și căruțe, instinctiv Elisa căută să-și schimbe înfățișarea ca să nu atragă atenția asupra ei.

Ajungând într-o poieniță prin care trecea un mic pârau, se așeză și-i dădu copilului să mănânce. Acesta începu să plângă când văzu că ea nu mănâncă.

— Nu, Henry, nu scumpul meu îngeraș! Mama nu poate să mănânce până tu nu vei fi salvat. Trebuie să mergem, să ne zorim până ce vom ajunge la râul cel mare.

O porni din nou grăbită la drum. Apoi reluă mersul regulat și calm. Trecea prin locuri unde nu mai era cunoscută. Dacă din întâmplare ar fi întâlnit pe cineva, nu i-ar fi putut veni gândul că este o fugară, cunoscându-se bunătatea familiei Shelby. Și apoi, ea era atât de albă, încât ar fi trebuit un ochi atent și exersat ca să recunoască repede că este corcitură. Copilul era, de asemenea, alb ca și ea: era un motiv în plus ca să nu fie observați.

Pe la prânz ajunse la o fermă unde se mai odihni și mănă ceva. Cu cât distanța creștea, cu atât pericolul se micșora și, nervii destinzându-se, începu să simtă oboseala și foamea.

Fermiera, o bătrânică bună și guralivă, era încântată că avea cu cine să stea de vorbă și primi fără rezerve povestea pe care Elisa i-o spuse, pentru a-și justifica prezența acolo; că se ducea să stea o săptămână la o prietenă, nu prea departe de acolo.

Pe la apusul soarelui, ajunse în satul T... pe malul lui Ohio, obosită frântă, dar cu sufletul împăcat. Primul său gest a fost să măsoare cu privirea râul care o despărțea de Canaanul libertății.

Era pe la începutul primăverii; râul umflat și mugind căra sloiuri imense. Datorită, însă, curbei pe care o făcea, cantități mari de gheață se prinseseră și se îngrămădeau în movile enorme, întrerupând comunicația între cele două maluri.

Elisa rămase o clipă în contemplarea acestui înfiorător spectacol: "Bacul desigur că nu merge..." gândi ea. Și alergă într-un suflet la un mic han, ca să ceară lămuriri.

Hangița, ocupată cu prepararea cinei, se opri surprinsă cu furculița în mână, auzind vocea dulce și plângătoare a Elisei.

— Ce s-a întâmplat?

— E vreun bac sau vreo barcă, care trece la B...?

— O! Nu. Bărcile nu mai trec, zise hangița.

Durerea și sfârșeala Elisei o înduioșară.

— Trebuie să treci de partea cealaltă? Ai pe cineva bolnav? Pari foarte îngrijorată...

— Am un copil în pericol. Abia aseară am aflat și am venit într-un suflet cu speranța să găsesc bacul.

— Ce nenorocire, spuse femeia, simțind că i se deșteaptă toate instinctele materne... Îmi pare într-adevăr foarte rău... Salomon! strigă ea prin fereastră, către un bordei prăpădit.

Un individ cu mâinile murdare și cu șorț de piele apăru în prag.

— Ia spune-mi Salomon, omul ăla o să treacă râul la noapte?

— Spune că o să-ncerce, dacă o fi posibil.

Atunci, hangița, întorcându-se către Elisa:

— E un om care o să vină cu niște mărfuri ca să le ducă dincolo... O să mănânce aici. Singurul lucru care-ți rămâne de făcut, este să stai și să-l aștepți. Ce copil drăguț, adăugă ea, dându-i o prăjitură.

Dar copilul frânt de oboseală, plângea.

— Mititelul! spuse Elisa, nu e obișnuit să meargă. Și l-am grăbit așa de mult...

— Pune-l în camera asta, spuse femeia, deschizând ușa unei camere în care se găsea un pat confortabil.

Elisa îl așeză binișor, și-i ținu mânuțele până ce micuțul adormi. La ea nu se gândea. Pentru ea nu era timp de odihnă. Privirile ei pline de lacrimi, se îndreptau către valurile spumegânde, care curgeau între ea și libertate.

* * *

Dar s-o părăsim pentru o clipă și să vedem ce se întâmplă cu urmăritorii ei.

Doamna Shelby, spusese ce-i drept, că masa va fi imediat servită, dar... pentru a se face un târg, trebuie doi! Cu toate ordinele repetate și transmise mătușii Chloe, această înaltă demnitară, drept orice răspuns, mormăia niște cuvinte de neînțeles și-și continua treaba cu o încetineală neobișnuită.

Toți ai casei bănuiau instinctiv că doamna nu era deloc întristată de această întârziere. Nu se poate bănui câte accidente pot întârzia cursul normal al lucrurilor. Un pui de negru neîndemânatic răsturnă sosul: trebuia făcut altul. Mătușa Chloe, imperturbabilă, procedă ca și cum abia atunci începea să pregătească mâncarea. Un copil căzu cu apa pe care o aducea: trebui să se ducă din nou la fântână. Un altul răsturnă untul.

Din timp în timp venea vestea la bucătărie că domnul Haley părea foarte prost dispus și că nu mai avea astâmpăr.

— Mă bucur, spuse Tom, că domnul nu a plecat dimineața asta, cum avea de gând. Aș fi suferit mai mult decât atunci când am auzit că am fost vândut. Desigur că ar fi fost mai ușor pentru el, și mult mai greu pentru mine care-l cunosc de când era mic. Domnul nu putea s-o scoată la capăt fără asta. A făcut bine ce-a făcut! Dar mă tem ca lucrurile să nu meargă mai rău din cauza lipsei mele. Domnul n-o să poată să supravegheze și să alerge peste tot, cum făceam eu. Copiii au bunăvoință... dar sunt ușuratici... Asta mă îngrijorează. Se auzi soneria și Tom fu chemat în casă.

— Tom, îi spuse Shelby cu bunătate, trebuie să te încunoștiințez că voi avea de plătit domnului acestuia zece mii de dolari, dacă nu vei fi la locul pe care ți-l va indica. El pleacă acum la alte treburi. Ai toată ziua asta ca să te pregătești. Poți să te duci unde vrei.

— Mulțumesc, domnule, spuse Tom.

— Nu uita, adăugă negustorul, dacă speli putina, voi pretinde toată suma stăpânului tău! Dacă ar fi vrut să mă creadă, n-ar fi trebuit niciodată să aibă încredere în mutrele voastre negre: alunecați ca țiparii.

— Domnule, spuse Tom, stând drept în fața lui Shelby, aveam opt ani când stăpâna bătrână v-a așezat în brațele mele. N-aveați nici un an: "Tom, acesta va fi stăpânul tău! Ai grijă bine de el!" mi-a spus ea. Și acum domnule, vă întreb, nu mi-am făcut întotdeauna datoria? Am fost vreodată necredincios?

Domnul Shelby fu deprimat; lacrimile îi veniră în ochi.

— Bunul meu, Tom, numai Dumnezeu știe cât de adevărate sunt cuvintele tale și dacă aș putea, nu te-aș vinde pentru tot aurul din lume.

— Să mai știi de asemenea, spuse la rândul său doamna Shelby, că vei fi răscumpărat de îndată ce vom putea s-o facem. Domnule Haley, să-ți amintești cui m-ai vândut și să-mi comunici.

— În privința asta să n-aveți nici o grijă, spuse Haley. Dacă doriți, pot să vi-l aduc înapoi peste un an...

— Ți-l voi răscumpăra la preț bun...

— Foarte bine, spuse negustorul. Eu vând, cumpăr... Numai să fie afacere bună! Asta este toată pretenția pe care o am. Înțelegeți...

Domnul și doamna Shelby se simțeau umiliți și micșorați de neobrăzata familiaritate pe care și-o permitea Haley; dar amândoi simțeau imperioasa nevoie să-și stăpânească sentimentele. Cu cât se arăta mai aspru și mai avar,

cu atât doamna Shelby se temea de soarta Elisei și a copilului. Căuta deci, să-l rețină prin tot felul de viclenii feminine; surâsuri, amabilități, totul în sfârșit pentru a face să treacă timpul pe nesimțite.

La orele două, Samuel și Andre, aduseră caii care păreau mai odihniți ca niciodată, cu toate zburdălniciile de dimineață. Samuel păreadispus să continue năzbâtiile și-l făcu pe Andre să înțeleagă -aceasta, deși acesta nu prea vedea cum ar mai fi posibil!

— Vreau să ajung direct la râu, spuse Haley, ajungând la marginea proprietății. Știu drumul pe care-l iau toți sclavii fugiți... vor să treacă...

— Păi sigur, spuse Samuel, domnul Haley are dreptate... Dar sunt două drumuri ca să ajungă la râu: e drumul pe pământ și drumul de piatră. Pe care din ele vreți să apucăm?

Andre privi candid pe Samuel, deși era surprins că aude această noutate topografică. Se grăbi și el să confirme....

— Eu, spuse Samuel, aş crede că Lisa a luat-o pe drumul cel vechi, pentru că e mai puțin umblat.

Haley, cu toate că era vulpe bătrână, și foarte bănuitor de felul lui, se lăsă totuși prins.

— Și dacă nu sunteți decât doi păcătoși de mincinoși? făcu el oprindu-se un moment gânditor, ceea ce înveseli teribil pe Andre, în timp ce fața lui Samuel luă o expresie de gravitate solemnă.

— Domnul poate să facă ce dorește, zise Samuel; poate să ia drumul cel drept, dacă vrea, pentru noi e totuna; și când mă gândesc mai bine, cred că ar fi într-adevăr cel mai bun... A! hotărât...

— Nu! A mers pe drumul singuratic, spuse Haley gândind cu voce tare și fără să mai țină seama de remarca lui Samuel.

— Eii! Nu se știe! reluă Samuel. Femeile sunt așa de ciudate! Nu fac niciodată lucrurile așa cum trebuie făcute. Ba le fac totdeauna pe dos... Dacă crezi că au apucat pe un drum, e sigur că trebuie să le cauți pe altul ca să le găsești. Părerea mea, e că Lisa a luat-o pe drumul cel nou. De aceea, cred că trebuie să mergem pe drumul mare.

Aceste observații asupra caracterului feminin, nu dispuseră pe Haley în favoarea drumului nou; el anunță hotărât că va merge pe cel vechi și întrebă pe Samuel cât mai are de mers până la el.

— Numaidecât, spuse Samuel, făcând din ochi lui Andre. Numaidecât! Dar, adăugă cu gravitate: mă gândesc mai bine că n-ar trebui s-o luăm pe drumul ăsta. N-am mers niciodată pe el. E prea singuratic și am putea să ne rătăcim... Și atunci ce ne facem?

— N-are a face, spuse Haley, eu vreau să merg pe drumul vechi.

— Dar vedeți, continuă Samuel, mi se pare că am auzit că drumul ăsta e încurcat de tot felul de obstacole. Nu-i așa Andy?

Andre nu era sigur... Nu văzuse... Nu știa... Nu vroia să se compromită.

Haley, obișnuit să vadă printre minciunile sfruntate ale negrilor, crezu de data aceasta că adevărul indica drumul cel vechi, și că Samuel, numai printr-o scăpare din vedere pomenise de el la început iar toate eforturile astea nu aveau ca scop decât ca să-l facă pe el să revină asupra hotărârii. Deci când, Samuel îi arată drumul, Haley se năpusti hotărât, urmat de cei doi negri.

Era într-adevăr un drum vechi, care ducea odinioară la râu. Era părăsit de mulți ani. Timp de o oră au mers oarecum nestânjeniți de nimic; dar după aceea, drumul se îngreuna fiind tăiat de tufe, de bolovani... Samuel știa perfect de bine asta... Călărea cu aer de supunere respectuoasă, murmurând și bombănind din timp în timp că era rău pentru copita lui Jerry.

— Vă previn că vă cunosc foarte bine și că orice încercare de-a mă trage pe sfoară nu merge cu mine... spuse Haley.

— Domnu' va face ce va dori, reluă supus Samuel, dar în același timp aruncă o privire semnificativă lui Andrei, a cărui veselie era gata-gata să izbucnească.

Samuel era de-o vioiciune deosebită, își lăuda vederea excelentă, striga din când în când:

— Aha! văd o pălărie de femeie pe dâmbul ăla?...

Alegea pentru exclamațiile lui porțiunile cele mai grele și mai stâncoase ale drumului, unde era aproape imposibil de grăbit, îl ținea astfel pe Haley într-o continuă emoție. După o oră de mers, cei trei călători se pomeniră în curtea unei ferme.

Nu întâlniră pe nimeni. Toți erau la câmp, dar ferma bara cu totul drumul și era evident că aici se sfârșea.

— Ei! Ce vă spuneam eu, domnule? făcu Samuel cu un aer de inocență persecutată. Păi se putea ca un străin să cunoască mai bine drumurile decât cei care s-au născut prin locurile astea?

— Păcătoșilor! spuse Haley. Știați că am pornit-o greșit...

— Dar nu v-am spus eu tot timpul și nu vroiați să mă credeți? I-am spus eu domnului că e greu și că se înfundă... că eu cred că n-o să putem trece... Andy m-a auzit...

Afirmația aceasta era prea adevărată ca să mai poată fi contrazisă.

Nefericitul negustor fu deci obligat să nu mai insiste, își stăpâni furia și toți trei făcură calea întoarsă, îndreptându-se spre drumul mare.

Rezultă din toate aceste întârzieri un oarecare avantaj pentru Elisa. Trecuseră trei sferturi de oră de când copilul său dormea în camera hangii, când Haley și cei doi sclavi ajunseră și ei acolo.

Elisa era la fereastră. Privea în altă direcție, dar ochiul pătrunzător al lui Samuel o descoperi imediat. Fu un moment critic! Samuel avu grijă ca vântul să-i ia pălăria și scoase un strigăt formidabil, într-un fel cum numai el știa. Acest tipăt o făcu pe Elisa să tresară și să se ascundă imediat.

Cei trei călători se opriră în fața ușii, la doi pași de fereastră.

Pentru Elisa o mie de vieți se concentrară în această clipă, solemnă. Camera avea o ușă laterală care dădea spre râu. Elisa luă copilul în brațe și străbătu dintr-un salt cele câteva trepte. Negustorul o zări în momentul când ea dispărea după mal. Se aruncă jos de pe cal, strigă la Samuel și la Andre, apoi se repezi după ea ca un ogar după vânat, în această clipă groaznică, picioarele Elisei abia atingeau pământul. Ajunseră pe urmele ei. Atunci, cu acea putere nervoasă pe care Dumnezeu o dă disperaților, scoțând un strigăt sălbatic, cu o săritură înaripată, Elisa se aruncă pe deasupra torentului care mugea și căzu pe pluta de gheață. A fost un salt disperat, imposibil de realizat decât în deznădejde sau în nebunie. Haley, Samuel și Andre rămaseră înmărmuriți.

Enormul ghețar crăpă și începu să se cufunde sub greutatea ei... Dar Elisa nu se opri decât pentru o secundă și îndoindu-și forțele, cu tot pericolul, sări din sloi în sloi, alunecând, agățându-se, căzând, dar ridicându-se mereu; își pierdu un pantof, ciorapii îi cădeau din picioare, sângele îi însemna calea dar ea nu vedea nimic, nu simțea nimic până ce în sfârșit, ca prin ceață, ca într-un vis, se trezi de partea cealaltă a râului, unde un om îi întindea o mână.

— Orice ai fi, ești o fată curajoasă! spuse el.

Elisa recunoscă fața și vocea unui om care avea o fermă aproape de fosta ei casă.

— Oh! Domnule Symmer! Salvează-mă! Ascunde-mă! spuse ea.

— Cum? Ce s-a întâmplat? Nu ești la domnul Shelby?

— Copilul meu, copilul ăsta, au vrut să-l vândă... și iată pe stăpânul lui, spuse ea arătând pe malul celălalt. Oh! Domnule Symmer, ai și dumneata un copilaș...

— Da, am și eu unul... Și o ajută, cu stângăcie, dar cu bunătațe, să urce malul. Ești o femeie curajoasă, repetă el încă o dată... Și mie îmi place curajul... oriunde îl găsesc.

Când fură pe creasta digului, omul se opri:

— Aș fi fericit să pot face ceva pentru tine, dar n-am unde să te țin. Cel mai bun lucru pe care-l pot face, este să-ți spun unde trebuie să mergi. Și îi arată o casă mare, albă, care se găsea mai departe de strada principală a satului. Du-te acolo. Sunt oameni buni. Nu-i nici o primejdie. O să te ajute... Sunt obișnuiți cu astfel de lucruri.

— Dumnezeu să te binecuvânteze! spuse din tot sufletul Elisa.

— Pentru nimic! Ceea ce am făcut, e o nimica toată...

— Dar desigur, domnule, n-o să spui la nimeni...

— Dar ce-ți închipui? Drept cine mă crezi? Hai, vino. Uite, ești o femeie de inimă. Meriți libertatea și o vei avea... dacă asta depinde de mine.

Porni cu pas vioi spre fermă.

"Poate că Shelby n-o să găsească; cred totuși că am făcut bine, dar ce să fac? Dacă va prinde vreodată o sclavă de-a mea în aceleași împrejurări, nu va avea decât să-mi facă la fel. Nu puteam să văd această biată ființă fugind, luptând și încercând să se salveze... Și apoi, eu nu sunt însărcinat să vânez și să prind sclavii altora..."

Așa vorbea săracul locuitor din desigurile Kentucky-ului, care nu cunoștea dreptul constituțional, ceea ce-l făcea însă să se poarte ca un bun creștin.

Haley ședea ca trăsniț. Când Elisa dispăru, aruncă asupra celor doi negri o privire mohorâtă.

PREDAREA MĂRFII

O dimineață de februarie, tristă și cenușie, lumina ferestrele unchiului Tom. Fețele erau triste în colibă; ele reflectau tristețea inimilor. Măsuța era așezată în fața focului și acoperită cu cârpa de călcat. Una sau două cămași grosolane dar curate, erau întinse pe dosul, unui scaun, în fața sobei, o alta era întinsă pe masă, în fața lui Chloe. Cu o grijă desăvârșită, ea deschidea și călca fiecare cută, și, din timp în timp, își ducea mâna la față pentru a șterge lacrimile ce curgeau în lungul obrazilor săi.

Tom se așază alături de ea, cu Biblia deschisă pe genunchi și cu capul rezemat de mână. Nici unul, nici celălalt nu vorbeau. Era devreme, și copiii dormeau încă, toți la un loc în patul lor.

Tom avea în cel mai înalt grad cultul afecțiunii familiale, căci spre nenorocirea lui, este un semn distinctiv al acestei rase: se sculă și se apropie cu solemnitate de pat pentru a-și privi copiii.

— Pentru ultima oară! spuse el.

Chloe nu răspunse nimic, dar fierul alergă de colo până dincolo, trecu și retrecu peste cămașă, cu toate că era călcată cum numai o mână de femeie o poate face. Pe urmă, deodată, lăsând fierul cu un gest disperat, se așază lângă masă și plânse.

— Știu, spuse dânsa, că trebuie să mă resemnez; dar pot oare, Doamne? De aș ști unde vă duce și cum veți fi îngrijiți! Doamna spune că va încerca să vă răscumpere într-un an sau doi. Dar cei ce coboară către Sud, nu se mai întorc niciodată; îi omoară! Știu bine cum se poartă cu ei în plantații.

— Același Dumnezeu va fi acolo ca și aici, Chloe.

— Fie, doresc aceasta, spuse Chloe; dar Dumnezeu lasă câteodată să se întâmple lucruri îngrozitoare... Mă tem că nu voi găsi prea multă mângâiere în aceasta.

— Eu sunt acela care sunt vândut și care plec, nu tu sau copiii. Aici sunteți în siguranță. Ceea ce trebuie să se întâmple mi se va întâmpla mie, și Dumnezeu mă va ajuta. Da, știu că mă va ajuta.

Oh! inimă vitează, adevărată inimă de bărbat! Micșorându-ți propria ta durere, pentru a consola pe oamenii dragi ție!

Limba unchiului Tom era poate încălțită, vocea aspră i se oprea în gât; dar vorbea cu un curaj care nu se dezmințea niciodată.

— Să nu ne gândim decât la binefacerile Cerului, adăugă el tremurând, ca și cum încerca în adevăr nevoia de a se gândi mult la acest lucru.

— Binefacerile! spuse Chloe... Nu pot vedea în aceasta binefaceri. Nu, aceasta nu e drept! Nu, aceasta nu ar trebui să fie! Stăpânul nu ar trebui să accepte să fii prețul datoriilor sale. I-ai câștigat de două ori mai mult. Îți datora libertatea; trebuia să ți-o dea de ani de zile. E posibil să fie strâmtorat, dar simt că e rău ceea ce face. Nimic nu-mi poate scoate aceasta din gând. O ființă atât de plăpândă ca tine... Îi făceai toate afacerile! Ah! Dânsul era pentru tine mai mult decât soția și copiii tăi!... Să vinzi dragostea din inimă, sângele din inimă, pentru a scăpa de cămătar...

— Chloe, dacă mă iubești, nu vorbi astfel: gândește-te că poate nu ne vom mai revedea niciodată. Trebuie să-ți spun, vorbești împotriva mea, vorbind împotriva stăpânului. L-am purtat în brațe când era copil. Trebuia să fac multe pentru el, e simplu; dar dânsul nu trebuia să se ocupe mult de sărmanul Tom: stăpânii sunt obișnuiți să se facă totul pentru ei, și desigur că ei nu se gândesc la aceasta. Nu te poți aștepta la altceva... dar e cu mult mai bun ca alții! Cine oare a fost tratat vreodată ca mine? Nu, nu m-ar fi lăsat să plec dacă ar fi putut face altfel... Sunt sigur!

— Într-un fel sau altul, e vinovat, spuse Chloe care avea un sentiment instinctiv al dreptății. Era unul din caracterele predominante ale naturii sale. "Nu aş putea spune bine de ce e vinovat... dar simt că este"...

— Ridică-ți ochii către stăpânul care e acolo sus. Este deasupra tuturor! Nici o păsărică nu cade pe pământ fără îngăduința Lui.

— O știu bine; dar toate acestea nu mă mângâie, spuse Chloe. Dar la ce bun să vorbim? Voi scoate prăjitura din cuptor și o să-ți servesc un dejun bun. Cine știe când vei mai căpăta unul ca acesta.

Pentru a înțelege suferința negrilor vânduți negustorilor din Sud, trebuie să-ți reamintești că toate afecțiunile instinctive ale acestei rase sunt de o putere necrezută. Se leagă de locurile pe care locuiesc... nu au îndrăzneala aventurilor: au toate afecțiunile domestice. Adăugați la aceasta teoriile cu care neștiința îmbracă întotdeauna necunoscutul. Adăugați că a fi vândut în Sud este o perspectivă ce se pune din copilărie în fața ochilor negrului ca fiind cea mai strașnică pedeapsă. E cu mult mai puțină teroare pentru ei în amenințarea biciului sau a torturii decât în amenințarea de a fi dus de partea cealaltă a fluviului.

* * *

Modesta cină de dimineață fumega pe masa unchiului Tom. Doamna Shelby o scutise pe Ghloe de orice serviciu.. Sărmana ființă își pusese tot curajul în a pregăti acest dejun de plecare. Tăiase și preparase cei mai buni dintre puii săi; prăjitura era după gustul unchiului Tom; adusesese și o anumită sticlă misterioasă și conserve care nu vedeau lumina zilei decât în mari împrejurări.

— Doamne! Vom avea un dejun minunat! spuse fratelui său micul Moise și în aceeași clipă luă o bucată de pui.

Chloe îi și trase un pumn peste ureche.

— Na, ține! spuse ea; să te mai arunci ca un căpcăun asupra ultimului dejun pe care sărmanul tată îl ia acasă!

— Ah! Chloe! spuse Tom încet.

— Ei bine, ce! Nu m-am putut opri, spuse Chloe ascunzându-și fața în șorț... Sunt atât de nenorocită.

Copiii, cumințiți, priveau pe rând pe tatăl și mama lor, pe când cel mic, agățându-se de fustele mamei, țipa și bătea din piciorușe.

Chloe, ștergându-și lacrimile și luând copilașul în brațe, spuse: "S-a sfârșit, gata, mănâncă ceva, Tom, e cel mai bun dintre puii mei. Și voi, copii, veți căpăta de mâncare! Mama a fost rea cu voi! "

Copiii nu așteptară să fie poftiți de două ori. Se grăbiră să se așeze în jurul mesei cu o grabă de toată lauda...

— Și acum, spuse Chloe, sculându-se de la masă, îți voi pregăti bagajul. Poate că nu te vor lăsa să-l iei cu tine; îi cunosc. Uite și flanela pentru reumatismele tale. Ai grijă de ea; nu o să se mai găsească nimeni care să-ți facă alta! Iată și cămășile vechi; iată-le și pe cele noi. Ieri noapte ți-am cârpit ciorapii. Ah! Cine o să ți-i mai cârpească de acum înainte?

Spunând acestea, Chloe își rezemă capul de cufăraș și plânse cu sughituri...

— De acum înainte nimeni pe lume nu o să mai aibă grijă de tine, urmă ea, de vei fi sănătos sau bolnav!... Ah! Simt că s-a sfârșit! Nu voi mai fi bună de aici înainte.

Copiii, după ce mâncară tot ce se găsea pe masă, începură să se gândească la ceea ce se petrecea în jurul lor. Vă-zându-și mama plângând și tatăl întristat, începură să suspine și să-și ștergă ochii. Unchiul Tom luă pe genunchi fetița, care începu jocul ei favorit, să-i zgârie fața și sa-l tragă de păr, bucurându-se și râzând cu hohote din timp în timp.

— Râzi, râzi, sărmană ființă, strigă Chloe; o să-ți vie și ție rândul: vei trăi ca să-ți vezi soțul vândut și poate pentru a fi vândută tu însuși! Și frații tăi, și ei vor fi vânduți, fără îndoială, îndată ce vor valora ceva... Nu suntem oare astfel tratați, noi negrii?

În clipa aceea unul dintre copii, strigă:

— Iată că vine Doamna.

— De ce vine? Nu are ce căuta aici, strigă biata Chloe.

Doamna Shelby intră. Chloe o pofti să se așeze cu un ton morocănos, pe care doamna Shelby se făcu că nu-l bagă în seamă. Era palidă și părea îngrijorată.

— Tom, spuse dânsa, vin pentru...

Deodată se opri, privi grupul tăcut, se așeză, își acoperi fața cu o batistă și începu să plângă.

— Ah! Doamnă, spuse Chloe, nu... nu...

Și plânse și ea și pentru o clipă toți plângeau, iar în lacrimile acestea pe care le vărsau împreună, ea bogată, ei săraci, se topiră deodată disperarea și amărăciunea care ard inima oprimatului. Oh! Voi cei ce vizitați pe nenorociți, ce bine ar fi dacă ați ști mângâierea ce aduce inimilor acelora o lacrimă vărsată într-o clipă de adevărată simpatizare, mângâiere ce nu poți aduce cu aurul ce-l dăruiești cu inimă împietrită.

— Sărmanul meu Tom, spuse doamna Shelby, acum nu-ți pot fi de folos. Dacă ți-aș da bani, ți i-ar lua. Dar îți jur pe ce am mai sfânt că nu te voi pierde din vedere și că pe dată ce voi putea, te voi readuce. aic:.

Copiii strigară:

— Vine domnul Haley!

Acesta deschise ușa cu piciorul și rămase în picioaare în prag foarte supărat, obosit de alergătura din timpul nopții și necăjit de rezultatul vânătorii sale.

— Vino aici, negrule! Ești gata?... Doamnă, sluga dumneavoastră. Și își scoase pălăria zărind-o pe doamna Shelby.

Chloe închise și legă cutia, privi negustorul cu un aer iritat. Lacrimile sale păreau să se schimbe în scântei.

Tom se sculă liniștit pentru a-și urma noul stăpân, își puse pe umeri cutia grea. Femeia luă fetița în brațe, pentru a-și întovărăși bărbatul până la trăsură. Copiii îi urmau plângând.

Doamna Shelby se duse la negustor vorbindu-i cu înflăcărare, în timp ce întreaga familie se îndrepta către trăsura oprită în fața ușii. Sclavii tineri și bătrâni se îmbulzeau în jurul ei, pentru a-și lua rămas bun de la bătrânul lor tovarăș. Tom era privit de toți ca șeful sclavilor și învățătorul lor. Plecarea lui năștea regrete vii, mai ales printre femei.

— Chloe, tu suferi mult mai puțin ca mine! spuse una dintre ele, începând să plângă văzând calmul demn al lui Chloe, în picioare lângă trăsură.

— Îmi stăpânesc lacrimile, spuse ea aruncând o privire rea negustorului. Nu vreau să plâng în fața acestui golan.

— Urcă-te! spuse Haley lui Tom, străbătând mulțimea sclavilor, care îl priveau cu frunțile încruntate.

Tom se urcă.

Scoțând din chichița trăsorii niște fiare grele, Haley le prinse în jurul picioarelor lui Tom.

Un murmur de indignare se auzi din mulțime, în timp ce doamna Shelby strigă:

— Domnule Haley, te asigur, este o precauție cu totul inutilă.

— Nu poți fi sigur niciodată, doamnă: chiar aici am pierdut un sclav de cinci sute de dolari; nu mai vreau să pățesc ca atunci.

— Ce mai poți aștepta de la un astfel de om, spuse sărmana Chloe pe un ton indignat. Cei doi copii, care de-abia acum păreau că înțeleg soarta tatălui lor, se agățară de rochia lui Chloe, țipând, plângând și gemând.

— Îmi pare rău, spuse Tom, că domnul George nu e aici.

George era într-adevăr la unul din prietenii săi, într-o plantație vecină și nu știa nimic din nenorocirile lui Tom.

— Vă rog să arătați toată dragostea mea domnului George, mai spuse el cu o voce pătrunzătoare.

Haley biciui calul. Aruncând o lungă și ultimă privire casei, Tom plecă. Domnul Shelby lipsea de acasă.

Vânduse pe Tom de mare nevoie și pentru a putea scăpa din ghearele unui om de care se temea. Prima impresie ce a avut când actul a fost încheiat, a fost aceea a unei mari ușurări. Rugămințile soției sale treziră regretele lui pe jumătate amortite. Dezinteresul arătat de Tom făcea să-i crească și mai mult necazul. Zadarnic își spunea că avea dreptul să facă astfel, că toată lumea ar face-o, fără să aibă ca el scuza nevoii... Nu se putea convinge și pentru a nu fi martor la ultimele și triste scene ale despărțirii, plecase dimineața de acasă, sperând că totul va fi sfârșit înaintea reîntoarcerii sale.

Tom și Haley călătoreau într-un nor de praf. Toate lucrurile familiare sclavului treceau ca fantome. Hotarele proprietății fură trecute; se găseau acum pe șosea.

După aproape o milă, Haley opri în fața prăvăliei unui fierar și intră pentru a face oarecum schimbări unei perechi de cătușe.

— Sunt prea mici pentru talia sa, spuse Haley, arătând fiarele și privind pe Tom.

— Cum! E Tom al lui Shelby!... Nu cred să-l fi vândut!

— Ba desigur, l-au vândut, răspunse Haley.

— Nu e posibil!... Cum! El? Cine ar fi crezut? Ei bine, atunci nu ai nevoie să-l încătușezi astfel. Este cea mai bună, cea mai credincioasă ființă...

— Da, da, spuse Haley, cei mai buni vor să fugă întotdeauna. Cu brutele e mai ușor... Dacă au ce să mănânce, restul nu-i interesează. Sclavii deștepți însă urăsc schimbarea ca păcatul. Nu e decât un mijloc, să-i încătușezi. Dacă le lași picioarele, se slujesc de ele.

— Dar, spuse fierarul, gânditor în timp ce lucra, negrilor din Kentucky nu le plac plantațiile din Sud: se pare că mor curând.

— Desigur, spuse Haley: climatul joacă un mare rol, și mai sunt și alte lucruri! În fine, aceasta face ca piața să fie mai animată.

— Cu toate acestea, răspunse fierarul, nu poți să nu te gândești că e o mare nenorocire să vezi ducându-se acolo un om atât de cinstit, un om atât de cumsecade ca acest biet Tom.

— Dar are noroc: am promis să mă port bine cu el. Am să-l bag servitor într-o veche și bună familie și dacă va scăpa de friguri și climat, o să aibă soarta fericită pe care și-o poate dori un negru.

— Dar își lasă femeia și copiii.

— Își va lua o alta. Sunt destule femei peste tot!

În timpul acestei convorbiri, Tom ședea trist în trăsură la ușa casei. Deodată auzi zgomotul sec și scurt al potcoavelor unui cal. Înainte de a se fi dezmeticit, George, tânărul său stăpân, se repezi în trăsură, și-i aruncă brațele în jurul gâtului, strigând:

— E o infamie! Da, o infamie! Să spună orice ar vrea. Dacă aș fi bărbat, aceasta nu s-ar fi întâmplat, nu, nu s-ar fi întâmplat! mai spuse el cu indignare.

— Ah! Domnule George, ce mult bine îmi faceți, spunea Tom... Eram atât de nenorocit să plec fără a vă vedea! Mult bine îmi faceți, o jur.

Tom își mișcă puțin piciorul... Privirea lui George căzu pe fiare.

— Ce rușine! spuse el ridicându-și mâinile spre cer. Îl voi zdrobi pe golanul ăsta!

— Nu, domnule George, nu și nici nu trebuie să vorbești așa de tare...

— Ei bine, nu? Pentru tine, Tom, mă stăpânesc numai la gândul acesta! Da! E o rușine! Nu mi-au spus nimic, nici un cuvântași dacă nu aflam de la Thomas Lincoln, nu aș fi știut nimic. Ah! Le-am făcut-o eu acasă, tuturor, da, tuturor.

— Mi-e teamă că nu ați avut dreptate, domnule George.

— Nu m-am putut stăpâni; repet, e o rușine! Și întorcând spatele prăvăliei, adăugă cu un aer misterios: unchiule Tom, ți-am adus un dolar.

— Mulțumesc, domnule George, spuse acesta cu emoție, mulțumesc, dar nu pot să-l primesc.

— Ba da, ai să-l primești, spuse George. Chloe mi-a spus să-l găuresc, să-l atârn de o sfoară și să ți-l leg în jurul gâtului, îl vei ascunde astfel sub îmbrăcămintă pentru ca golanul acesta să nu ți-l poată lua. Pe acesta îl voi doborî, lucrul acesta mă va ușura.

— Oh, nu, să nu faceți una ca asta, pentru mine lucrul acesta nu ar fi nici o ușurare.

— Bine, fie! spuse atunci George legând dolarul în jurul gâtului lui Tom. Încheie-ți acum haina, păstrează-l, și de câte ori îl vei privi, amintește-ți că voi veni într-o zi acolo, și că o să te iau cu mine. I-am spus-o și lui Chloe, și i-am mai spus să nu se teamă de nimic. Nu mă voi lăsa până nu voi reuși.

— Mulțumesc, domnule George, spuse Tom, și acum la despărțire, dați-mi voie să vă spun că trebuie să deveniți un tânăr cumsecade. Nu uitați câți se sprijină pe Dumneavoastră. Căutați să nu cădeți în nebuniile tinereții; ascultați de mama dumneavoastră; să nu cumva să credeți că sunteți prea mare. Amintiți-vă, domnule George, că sunt o mulțime de fericiri pe care Dumnezeu ni le poate da de două ori, dar că nu ne dă decât o singură mamă... O mamă ca a dumitale, domnule George, nu vei mai întâlni, chiar de-ai trăi o sută de ani. Rămâne-ți lângă dânsa, deveniți reazămul ei. Veți face aceasta, nu e așa?

— Da, unchiule Tom, îți promit, spuse George serios.

— Bagă bine de seamă la cele ce spui, domnule George... Copiii, la vârsta dumitale, devin de multe ori autoritari, ce vrei, e glasul naturii. Dar copiii bine crescuți, ca dumneavoastră, păstrează întotdeauna respect părinților lor. Sunt sigur că nu vă jignesc, domnule George, nu este așa?

— Nu, cu adevărat nu, unchiule Tom! Întotdeauna mi-ai dat numai sfaturi bune.

— Sunt și cu mult mai bătrân ca dumneavoastră, spuse unchiul Tom, mângâind cu mâna-i mare și puternică capul frumos cârlionțat al copilului. Pe urmă, cu o voce dulce și drăgăstoasă, ca aceea a unei femei, îi spuse: Înțeleg foarte bine toate obligațiile dumneavoastră. V-ați împărtășit din toate: educație, lectură, scris, rang și privilegii. Veți deveni un om bun și cumsecade. Toți vor fi mândri de dumneavoastră, începând cu domnul și doamna Shelby. Fiți un stăpân bun ca și tatăl dumneavoastră, blând ca mama dumneavoastră, și amintiți-vă că trebuie să faceți fapte bune.

— Da, unchiule Tom, voi fi bun. Dar nu deznădăjdui, voi face tot ce-mi stă în puteri ca să te întorci. După cum spuneam astăzi dimineață și mamei Chloe, voi pune să se repare coliba ta. Vei avea o sală mare, cu covor, și aceasta din clipa în care voi fi mare. Oh! Ai să mai apuci zile frumoase.

Haley ieși din prăvălie, cu cătușele în mână.

— Să știi, domnule, spuse George, cu un aer de superioritate, că voi povesti familiei mele felul în care te porți cu Tom.

— La bună vedere, răspunse Haley.

— Ar trebui să-ți fie rușine, continuă copilul, să-ți fie rușine, să-ți petreci viața vânzând bărbați și femei și să-i încătușezi ca pe animale... Ce meserie urâtă!

— Atât timp cât iluștrii dumitale părinți vor cumpăra, răspunse Haley, eu voi vinde... Nu e aproape același lucru?

— Când voi fi bărbat, mai spuse George, nu voi face nici una, nici alta. Mi-e rușine, acum, că sunt din Kentucky! Adio, unchiule Tom! Adio... și curaj.

— Adio, domnule George! Adio! spuse Tom privindu-l cu o tandrețe admirativă. Dumnezeu să vă binecuvânteze. În tot Kentucky nu e nimeni altul care să vă semene, strigă el deodată.

George plecă... Tom mai privea încă; zgomotul calului se stinse în fine în liniște; Tom nu mai auzi nimic, nu mai văzu nimic care să-i reamintească de casa Shelby... Dar ceva cald era pe pieptul său. Era locul unde se afla dolarul pe care George îl legase de gâtul său. Tom îl strânse cu putere pe inima sa.

— Și acum, Tom, ascultă-mă, spuse Haley urcându-se în trăsură, în care aruncă și cătușele. Vreau să mă port bine cu tine, cum de altfel mă port cu negrii mei... De la început țin să-ți spun: poartă-te bine cu mine, căci tot astfel mă voi purta și eu cu tine. Eu nu sunt rău cu negrii mei. Fii liniștit, însă nu căuta să mă păcălești după cum fac negrii. Cu mine ar fi zadarnic. Cunoscut toate matrapazlăcurile. Dar, dacă îți vezi de treabă și nu cauți să fugi, o să o duci bine. Altfel, nu din vina mea vei fi pedepsit.

Cuvintele acestea erau pe de-a-ntregul zadarnice, spuse mai ales unui om ale cărui picioare erau prinse în fiare. Tom, răspunse că nici nu-i trece prin cap să fugă.

Acesta era obiceiul lui Haley, după ce cumpăra negri. Vroia să le dea puțină încredere și să-și înveselească astfel marfa, pentru a evita scene neplăcute.

Domnul Haley și Tom își urmau călătoria și unul și celălalt cufundați în gânduri. Ce ciudate sunt gândurile a două persoane așezate una alături de cealaltă! Stau pe aceeași bancă, au aceeași ochi, aceleași urechi, aceleași mâini, în fine aceleași organe și aceleași lucruri trec prin fața ochilor lor: cu toate acestea ce mare deosebire între gândurile lor!

Iată, de pildă domnul Haley: se gândea la talia lui Tom, la înălțimea și lățimea lui, la prețul pe care l-ar căpăta dacă ar putea să-l păstreze gras și în stare bună până la vânzare, se gândea la ce număr să se ridice turma sa; se gândea la omenia sa; își spunea că atâția alții pun fiare la picioarele și mâinile negrilor lor, pe când el se mulțumește să prindă în fiare numai picioarele lui Tom, lăsându-i libere mâinile cel puțin atât cât se va purta bine... la urmă suspină gândind la ingratitudinea omenească, și sfârșește întrebându-se dacă

Tom apreciază felul bun în care se poartă cu el... Fusese atât de des păcălit de către negrii cu care se purtase bine..., și se miră, cu toate acestea, cât de bun a rămas!

Haley scoase mai multe jurnale din buzunar și începu să citească anunțurile cu mare atenție. Nu știa prea multă carte: cititul lui era un fel de recitare pe voce scăzută, ca și cum ar fi avut nevoie de controlul urechilor sale înainte de a accepta mărturia ochilor săi.

— Va trebui să o văd, spuse Haley adresându-se lui Tom, în lipsa altcuiva. Voi avea o turmă frumoasă în care am să te bag... vei avea tovarăși. Nimic nu e mai plăcut decât o bună tovarășie, nu e așa? Deci, mai înainte de toate ne vom duce la Washington. Acolo am să te închid în închisoare, ca să-mi pot face liniștit afacerile.

Tom primi această neplăcută știre cu liniște, dar se gândea câți din acei nenorociți aveau femei și copii; se gândea dacă simt și ei, tot atât cât a simțit și el, durerea de a-i fi părăsit. Și, să o mărturisim, această naivă înștiințare că va fi aruncat în închisoare nu putea impresiona pe un biet om care își făcuse un orgoliu de a duce o viață fără prihană... Tom era, să o spunem, orgolios de cinstea lui: numai cu aceasta se putea mândri... Dacă ar fi aparținut claselor înalte ale societății, nu ar fi trecut prin acestea. Ziua se scurse, și către seară Haley și Tom se aflau în Washington: unul în închisoare, iar celălalt într-o cârciumă.

LA QUAKERI

În fața ochilor noștri ni se desfășoară acum o scenă fericită și liniștită. Intrăm într-o bucătărie mare și spațioasă; pereții sunt viu colorați și nici un fir de praf nu se găsește pe cărămidile galbene ale întregii podele, frecate și cernite. Un maldăr de vase de cositor strălucesc stârnindu-ți pofta, gândind la o mulțime de bunătăți. Cuptorul negru strălucește ca și scaunele de lemn, vechi și masive. Zărești un scăunel cu basculă a cărei pernă e cârpită. Alături de el se află unul mai mare, ale cărui brațe te îmbie parcă să încerci pernele sale de puf.-Este un scaun cu totul atrăgător, confortabil, și care valorează pentru plăcerile căminului mai mult decât o duzină din scaunele voastre de catifea sau atlas din saloanele astăzi la modă.

Într-un scaun, legănându-se încet, cu ochii pe lucrul său, stă vechea noastră prietenă, fugara Elisa. Da, se găsește acolo, mai palidă și mai slabă decât în Kentucky. Ghicești sub pleoapele sale lungi, citești în cutele gurii sale o durere în același timp liniștită și adâncă. Era ușor să vezi cum inima aceasta tânără devenise fermă și vitează sub austeră disciplină a nenorocirii, își ridica din când în când ochii pentru a privi la jocul micului Henry, strălucitor ca un fluture de la tropice. Descopereai în ea o putere de voință, o neînfrântă hotărâre pentru tinerețea ei. Alături de ea o femeie, ținând pe genunchi o tavă de cositor, alegea pere uscate. Putea avea între cincizeci și cinci și șaiszeci de ani, dar avea o față pe care anii nu o atinsese decât pentru a o înfrumuseța. Costumul ei era acela pe care îl poartă femeile quaker. Fața sa rotundă era roză ca puful fin de culoarea piersicii coapte. Părul său, printre care anii semănaseră fire argintii, era strâns spre spate descoperind o frunte largă. Timpul nu însemnase altceva nimic decât inscripția: "Pace pe pământ și între oameni bună înțelegere!". Ochii ei mari, bruni, erau luminoși, plini de bunătate și dreptate. Era destul să o privești din față pentru a-ți da seama că privești până în fund o inimă sinceră și bună. S-a preamărit, s-a cântat atâta frumusețea tinerețelor fete! De ce oare nu s-ar preamări și frumusețea femeilor bătrâne! Dacă cineva are nevoie de inspirație pentru această temă nouă să o privească pe prietena noastră, pe buna Rachel Halliday, așezată pe micuțul ei scaun.

Scaunul scârțâia; poate că răcise în tinerețea lui, nervii lui erau poate ațâțați, sau poate era ceva de natură astmatică, fapt este că la fiecare mișcare pe care o făcea se auzea un scârțâit care ar fi fost cu totul de nesuferit de la un alt scaun. Cu toate acestea bătrânul Simeon Halliday mărturisea că zgomotul acesta îi este tot atât de plăcut ca și o muzică, iar copiii pretindeau că nu ar dori pentru nimic în lume să fie lipsiți de plăcerea de a auzi scaunul mamei lor... De ce? Pentru că de mai bine de douăzeci de ani din acest scaun auzisera cuvinte drăgăstoase, primiseră morale părintești. Câte inimi nu vindecaser și câte suflete bolnave! Câte greutăți nu învinseseră!... Și toate acestea cu câteva cuvinte ale unei femei iubitoare și bună.

Dumnezeu să o binecuvânteze!

— Ei! Elisa, tot te mai gândești să te duci în Canada? spuse dânsa continuând să privească peretele.

— Da, Doamnă, răspunse femeia cu tărie de la capătul rândului. Trebuie să te gândești la aceasta, fiica mea.

Aceste cuvinte "fiica mea" erau cu totul naturale pe buzele lui Rachel Halliday, pentru că înfățișarea ei reamintea pe aceea a unei mame.

Mâinile Elisei tremurau și câteva lacrimi picurau pe lucrul său. Răspunse însă "Voi face ce voi putea. Nădăduiesc că voi găsi ceva de lucru".

— Știi bine că poți rămâne aici ori cât vei dori, spuse Rachel.

— Oh! Mulțumesc! răspunse Elisa, dar (și privind pe Henry) nu pot dormi noaptea. Ieri, visam că omul acela intrase în curte...

Și tremură.

— Sărman copil! spuse Rachel ștergându-și ochii, dar nu trebuie să te îngrijești atât. Nici un fugar până acum nu a fost smuls din satul nostru și să sperăm că nu se va începe cu tine.

Ușa se deschise și o femeie micuță, rotundă, semănând cu o perniță de ace, se ivi în prag. Strălucirea feței sale se asemena cu aceea a unui măr copt. Era îmbrăcată ca și Rachel: în gri întunecat; un șal de muselină îi acoperea pieptul bogat.

— Rutti Stedman! spuse Rachel înaintând în grabă către dânsa. Ce mai faci? o întrebă ea luându-i amândouă mâinile. o o

— Minunat, spuse Rutti scoțându-și mica pălărie și scuturând-o cu batista. De pe scaunul său mic, buclele scăpau încolo și înapoi. Noua sosită, care să tot fi avut douăzeci și cinci de ani, se despărți în fine de oglinda în fața căreia își potrivise buclele. Păru tare mulțumită de dânsa.

Și cine oare nu ar fi fost în locul ei, căci era o femeie frumoasă, cu un aer deschis, cu figura strălucitoare.

— Rutti, iată pe prietena noastră Elisa Harris și copilașul de care ți-am vorbit.

— Sunt foarte mulțumită că te văd, Elisa, spuse Rutti strângându-i mâna ca și cum aceasta ar fi fost o veche prietenă pe care o aștepta de mult. Uite și pe drăgălașul de băiețuș... i-am adus o prăjitură.

Ea îi dădu lui Henry o prăjitură pe care copilul o primi timid privind-o lung pe Rutti.

— Unde îți este bebelușul? întrebă Rachel.,

— Vine, dar mica ta Mary l-a luat și l-a dus la fermă spre a-l arăta copiilor.

În aceeași clipă ușa se deschise și Mary, cu fața roză și ochii mari bruni, leit mamă-sa, intră în cameră cu bebelușul.

— Ah! Ah! exclamă Rachel luând plodul în brațe, ce frumos este!

— Da, sunt mândră de el! spuse Rutti.

Luă copilul și îi scoase pardesiul de mătase albastră și alte șaluri cu care îl învelise. Apoi potrivindu-i fustele și părul și sărutându-l, îl puse pe podea lăsându-l să se joace și să facă ce-o dori.

Copilașul era de bună seamă învățat cu aceste lucruri, căci își vârî degetul în gură și păru cufundat în gânduri mari, pe când mama sa, așezându-se în fine, își luă lucrul, un ciorap, și începu să împletească.

— Mary, umple, te rog, oala cu apă, spuse Rachel cu o voce blândă.

Mary se duse la puț și puse oala pe mașină. Ea începu să fiarbă și să-și cânte plăcutul său cântec. Tot Mary, după sfaturile lui Rachel, puse piersicile la foc într-o cratiță mare de cositor.

Rachel, punându-și și un șorț, începu să facă niște prăjituri, spunând fiicei sale:

— Mary, spune-i lui John să taie un pui.

— Ce face Abigail Peters? întrebă Rachel în timp ce făcea prăjiturile.

— Mult mai bine, răspunse Rutti. M-am dus să o văd astăzi de dimineață. I-am făcut patul și am măturat prin casă. Hello se va duce după amiază și-i va face pâine pentru câteva zile. I-am promis că mă voi reîntoarce diseară.

— O să mă duc mâine, spuse Rachel. Îi voi spăla și cârpi rufe.

— Bine faci, răspunse Rutti. Am auzit că Ana Stanwood e bolnavă, John a vegheat toată noaptea. Mă voi duce mâine.

— John să vină să mănânce la noi, spuse Rachel, dacă tu trebuie să stai toată ziua.

— Mulțumesc Rachel, o să vedem mâine. Dar iată-l pe Simion.

Simion Halliday, mare, robust, îmbrăcat într-un pantalon și o vestă de dril gros și purtând pe cap o pălărie cu borurile mari, intră în aceeași clipă.

— Ce faci, Rutti? spuse el cu dragoste întinzând mâna sa mare. Dar John?

— John e bine, mulțumesc, ca de altfel toți oamenii noștri, răspunse Rutti bucuroasă.

— Tată, ce noutăți sunt? întrebă Rachel punând prăjiturile în cuptor.

— Peter Stelbins mi-a spus că va veni în noaptea aceasta cu câțiva prieteni, spuse Simion cu înțeles, spălându-se pe mâini într-o odaie alăturată.

— Adevărat? spuse Rachel gânditoare aruncând o privire spre Elisa.

— Nu mi-ai spus că te cheamă Harris? întrebă Simion reintrând în cameră.

Rachel își privi bărbatul. Elisa tremurând, răspunse: "da".

Temerile sale exagerate o făceau să creadă că i se aflase numele.

— Mamă! spuse Simion.

— Ce dorești tată? întrebă Rachel frecându-și mâinile și îndreptându-se spre el.

— Soțul acestei femei este în colonie, murmură Simion.

Va veni aici la noapte.

— Și nu spui nimic? spuse Rachel cu fața surâzătoare.

— E aici, răspunse Simion. Peters s-a dus ieri acolo cu căruța, unde a găsit o bătrână și doi bărbați. Pe unul din ei îl cheamă George Harris. După câte ne-a povestit Elisa sunt sigur că el e un băiat frumos și cumsecade. Să-i spunem chiar acum? spuse Simion, sau să i-o spunem întâi lui Rutti? Rutti, vino aici!

Rutti își lăsă lucrul și se duse la ei.

— Rutti, care e părerea ta? Tata spune că soțul Elisei este în ultima turmă și că va fi la noapte aici.

Bucuria micii quakerese nu mai cunoștea stavilă: ea sărea și bătea din palme. Două bucle căzură pe șalul ei alb.

— Liniștește-te, dragă, îi spuse încet Rachel, liniștește-te Rutti. Să-i spunem aceasta acum?

— Desigur, chiar acum! Doamne! De ar fi John!... Spune-i chiar acum.

— Tu nu te gândești decât la aproapele tău, Rutti. E foarte bine, spuse Simion privind-o cu dragoste.

— Nu suntem oare făcuți pentru aceasta? De nu i-aș iubi pe John și pe copilaș... nu aș compătimi-o atât. Haide, spune-i acum.

— Du-o în cameră, în timpul acesta voi pregăti puiul.

Rachel intră în bucătăria în care Elisa cosea și, deschizând ușa micii odăi de culcare, îi spuse încet:

— Vino, fiica mea, am să-ți spun noutăți.

Un val de sânge se urcă în obrazul palid al Elisei. Se ridică emoționată, tremurând toată și-și aruncă ochii pe băiețelul său.

— Nu! Nu! spuse Rutti, nu te teme de nimic. Sunt vești bune, Elisa, și o împinse către ușă, pe care o închise. Pe urmă, întorcându-se, luă în brațe pe Henry sărutându-l dragăstos.

— Știi tu că ai să-ți vezi tatăl? Știi tu că ai să-ți vezi tatăl? repetă ea mereu copilului care o privea, cu ochii mari.

În acest timp o altă scenă se petrecea în odaia alăturată.

Rachel o chemă pe Elisa lângă dânsa, și-i spuse:

— Bucură-te, fiica mea, soțul tău a scăpat de sclavie.

Un val de sânge roz se urcă în obrajii Elisei, coborând cu aceeași iuțeală spre inimă. Ea se așeză palidă și aproape fără viață.

— Curaj, copilul meu, adăugă dânsa punându-și mâinile pe capul Elisei. Este cu prieteni; îl vor aduce aici la noapte.

— La noapte! repetă Elisa. La noapte!

Pentru ea cuvintele își pierdeau însemnătatea. În capul ei era ca un vis nelămurit. Uneor trecea peste gândul ei.

Când își reveni, era întinsă pe un pat, învelită cu un macat. Mica Rutti îi freca mâinile cu camfor, își deschise ușor ochii. Simțea fericirea aceluia care, după ce îndurase mult timp greutatea unei sarcini, era acum scăpat de ea.

Nervii săi, ațâțați din prima clipă a fugii sale se destinseră încetul cu încetul. O cuprinse un sentiment cu totul nou de odihnă și siguranță. Rămase culcată cu ochii săi mari, negri, deschiși, și ca într-un vis liniștit urmărea mișcările celor ce o înconjurau. Vedea ușa celeilalte odăi deschisă, vedea masa întinsă cu fața de masă albă ca zăpada. Auzea murmurul și cântecul ceainicului, vedea pe Rutti mergând de colo până colo, pregătind prăjituri, conserve și oprindu-se din timp în timp pentru a da câte ceva lui Henry sau pentru a-l mângâia pe cap. Vedea talia maiestuoasă și aerul matern al lui Rachel, care venea din timp în timp spre a vedea dacă nu s-a dezvelit, îi părea că vede coborând din mării ei ochi bruni raze strălucitoare de soare, îl văzu pe soțul lui Rutti intrând și pe aceasta repezindu-se la el, șoptindu-i ceva, dând din mâini și arătând cu degetul odaia în care se afla. O văzu așezându-se la masa de ceai cu copilașul în brațe, îi văzu pe toți în jurul mesei și pe micul Henry în scaunul mare, alături de Rachel, parcă la umbra aripilor sale. La urmă auzi murmurul plăcut al conversației și clinchetul lingurițelor și zgomotul ceștilor și al farfuriilor... Era visul odihnei fericite! Elisa adormi cum nu mai dormise din clipa aceea teribilă a nopții când cu copilul în brațe, fugise sub lumina înghețată a stelelor.

Visa o țară frumoasă, o țară a odihnei, maluri verzi, insule încântătoare și ape frumoase, strălucind sub razele soarelui. Acolo, într-o casă unde voci prietenoase îi spuneau că era a ei, își vedea copilul jucându-se liber și fericit. Auzea pașii soțului său, îi ghicea apropierea, brațele lui o înconjurau, lacrimile lui George i se prelingeau pe față... și se trezi.

Nu fusese un vis.

Înnoptase de mult. Copilul ei dormea liniștit alături de dânsa. O lumânare lumina slab încăperea și George plângea la căpătâiul patului ei.

A doua zi fu o dimineață fericită pentru casa quakerului. Mama se sculase de cu noapte și era înconjurată de fetele și băieții pe care nu am. avut timp să vi-i prezentăm ieri, și care o ascultau cu dragoste. Se ocupa de dejun. Dejunul, în această luxuriantă vale a Indianei este lucru complicat și cere concursul mai multor mâini. Eva nu ar fi putut culege toți trandafirii din paradis.

John scotea apă; tânărul Simion cernea mălai, Mary răsnea cafea iar Rachel era pretutindeni, făcând prăjituri, gătind puiul, răspândind de jur împrejur o

rază veselă de soare. Râvna tinerelor servitoare nu era tot timpul aceeași, dar ea le îmbia cu câte un "Hai de! Hai de! " care le da imbolduri noi.

În acest timp, Simion bătrânul, cu mânecile cămășii suflecate, se bărbiera: ocupație cu totul nepatriarhală.

În bucătăria mare domnea o atmosferă de afectuoasă încredere. Când micul Henry, Elisa și George apăsură în pragul bucătăriei, fură primiți cu atâta bucurie, prietenie și dragoste încât ei crezură la început că e un vis și nicidecum realitatea.

Se așezară cu toții la masă. Numai Mary rămăsese lângă foc, prăjind pâine.

Rachel, așezată la mijlocul mesei, nu păruse niciodată atât de fericită. Numai din felul în care oferea o prăjitură sau o ceașcă de ceai găsea mijlocul de a se arăta maternă și prietenoasă.

Părea că dă suflet hranei și băuturii pe care ți le oferea.

George se așeza pentru prima oară ca un egal la o masă a albilor. El simți la început oarecare strâmtoreală, dar aceasta se risipi în curând ca bruma în fața razei de dimineață a acestei bunătați atât de mari.

Era acasă: o casă! Un interior! George nu știuse niciodată ce ascundea acest cuvânt.

— Tată, dar dacă se descoperă din nou? spuse tânărul

Simion întinzând unt pe o bucată de pâine prăjită.

— Voi plăti amenda, răspunse acesta liniștit.

— Dar dacă te vor vâri în închisoare?

— Mama ta și cu tine nu vă veți putea îngriji de fermă? spuse Simion surâzând.

— Mama poate face totul, răspunse băiatul... dar nu e o rușine că sunt astfel de legi?

— Nu trebuie să vorbești de rău pe legiuitorii noștri, vorbi tatăl cu autoritate. Dumnezeu ne-a dat bunurile pământene pentru a putea face dreptate. Dacă legiuitorii ne cer prețul faptelor noastre bune, să-l dăm.

— Urăsc pe proprietarii de sclavi, spuse copilul.

— Mă mir de tine, fătul meu! Acestea nu sunt învățămintele date de mama ta. Aș face și pentru stăpânul sclavului ceea ce fac pentru sclav, dacă mi-ar cere.

Simion se înroși, dar mama se mulțumi să zâmbească.

— Simion e un băiat bun, spuse mama. Va crește și va deveni ca și tatăl său.

— Îmi place să cred, scumpă gazdă, că nu o să te temi de vreo neplăcere din cauza noastră, spuse George cu grijă.

— Nu te teme de nimic, George. De aceea suntem pe lume. Dacă nu am fi oameni care să suferim ceva pentru dreptate, nu am fi demni de numele nostru.

— Dar pentru mine, spuse George, nu aș putea să o sufăr!

— Nu te teme, prietene George. Rămâi aici liniștit toată ziua. În noaptea aceasta la zece, Phineas Fletcher vă va duce pe toți la o tabără apropiată. Persecutorii tăi sunt pe urmele tale și nu vrem să te mai reținem.

— Dar atunci, de ce să mai așteptăm? spuse George.

— Aici ești în siguranță toată ziua. În colonia noastră toți sunt credincioși și toți veghează. Dealtfel este mai sigur pentru tine să călătorești în timpul nopții.

Mississippi! Ce baghetă magică l-a schimbat astfel, de când Chateaubriand l-a descris în proza sa poetică drept fluviul singurătăților, al deșerturilor imense, curgând printre aceste minunății ale naturii ce nici nu pot fi visate.

Pare că într-o oră acest fluviu al poeziei și al imaginației a fost transportat în împărăția unei realități, și ea nu mai puțin splendidă. Ce alt fluviu asemănător în lume duce astfel până la ocean bogățiile și îndrăzneala unei alte noțiuni? Țară ale căror produse se risipesc în lume, atingând tropicele și cei doi Poli! Da, valurile sale spumoase, tulburate, rupând malurile lor, sunt adevărata față a acestei mării de afaceri care se răspândește pe valurile sale odată cu rasa cea mai energică și cea mai violentă pe care lumea a văzut-o vreodată. Ah! De ce oare sânul lui Meschacebe trebuie să poarte și această sarcină teribilă, lacrimile oprimaților... suspinele nenorociților... și durerile amare ale săracilor, inimi neștiutoare care se îndreaptă către un Dumnezeu necunoscut... necunoscut, nevăzut, tăcut, dar care totuși va țâșni din pacea Sa pentru a salva pe toți săracii pământului?

Ultimele raze ale soarelui tremură pe marea întindere a acestui fluviu, larg ca o mare. Trestii tremură, chiparoșii mari și negri de care atârna frunzișul, ca un doliu, strălucesc în lumina aurită.

Vaporul încărcat își urmează drumul.

Baloturile de bumbac, în stive mari, se văd pretutindeni pe vapor. Ai zice că sunt o gigantică masă cenușie. Și nu trebuie multă băgare de seamă pentru a descoperi pe umilul nostru prieten Tom. Iată-l în partea din față a vaporului, înghesuit printre baloturile de bumbac.

Recomandările domnului Shelby și-au făcut efectul. De altfel, Halley a putut el însuși să-și dea seama de caracterul inofensiv al lui Tom. Acesta își câștigase încrederea... Hm! Încrederea unui om ca Halley?

La început l-a supravegheat îndeaproape ziua, dar noaptea îl încătușa... și cu timpul, încetul cu încetul, liniștea, resemnarea lui Tom, au câștigat. Nu-l mai supraveghea, se mulțumise cu un fel de cuvânt de onoare, dându-i voie să umble de colo până colo pe vapor, când și unde dorea.

Întotdeauna bun și îndatoritor, întotdeauna gata să sară în ajutorul lucrătorilor, în orice împrejurare, el câștigase stima tuturor ajutându-i cu același zel și cu aceeași dragoste ca și cum ar fi lucrat într-o fermă din Kentucky.

Când își dădea seama că nu mai avea nimic de făcut se retrăgea între baloturile de bumbac, în câte un colț îndepărtat și citea Biblia...

La o sută și ceva de mile înainte de New Orleans nivelul fluviului este mai ridicat decât ținutul pe care îl străbate. El își poartă măreția între diguri puternice de două zeci de picioare. Din înălțimea punții, ca din vârful unui turn flotant, călătorul are priveliștea întregului ținut până la depărtări aproape infinite. Tom văzând desfășurându-se astfel în fața ochilor plantațiile una după alta, avea sub ochi harta existenței ce avea să o ducă de aici înainte.

Vedea în depărtare sclavi la lucru, le vedea satele de colibe, înșiruite în șiruri lungi, depărtate de frumoasele case și de parcul stăpânului. Și pe măsură ce se desfășura acest tablou viu, inima i se reîntorcea la bătrâna fermă din Kentucky, ascunsă sub umbrișul bătrânilor stejari. Când i se ducea gândul la casa lui Shelby, la apartamentele mari și răcoritoare, la mica lui colibă, acoperită de flori... I se părea că recunoaște fața tovarășului său, cu care crescuse împreună, își vedea soția pregătind cina, auzea râsul vesel al copiilor săi și gângureala bebelușului său pe genunchii săi... deodată totul dispăru... Nu mai văzu decât trestii de zahăr și chiparoșii plantațiilor, nu mai auzi decât zgomotul ce făcea vaporul în mersul său, dar care îi spuneau parcă lămurit că acea fază întreagă a vieții sale dispăruse pentru totdeauna.

Printre călători se găsea un tânăr nobil și bogat, care locuia în New Orleans. Îl chema Saint-Claire. Împreună cu el călătorea și fiica lui, o fetiță de cinci-șase ani, de care îngrijea o femeie care părea rudă cu ei.

Tom o vedea deseori pe această fetiță zglobie ca o rază de soare sau ca o adiere de vară.

Când ai văzut-o o dată, nu o mai puteai uita.

Era idealul frumuseții copilărești. Privind-o, îți aminteai de ființele alegorice și creațiile mitologiei. Fața ei nu era atât de frumoasă prin frumusețea desăvârșită a trăsăturilor, cât prin expresia unei reverii ciudate și profunde. Cei ce căutau idealul erau mirați privind-o, ceilalți, masa vulgară, se simțeau înduioșați, fără a ști de ce. Forma capului, eleganța gâtului și pieptul său, aveau un caracter de ciudată noblețe. Părul său lung, castaniu deschis care flutura în jurul ei ca un nor, ochii ei albaștri închiși, adânci, inteligenți, umbriți de o perdea deasă de gene brune, o deosebeau de ceilalți copii și atrăgea și oprea asupra ei privirile, când se strecura printre călători, ușoară ca o zvârlugă.

Totuși, nu era un copil grav și morocănos.

Departe de aceasta. Un aer de fericită inocență plutea pe fața ei, ca umbra unui frunziș de vară. Se mișca tot timpul, surâsul îi flutura pe buze, cânta, fugea, dansa. Tatăl său și femeia care o păzea o urmăreau pretutindeni. Dar când credeau că au prins-o, ea le scăpa printre mâini ca un nor primăvărat. Și cum niciodată nu fusese certată, orice ar fi făcut, își continua fuga pe vapor, întotdeauna îmbrăcată în alb, trecea ca o fantomă, fără a se opri. Nu era nici un colț pe vapor pe care să nu-l cunoască, să nu-l fi scormonit. Picioarele sale ușoare o duceau pretutindeni, viziune cu cap blond și aurit, cu ochi adânci și albaștri.

Mecanicul câteodată, ridicându-și ochii de pe lucrul său, îi găsea ochii mari cufundați în adâncimea cuptorului: părea că îi era și teamă și milă pentru el, ca și cum l-ar fi văzut în cine știe ce primejdie îngrozitoare. Alte ori timonierul se oprea, cu cârma în mână, surâzând fiindcă văzuse fața aceea dulce, frumoasă ca o cadra, apărând și dispărând la fereastra cabinei sale. De mii de ori voci groase o binecuvântaseră și fețe severe se îmbunaseră la apropierea ei. Când înainta cu îndrăzneală până la locurile primejdioase, mâini bătătorite și înnegrite se întindeau fără voie ca spre a o salva.

Tom, impresionabil ca toți cei din rasa lui, atras mereu către simplitatea copilăriei, urmărea cu privirea această ființă micuță, cu un interes ce creștea zi de zi. Vedea în ea ceva divin. De câte ori vedea acest cap bălai și ochii aceia albaștri între două baloturi de bumbac, sau pe o grămadă de bagaje, i se părea că vede unul din acei îngeri de care se vorbește în Biblie.

Uneori trecea tristă și gânditoare pe lângă turma încătușată de oameni și femei. Se strecura în mijlocul lor și îi privea cu tristețe și compătimire. Câteodată cu mâinile sale mici încerca să le ridice fiarele, în urmă suspina și fugea. Dar se întorcea, cu mâinile pline de dulciuri, cu nuci și portocale, pe care le împărțea aceloră cu bucurie și plăcere.

Tom o privise cu luare-aminte de mai multe ori înainte de a se hotărî să intre în vorbă cu dânsa. El cunoștea cum să atragă copiii. Știa să facă mici coșulețe din cozi de cireșe, să sculpeze chipuri grotești în nuca de cocos. Chiar Pan, el însuși, nu l-ar fi putut întrece în fabricarea fluierelor. Buzunarele îi erau pline cu tot felul de lucruri seducătoare pe care le lucrase pe vremuri pentru copiii stăpânului său, și de care se sluzea acum pentru a lega noi prietenii.

Era greu să captezi spiritul nobil al fetiței. La început se apleca asupra unei cutii ca o pasăre din Canare. Pe urmă primea cu timiditate mici lucruri pe care Tom i le dădea, până când în cele din urmă ajunseră la o încredere aproape intimă.

— Cum se numește micuța domnișoară? întrebă Tom când crezu că a sosit timpul pentru o astfel de întrebare.

— Evangelina Saint-Clare, spuse micuța. Dar tatăl meu și toată lumea îmi spun Eva. Dar dumneata cum te numești?

— Pe mine mă cheamă Tom, dar acolo, în Kentucky, copilașii obișnuiau să-mi spună unchiul Tom.

— Atunci am să-ți spun și eu unchiul Tom, spune Eva, pentru că țin mult la dumneata. Și unde te duci, unchiule Tom?

— Nu știi, domnișoară Eva.

— Cum nu știi?

— Nu. Voi fi vândut și nu știu cui.

— Tata ar putea să te cumpere, spuse Eva cu vioiciune, și dacă te va cumpăra, vei fi fericit. Am să-l rog chiar astăzi.

— Mulțumesc, mica mea domnișoară.

Vaporul se opri la o mică stație pentru a încărca lemne. Eva, auzind glasul tatălui ei, se repezi la dânsul. Tom se ridică și ajută lucrătorilor.

Eva și tatăl ei se găseau aproape de parapet pentru a vedea plecarea vaporului. Roata făcu două, trei învârtituri și fetița pierzându-și echilibrul căzu în apă... Tatăl său vru să se arunce după ea, dar fu oprit de mai multe persoane care văzuseră că se ivise un ajutor mult mai eficace.

Tom era aproape de dânsa în clipa accidentului și o văzuse căzând. El se aruncă în apă. Cu brațele sale puternice, cu pieptul său mare, nu era pentru el decât un joc să se mențină deasupra apei pentru a o apuca când va reapare la suprafață.

O prinse și înotând cu ea de-a lungul vaporului o întinse celor aproape o sută de mâini care se întindeau după ea ca și cum ele nu ar fi aparținut decât unui singur om. O clipă după aceea tatăl său o ducea în cabina doamnelor, unde, cum era de așteptat, femeile în zăpăceala lor, făceau totul pentru a o împiedica să-și revină.

A doua zi, către seară, după o zi călduroasă, vaporul se apropia de New Orleans. Pe bord era un zgomot și o zăpăceală ciudată. Fiecare își căuta lucrurile, le aduna și se pregătea să coboare. Femeile de serviciu frecau, curățau lustruiau toate lucrurile pregătind vaporul pentru o frumoasă și nobilă intrare în port.

Prietenul nostru Tom stătea în partea din față a vaporului, cu brațele încrucișate pe piept, neliniștit și privind din când în când un grup ce se afla de partea cealaltă a vaporului.

În grupul acela se găsea frumoasa Evangelina, puțin mai palidă ca în ajun, dar fără să poarte nici o urmă a accidentului. Un bărbat încă tânăr, grațios, elegant, stătea lângă dânsa, cu unul din coate rezemat pe un balot de bumbac. Un portmoneu mare era deschis în fața lui. O singură privire era de-ajuns pentru a-ți da seama că acel bărbat era tatăl Evangelinei. Era aceeași trăsătură a feței, aceiași ochi mari și albaștri, același păr brun auriu. Expresia însă era cu totul diferită. Ochiul limpede, ca și al fiicei sale, tot atât de mare și albastru, nu avea totuși aceeași adâncime visătoare și voalată. Totul era îndrăzneț, strălucitor, dar cu o lumină cu totul pământeană. Gura cu trăsături fine căpăta din când în când o expresie orgolioasă și sarcastică. Un aer de superioritate dădea mișcărilor sale o oarecare mândrie dar care nu era lipsită de grație. Asculta neatent, vesel, cu o expresie destul de disprețuitoare pe Haley care îi descria volubil toate calitățile mărfii pe care o tocmeau.

— Ei bine, spuse acesta după ce Haley sfârși să-și laude marfa, ei bine, cât? Dar bagă de seamă că nu prețuiește prea mult, mai ales după cele ce s-au întâmplat.

— Domnule, spuse Haley, o mie trei sute de dolari. Nu cer decât atât cât m-a costat, pe onoarea mea.

— Bietul om! spuse tânărul fixând pe Haley cu o privire pătrunzătoare și batjocoritoare. Și mi-l vinzi la prețul acesta numai pentru a-mi face plăcere.

— Da! Pare că tânăra domnișoară ține mult... și e și natural să fie așa.

— Da, într-adevăr, și este și o chemare la bunăvoința dumitale... Și acum, și ca o caritate creștină și pentru a mulțumi pe o tânără domnișoară care se interesează mult de el, ce preț ne poți face.

— Dar priviți-l, spuse negustorul. Priviți ce brațe are, ce piept și e tare ca un cal. Priviți-i capul. Fruntea aceasta mare indică un negru inteligent. Va face tot ce doriți! Am băgat de seamă aceasta. Un negru ca acesta valorează un preț bun, chiar dacă ar fi prost, numai pentru corpul lui. Dar, dacă țineți seamă de însușirile lui intelectuale, de care vă vorbeam adineauri... ei bine, prețul se ridică... mai ales că are o aplicare deosebită pentru afaceri... el singur administra ferma stăpânului său.

— Cu atât mai rău! spuse tânărul bărbat, păstrând pe buze același surâs batjocoritor. Negrii aceștia inteligenți fug întotdeauna, fură caii și îți joacă tot felul de feste. Cred că ar trebui să scazi două sute de dolari pentru prea marea sa inteligență.

— Ar fi poate drept, spuse Haley. Dar vă pot arăta recomandările stăpânului său și ale altor persoane, pentru a vă dovedi că e cuvios, religios, umil... cea mai bună ființă din lume. Pe acolo de unde vine, i se spunea predicatorul.

— Ei atunci, aș putea face din el preotul familiei, răspunse scurt tânărul. E o idee... Oamenii mei nu prea sunt religioși.

— Glumiți, domnule!

— De unde cunoști aceste amănunte? Garantezi că e predicator? A fost examinat de vreun conciliu sau sinod? Arată-mi hârtiile.

Dacă negustorul de sclavi nu ar fi înțeles că toată această discuție nu se va termina, după o digresiune, decât cu un câștig frumușel pentru el, și-ar fi pierdut răbdarea. Dar el, scoțându-și punga murdară, și deschizând-o și scoțând din ea o hârtie începu să o cerceteze cu atenție. Tânărul bărbat îl privea cu același aer indiferent și batjocoritor.

— Tată, cumpără-l cu orice preț, spuse Evangelina urcându-se pe un balot și luându-l de gât. Știu că ai destui bani... și eu vreau să-l am.

— Și ce vrei să faci din el, micuț? O jucărie? Un cal de lemn? Ce? Haide spune!

— Vreau să-l fac fericit.

— Ei bine, iată un motiv bine găsit!

În aceeași clipă Haley întinse tânărului un certificat semnat de domnul Shelby. Saint-Clare îl luă cu degetele sale lungi și îl privi distrat.

— Scris cumsecade, spuse el. Și ortografia! Dar religia aceasta mă tulbură... Expresia rea îi reapăru în ochi... Ținutul, spuse el, e aproape ruinat de oamenii pioși. Avem oameni pioși candidați pentru viitoarele alegeri. Găsești atâta religie peste tot, încât nu mai ști; ce să faci cu ea... Nu am mai citit de mult gazetele pentru a ști la cât e cotate.. Cam câți dolari socotești că valorează religia lui Tom?

— Glumiți, spuse Haley. Dar cu toate acestea este ceva adevăr în ceea ce spuneți. Trebuie însă făcută o deosebire între întrunirile, predicile, cântecele albilor și ale negrilor, și între pioșenia sinceră și adevărată a acestuia. Am văzut printre negri oameni cinstiți și pioși pe care lumea întreagă nu ar fi putut să-i hotărăscă să facă vreun rău. Ați văzut din scrisoarea aceasta ce gândește fostul stăpân despre Tom.

— Ei bine, acum, spuse tânărul grav strângându-și portmoneul, dacă poți cu adevărat să-mi garantezi această pioșenie, să faci să fie trecută în contul meu, în registru, acolo sus, drept ceva care îmi aparține, îți voi da ceva pe deasupra. Cât?

— Batjocoriți mereu! Nu pot garanta acest lucru. Acolo sus fiecare își are condica sa.

— E destul de trist, reluă tânărul, că plătind pentru, a cumpăra religia unui sclav, nu o poți trafica în ținutul în care marfa aceasta are atâta curs... dar...

Și întinzând negustorului un teanc de bani, îi spuse:

— Numărați banii.

— Foarte bine, spuse Haley a cărui față se înveseli.

Scoțând în urmă din buzunar o călimară veche, completă actul de vânzare pe care îl dădu domnului de Saint-Clare.

— Dacă aș fi și eu astfel inventariat, spuse acesta, mă întreb cât aș valora. Atâta pentru forma capului meu, atâta pentru fruntea largă, atâta pentru mâini, pentru brațe și picioare, atâta pentru educație, talent, umilință, religie. Drace! Cred că pentru aceste două articole din urmă, tare puțin. Eva, haide!

Și luând-o de mână, merse cu ea în capătul vaporului și punându-și vârful degetului sub bărbia lui Tom - îi spuse cu bunăvoință.

— Ia să vedem, Tom, dacă îți place noul stăpân!

Tom își ridică ochii. Era imposibil ca privind fața aceasta tânără și frumoasă a lui Saint-Clare să nu simți un sentiment de plăcere. Tom simți cum îi vin lacrimile în ochi și strigă din fundul inimii:

— Stăpâne, Dumnezeu să vă binecuvânteze.

— Cred că va face lucrul acesta. Cum te cheamă? Tom? Poți să-l întrebi și pe al meu. Știi să mâni caii, Tom?

— Sunt învățat cu caii, spuse Tom. Erau mulți la domnul Shelby.

— Am să te fac vizitiu, dar cu condiția să nu te îmbeți decât o dată pe săptămână.

Tom păru foarte mâhnit.

— Stăpâne, eu nu beau niciodată.

— Mi s-a povestit deja lucrul acesta! Vom vedea. Cu atât mai bine, la urma urmei... Haide! Nu mai fi mâhnit, spuse el văzând că Tom părea încă tulburat de ceea ce îi spusese. Nu mă îndoiesc nici o clipă că o vei face.

— Să fiți sigur de aceasta, stăpâne!

— Și vei fi fericit, spuse Evangelina. Tata e foarte bun cu toată lumea. Numai că îi place să-și bată oarecum joc de oameni.

— Tata îți mulțumește pentru acest elogiu, spuse Saint-Clare râzând. Și întorcându-se pe călcăie, se depărtă.

NOUL STĂPÂN AL LUI TOM

Augustin Saint-Clare era fiul unui bogat plantator din Louisiana. Familia sa era de fel din Canada. Din doi frați, semănând destul de bine ca temperament și caracter, unul se stabilise într-o bogată fermă din Vermont, iar celălalt ajunsese un bogat plantator în Louisiana.

Mama lui Augustin era o franțuzoaică protestantă a cărei familie emigrase în Louisiana încă din timpul primelor așezări în această provincie. Augustin, care nu avea decât un singur frate, și care moștenise de la mama lui o sănătate șubredă, fu trimis, după sfaturile medicilor, la Vermont, la unchiul său, unde petrecu cea mai mare parte a copilăriei sale. Medicii credeau că climatul rece și sănătos al Vermontului îi va face bine.

Încă din copilărie, Augustin dădu dovadă de o sensibilitate extremă, care era ceva mai mult feminină, decât bărbătească. Dar cu timpul aceasta dispăru, se înveli într-o scoarță groasă: deveni bărbat, dar puțini au știut cât de vie și proaspătă păstra el în sufletul său aceea sensibilitate. Era un om de mare merit având o mare înclinare pentru estetică și real. Din aceasta izvora la el, ca la toți semenii lui, repulsia suverană pentru comerț și afaceri, îndată după ieșirea din colegiu se logodise cu o tânără fată pe cât de frumoasă, pe atât de distinsă. Ea locuia într-unul din Statele din Nord, iar el trebui să se întoarcă în Sud, pentru a aranja diferite chestiuni familiale, în acest timp primi prin poștă, împreună cu o scrisoare a tutorelui fetei, scrisorile ce trimisese acesteia.

Tutorele îi scria că înainte chiar de a-i primi scrisoarea, logodnica lui va fi soția altuia.

Credea că va înnebuni, în urmă, crezu, ca atâtea alții că va putea să-și smulgă din inimă această săgeată mortală. Prea mândru pentru a ruga, prea orgolios pentru a cere o explicație, se aruncă în vârtejul plăcerilor. Astfel ajunse a se căsătorii cu o fată frumoasă cu ochi negri și o sută de mii de dolari ca zestre. Toți îl socoteau fericit!

Tinerii căsătoriți își petrecură luna de miere în mijlocul unui cerc strălucit de amici, în vila lor, pe malul lacului Pont-Cartrain. Într-una din zile se aduse tânărului căsătorit o scrisoare cu scrisul acela pe care și-l reamintea atât de bine. Îi fu înmănată în salon, în timp ce discuția era veselă, vie, plină de spirit.

Recunoscând scrisul, deveni palid ca moartea. Se stăpâni totuși. Leși. Singur în camera sa, deschise scrisoarea... de acum inutilă, mai mult decât inutilă. Era o scrisoare a ei în care povestea pe larg persecuțiile ce avusese de suferit din partea familiei tutorelui ei. Acesta vroia să o căsătorească cu fiul tutorelui. Scrisorile lui Augustin nu i se mai dădeau... ea totuși a continuat să scrie... în urmă a cuprins-o durerea și îndoiala, în mijlocul acestor griji și dureri s-a îmbolnăvit. Până la urmă a descoperit complotul... Toate acestea le povestea scrisoarea care se termina cu expresii de recunoștință și speranță, prin mărturisirea unei afecțiuni eterne, care erau pentru nefericitul tânăr mai crude decât moartea.

Răspunse pe dată:

"Am primit scrisoarea dumitale, dar prea târziu. Crezusem ce mi s-a spus, eram disperat. Sunt căsătorit: totul e sfârșit. Uitarea, iată tot ce ne-a mai rămas, dumitale și mie! "

Astfel se sfârși romanul și idealul în viața lui Augustin Saint-Claire. Îi rămânea realitatea. Realitatea, adică, mușta neagră, infectă și fetidă pe care o lasă refluxul, în timp ce acolo strălucește valul albastru, ducând flotilele de bărci cu pânzele întinse, aripi albe și vâslele armonioase, și tot murmurul vesel al apelor sale... Totul dispare în urmă, cade în prăpastie, și nu ne mai rămâne, nouă, visătorilor, decât... mușta, realitatea!

De fapt, într-un roman frângi inima oamenilor, îi omori chiar, și totul e spus: fabula e interesantă, ce vă trebuie mai mult? Da, dar în viața reală nu murim pe dată ce am văzut murind pentru noi ceea ce ne făcea viața veselă și fericită! Ne rămâne plictiseala nevoilor. Bei, mănânci, te îmbraci, te plimbi, faci vizite, vorbești, citești, vinzi, cumperi! E ceea ce se cheamă vulgar, viața. Treci prin aceasta... și aceasta îi rămăsese lui Augustin. Dacă cel puțin soția sa ar fi fost cu adevărat femeie, ar fi putut, o femeie poate întotdeauna, să încerce să reînnoade acea țesătură a unei existențe frante și să mai adauge încă flori acestei țesături..., dar Maria Saint-Clare nu putea nici să vadă că țesătura se rupsesse. Am spus-o deja, doamna Saint-Clare avea o față frumoasă, doi ochi negri și o sută de mii de doi ari. Nimic din toate acestea nu vindecă un suflet bolnav.

Când l-au găsit pe Augustin întins pe sofa, cu moartea pe față spunând că îl doare capul, ea îl sfătui să respire corn de cerb. Când văzu că migrena și paloarea dură săptămâni, se mulțumi să spună că nu ar fi crezut niciodată ca domnul Saint-Clare să fie atât de bolnăvicios... și că era destul de supărător și ciudat pentru dânsa, să fie mereu singură, numai la o lună după căsătorie.

În fundul sufletului, Augustin se bucura de a se fi căsătorit cu o femeie atât de puțin perspicace. Dar, după ce trecură petrecerile și vizitele lunii de miere, își dădu seama că o tânără frumoasă, care toată viața a fost adulată și răsfățată putea fi în căsnicie o tovarășă foarte tiranică. Mariei îi lipsea sensibilitatea. Și chiar puțină pe care o avea era înăbușită de un egoism fără margini, unul din acele egoisme mizerabile, care nu recunosc alte drepturi,

decât drepturile sale. Din copilărie fusese înconjurată de servitori care îi preveneau toate capriciile... nu se gândise, nici nu bănuise că ei ar dori sau ar putea face altceva.

Tatăl ei, al cărui unic copil era, nu-i refuzase niciodată ceva. În clipa intrării ei în lume, frumoasă, desăvârșită, moștenitoare bogată, ea văzu la picioarele ei pe toți bărbații orașului. Ea nu se îndoii nici o clipă că Augustin nu ar fi fericit să o cucerească.

Când Saint-Clare încetă oarecum micile atenții ale unui om care face curte, el se găsi ca în fața unei sultane care nu era dispusă să-și piardă sclavul. Curseră lacrimi, fură mici furtuni până la accese pronunțate de supărare. Saint-Clare, de o natură bună și binevoitoare, încercă să-și potolească soția prin daruri și tot felul de flatării. Când Maria născu o fetiță frumoasă, el simți cum se trezește în el tandrețea.

Mama lui Saint-Clare avea un caracter desăvârșit. El dădu copilului numele mamei sale, gândind că poate va fi ca și dânsa. Soția sa fuse foarte geloasă de aceasta. Marea dragoste a lui Augustin pentru fiica lui, nu făcea decât să-i sporească nemulțumirea. Tot ceea ce căpăta fetița părea a fi dat în paguba soției. De la nașterea fetiței, sănătatea ei se șubrezi. O inactivitate continuă, în moliciunea sufletului și a corpului, influența unei continue plictiseli, schimbă această frumusețe tânără înfloritoare, într-o femeie palidă, bolnăvicioasă, pierzându-și timpul cu tot felul de boli închipuite și care se considera cea mai nefericită femeie din lume.

Erau lamentații fără sfârșit. Durerile de cap o țineau în cameră cel puțin trei zile din săptămână, întreaga conducere a gospodăriei era deci lăsată în grija servitorilor. Saint-Clare, și cu drept cuvânt, găsea puțin confortabil, în astfel de împrejurări, căminul său. Fiica lui era foarte gingașă, și el se temea că lăsată fără supraveghere, s-ar putea ca sănătatea și chiar viața ei să fie puse în joc din cauza indifferenței mamei. O luă cu dânsul în Vermont, unde avea afaceri, și o hotărî pe verișoara sa, domnișoara Ofelia Saint-Clare, să vină cu ei în Sud.

Se aflau pe vaporul care îi readucea când i-am întâlnit.

Dar, acum, când drumurile și săgețile New Orleans-ului se vedeau în fața ochilor, e timpul să o prezentăm cititorilor pe domnișoara Ofelia.

Toți cei care au călătorit prin Noua Anglie își vor reaminti, că au văzut, în vreun sat răcoros, o fermă mare, umbrită de frunzișul des și bogat al arborilor de zahăr, își vor reaminti ordinea și liniștea care domnesc pe ea. Totul este la locul său, nici un fir de praf pe covorul verde al ierbii și tufișurile de liliac urcă sub ferestre, în interior, camerele sunt mari și curate și totul este aranjat și la locul lui și merge cu aceeași punctualitate cu care merge vechiul ceasornic așezat într-unul din colțurile salonului, în camera în care se adună de obicei familia se găsește vechea și respectabila bibliotecă. Istoria de Rollin, Paradisul pierdut al lui Milton, Călătoria Pelerinului de Bunyan stau alături într-o ordine desăvârșită, cu o mulțime de alte cărți tot atât de respectabile. Altă servitoare decât stăpâna, nu se găsește în toată casa. Cu boneta albă, ochelarii pe nas, în fiecare după amiază se așează și coase în mijlocul fiicelor sale. Treaba se termină atât de dimineață... încât nu-ți amintești bine ora. Dar în orice clipă ai veni, totul este deja făcut... Pe podeaua bucătăriei nu e nici o pată, nici o murdărie. Scaunele, sculele de bucătărie, parcă n-au fost niciodată luate din locul lor, cu toate că în bucătărie se mănâncă de trei sau patru ori pe zi, se spală și se calcă toate rufele și se face untul și brânza.

Într-o astfel de fermă, într-o astfel de casă, într-o astfel de familie își petrecuse domnișoara Ofelia patruzeci și cinci de ani fericiți, până în clipa când vărul ei o luă cu dânsul pentru a-i vizita proprietățile din Sud.

Ofelia era fiica cea mai mare a unei numeroase familii. Tatăl și mama ei o socoteau tot copil și propunerea care i se făcea de a se duce în New Orleans a fost un lucru foarte grav în ochii familiei. Tatăl, cu capul cenușiu, luă din bibliotecă Atlasul lui Morse, măsură cu exactitate longitudinea și latitudinea și

citi în urmă "Călătoria" de Flint, în Sud și în Vest, pentru a se familiariza cu ținutul.

Buna ei mamă, îngrijorată, întrebă dacă nu era un oraș rău, și spuse că nu se sfia să îl compare cu insulele-Sandwich sau cu orice altă țară ocupată de păgâni.

Pastorul, medicul și domnișoara Rabody și modista știau că Ofelia se va duce cu vărul său în New Orleans.

Acest subiect important fuse în curând discutat în tot satul. Pastorul, care era pentru aboliționism!, se întreba dacă o astfel de călătorie nu era o încurajare dată posesorilor de sclavi. Medicul, dimpotrivă, care era un partizan al colonizării, dorea ca domnișoara Ofelia să facă această călătorie, pentru a arăta locuitorilor din New Orleans că frații lor din Nord, nu-i priveau atât de rău.

Când hotărârea ei devenise cunoscută, domnișoara Ofelia fuse cincisprezece zile invitată în fiecare seară la ceai de vecinii și prietenii săi, unde se discutau planurile și proiectele sale.

Domnișoara Moseley, însărcinată să-i facă rochiile pentru călătorie, căpătă în ochii tuturor o importanță considerabilă. Se spunea că Saint-Clare dăduse domnișoarei Ofelia cincizeci de dolari spunându-i să-și cumpere cele mai frumoase rochii. Se mai spunea că îi fuseseră trimise din Boston două rochii de mătase și o pălărie.

Domnișoara Ofelia în frumoasa ei rochie de călătorie de culoare brună apărea mare, voinică. Fața îi era slabă: toate trăsăturile ascuțite. Ținea buzele strânse ca aceia care au soluții pentru orice lucru. Ochii ei negri și pătrunzători erau cercetători, șireți și căutau pretutindeni, ca și cum ea ar fi avut mereu ceva de așezat la loc.

Toate mișcările ei erau hotărâte și energice. Nu vorbea mult, dar tot ceea ce spunea era bine spus, căci nu spunea decât ceea ce voia să spună.

Obişnuința ei era ordinea, exactitatea, metoda. Era ca un ceasornic, ca o locomotivă și detesta tot ce nu-i semăna.

Pentru ea, cel mai mare păcat, rezumatul tuturor relelor, era ușurința. Disprețul și-l manifesta prin cuvântul inconsecvent, pronunțat într-un anume fel... Ea întrebuița acest cuvânt pentru tot ce nu intra cu totul în cercul inflexibil ce îl trasase ea însăși. Avea un dispreț suveran pentru cei ce nu făceau nimic, sau care nu știau ce fac, sau care nu-l făceau așa cum trebuie. Acest dispreț ea nu-l mărturisea întotdeauna prin cuvinte, ci de cele mai multe ori printr-o strâmbătură a feței ca și cum s-ar fi temut că se coboară prea jos dacă întrebuițează cuvinte pentru acest subiect.

Din punct de vedere intelectual avea un spirit net, puternic, activ. Citise istoria și clasicii englezi, închisă într-o oarecare limită, gândirea îi era puternică. Doctrinile sale religioase erau condensate în formule nete, etichetate și împachetate în pachete mici, al căror număr nu-l mărea niciodată. Același lucru se întâmpla și cu ideile sale practice în viața de toate zilele, mai ales în ceea ce privea legăturile ei cu vecinii sau prietenii. Dar deasupra tuturor acestor lucruri ceea ce conta pentru ea era sentimentul datoriei: conștiința. Nicăieri ca în Noua-Anglie conștiința nu domină și nu absoarbe într-atât femeile. Aceasta este pentru ele granitul fundamental al globului, adâncindu-se în măruntaiele pământului și dominând vârfurile munților.

Ofelia era sclava datoriei.

Dacă îi dovedeai că poteca datoriei, cum spunea dânsa, urmează cutare sau cutare direcție, nici apa, nici focul nu ar fi fost în stare să o oprească spre a o urma. Pentru datorie s-ar fi aruncat în puț, ar fi mers în fața gurilor tunurilor. Dar acest sentiment al datoriei era atât de dominant, includea atâtea lucruri, făcea atât de puține concesii, încât, cu tot eroismul eforturilor sale, domnișoara Ofelia nu atinge niciodată idealul său. Și era ca doborâtă sub greutatea insuficienței și a slăbiciunii ei. Cum putea oare domnișoara Ofelia să

simpatizeze pe Augustin Saint-Clare, vesel, ușuratic, inexact, sceptic, și călcând în picioare toate principiile și toate părerile pe care ea le respecta?

Adevărul este că îl iubea!

Copil fiind, ea l-a învățat catehismul, în inima ei mai era un loc cald, pe care îl ocupase Augustin. Făcuse cu ea ceea ce făcuse cu mulți alții: o monopolizase. O convinsese că poteca datoriei este în direcția Orleans-ului și că trebuie să vină cu el pentru a veghea asupra Evei și a împiedica, ruina în casa lui. Ideea unui cămin de care nimeni nu se îngrijea merse drept la inima domnișoarei Ofelia. O iubea și pe tânăra Eva... Cine nu ar fi iubit-o pe această dragălaşă fată?... Și cu toate că îl considera pe Augustin păgân, cu toate acestea, după cum am mai spus-o, îl iubea, râdea de glumele lui, și împingea indulgența față de el până la limite de nebănuite.

STĂPÂNA LUI TOM

Prietenii noștri se urcară în trăsură care îi aștepta, și

Trăsura se opri în fața unei case vechi, clădită în stilul amestecat franco-spaniol. Trăsura trecu pe sub poarta boltită și pătrunse într-o curte înconjurată de clădiri pătrate: era o curte în stil maur. În mijlocul curții, dintr-o fântână, apa curgea spumegând într-un bazin de marmură înconjurat de straturi de violete, în apă, transparentă ca un cristal, mii de pești argintii înotau de colo până colo, strălucind ca niște nestemate vii. În jurul fântânii era o alee pavată cu mozaic cu desene foarte, variate, și dincolo de ea se întindea gazonul, moale ca un covor de catifea verde. Doi portocali mai aduceau o umbră răcoroasă îmbibată de parfumul lor. În jurul gazonului se găseau vase sculptate de marmură pline cu cele mai prețioase flori de la tropice. Arbori mari tropicali creșteau de jur împrejurul curții și umbra lor era răcoroasă.

Galeriile care înconjurau curtea erau prevăzute cu perdele de stofe africane, care se puteau întinde după voie pentru a te apăra de arșița soarelui, într-un cuvânt, era idealul unui loc romantic.

Trăsura intră în curte. Eva era într-o stare de exaltare extremă, asemeni unei păsări gata să-și ia zborul din colivia ei.

— Oh! Nu e așa că e frumoasă și încântătoare casa mea? spuse ea Ofeliei. Nu e cu adevărat frumoasă?

— Da, e frumoasă, spuse Ofelia coborând din trăsură, dar mie îmi pare cam veche și cam păgână!

Saint-Clare, natură poetică, surâse auzind părerea domnișoarei Ofelia și văzând admirația care strălucea pe fața neagră a lui Tom, îi spuse:

— Îmi pare că îți place?

— Da, domnule, răspunse Tom.

Toate acestea fuseră văzute într-o clipită în timp ce bagajele erau descărcate și vizitiul plătit. O mulțime de servitori de toate vârstele, de toate taliile, femei, bărbați, copii, alergau din toate părțile pentru a-și vedea stăpânul, în fața tuturor se găsea un tânăr mulatru a cărui îmbrăcăminte se deosebea prin exagerarea ei. El împinse până în fundul vestibulului pe toți servitorii spunându-le autoritar:

— Înapoi cu toții. Nu plictisiți stăpânul din prima clipă a sosirii lui!

Zăpăciți, sclavii se retraseră și rămaseră la o distanță respectuoasă, în afară de doi hamali voinici care descărcau bagajele.

Grație măsurilor luate de domnul Adolf, așa se numea tânărul mulatru, domnul Saint-Clare, după ce plăti vizitiul, nu-l mai văzu decât pe acesta, purtând o vestă de satin, lanț de aur și pantaloni albi, salutând cu grație și slugărnice.

— Tu ești, Adolf, spuse stăpânul întinzându-i mâna. Ce mai faci, băiete?

Adolf recită cu volubilitate un discurs improvizat... de cincisprezece zile!

— Foarte bine, foarte bine, spuse Saint-Clare nepăsător și ironic. Dar acum, Adolf, vezi de bagaje. Mai târziu ne vom ocupa de oamenii noștri.

Saint-Clare conduse pe domnișoara Ofelia într-un salon mare care dădea în vestibul, în timp ce E va se rezezeze într-un budoar mic care și el dădea în vestibul.

O femeie mare, palidă, cu ochii negri se ridică pe jumătate de pe patul pe care se odihnea.

— Mamă! spuse Eva cu un fel de beție aruncându-se de gâtul ei și sărutând-o de mii de ori.

— Destul, destul, ia seama, răspunse mama, o să mă apuce durerea de cap și îmbrățișa fata fără emoție.

Saint-Clare intră și el, își sărută soția prezentându-i în urmă verișoara. Maria își ridică ochii săi mari și-și privi verișoara cu un oarecare aer de curiozitate. Servitorii se înghesuiau la ușă. Printre ei, mai bine zis înaintea tuturor, se afla o mulțime de vreo patruzeci de ani, bucuroasă și tremurând de nerăbdare.

— Oh! Uite pe Mammy, spuse Eva străbătând camera aruncându-se în brațele ei și sărutând-o cu o naivă efuziune.

Mammy nu-i spuse că o să o apuce durerile de cap ci o strânse la pieptul său, râzând și plângând totodată. Părea că-și pierduse mințile... în fine îi dădu drumul Evei, care trecu de la un sclav la altul, unuia dându-i mâna, pe alta sărutând-o. Domnișoara Ofelia a declarat că scena aceasta îi făcuse rău.

— Copiii ăștia din Sud, spuse ea, fac lucruri pe care eu nu le-aș face!

— Ce vrei să spui? întrebă Saint-Clare.

— Sunt bună cu toată lumea și nu aș vrea să fac nici cel mai mic rău... Dar să săruți...

— Negrii?

— Ah! Nu ești învățată cu aceasta, nu e așa?

— Adevărat! cum poate ea...?

Saint-Clare se duse în vestibul râzând.

— Haide! Unde sunteți? Mammy! Jemmy, Polly, Suckey! Sunteți mulțumiți că vă vedeți stăpânul?... și le strânse tuturor mâna. Luați seama la copii, adăugă el, împingând cu piciorul un mic negru care se târa pe patru labe. Dacă stârcesc vreunul, să-mi spuneți.

Râdeau cu toții. Saint-Clare le dădu tuturor bani.

— Și acum ștergeți-o! Și adunarea neagră și lucioasă dispăru prin una din ușile vestibulului, urmată de Eva care ducea un sac pe care îl umpluse în timpul drumului cu nuci, mere, zahăr, panglici, dantele și tot felul de jucării.

Saint-Clare, întorcându-se, zări pe Tom care stătea în picioare, schimbându-le din timp în timp, simțindu-se destul de prost în timp ce Adolf, rezemat de o coloană îl privea printr-un monoclu cu un aer pe care i l-ar fi râvnit orice cuconas la modă.

— Ei nerodule, spuse Saint-Clare, așa te porți cu tovarășul tău? Dar mi se pare, spuse el, atingând cu degetul vesta brodată de satin, mi se pare că e a mea...

— Oh! Domnule, era toată pătată cu vin și un gentleman ca dumneavoastră nu ar mai fi putut să o poarte în starea aceea... Ea nu e bună decât pentru un biet negru ca mine!

Adolf dădu din cap și își trecu cu grație degetele prin părul parfumat.

— Bine! De data aceasta te iert, spuse Saint-Clare. Îl voi arăta acum pe Tom stăpânei sale și după aceea îl vei duce la bucătărie, dar bagă de seamă să nu faci pe grozavul cu el. Merită cât doi zezeci ca tine.

— Domnul glumește întotdeauna, spuse Adolf râzând... Sunt foarte mulțumit că îl văd pe domnul atât de bine dispus.

— Haide, Tom, spuse Saint-Clare.

Tom intră în salon. Privea în tăcere covoarele de catifea și toată măreția pe care nici nu o visase vreodată, oglinzi, tablouri, statuete, perdele și asemeni reginei din Saba în fața lui Solomon "parcă era lipsit de gânduri". Nici nu îndrăznea să meargă pe pământ.

— În sfârșit, Maria, îți aduc un vizitiu, spuse Saint-Clare. Pe cât e de negru, pe atât de sobru. Privește-l și spune dacă nu mă gândesc la tine când sunt departe!

Maria își ațintii ochii asupra lui,

— Sunt sigură că e bețiv, spuse ea.

— Nu. Mi s-a garantat că e o marfă pioasă și sobră.

— Aș fi bucuroasă să fie astfel, dar mă îndoiesc.

— Adolf, du-l pe Tom la bucătărie... și amintește-ți ce ți-am spus.

După ce plecară cei doi, Maria spuse:

— E un adevărat mastodont.

Hohote vesele de râs venind din curte, pătrunseră prin perdelele de mătase. Saint-Clare se duse pe balcon și râse și el.

— Ce este? spuse domnișoara Ofelia apropiindu-se.

Tom stătea în curte pe un fel de scaun de iarbă: fiecare butonieră a sa era înflorită cu câte un rozmarin. Evangelina, fericită și surâzătoare, îi puneă în jurul gâtului o ghirlandă de trandafiri. Când sfârși, râzând, se așeză pe genunchii lui ca o pasăre.

— O, Tom! Cât de caraghios ești!

Tom, păstrându-și surâsul său liniștit și binevoitor, părea și el tot atât de încântat ca și tânăra sa stăpână. Când îl văzu pe Saint-Clare, își ridică ochii spre el ca și cum ar fi cerut iertare.

— Cum poți s-o lași să facă astfel de lucruri? spuse Ofelia.

— Și de ce nu?

— De ce?... nu știu... dar mă sperie!

— Știi foarte bine că un copil poate mângâia fără nici o primejdie un câine mare... chiar când e negru!... Dar mai ales când e o ființă care gândește, judecă, simte? Te cutremuri? mărturisește-o. Vă cunosc bine pe voi cei din America de Nord. Voi vă purtați cu negrii ca și cu șerpilor... dar vă indignați de durerile lor.

Nu vreți să fie rău tratați, dar nu vreți să aveți nici un amestec cu ei! Ați vrea să-i trimiteți în Africa pentru a nu-i mai vedea... dar le trimiteți unul sau doi misionari pentru a-i converti... Nu e așa, verișoară?

— Doamne! Da, cam așa ceva, spuse Ofelia gânditoare.

— Ce s-ar face acești bieți oameni, fără copii, spuse Clare aplecându-se deasupra balconului și privind-o pe Evangelina fugind cu Tom după dânsa.

Copilul este singurul democrat adevărat. Iat-o pe Eva. Pentru ea, Tom e un erou. Poveștile lui îi par minunate și cântecele lui, imnurile lui metodiste o încântă mai mult decât o sperie. Buzunarele lui, pline cu tot felul de fleacuri sunt pentru dânsa bogățiile din Golgota. Iar el e cel mai ciudat Tom care a purtat vreodată o piele neagră.

Starea materială a lui Tom îi îngăduia să nu se plângă.

O fantezie a micii Eva sau mai curând recunoștința o făcuse să-l roage pe domnul Saint-Clare să-i dea ei pe Tom. Tom primi deci ordinul să nu mai facă altceva decât ceea ce îi poruncea Eva. Era încântat mai ales că era bine îmbrăcat. Acesta era unul din luxurile lui Saint-Clare. Pentru Tom, treaba în grajd, era o nimica toată, având câțiva sclavi sub ordinele lui. Se mulțumea doar să-i inspecteze. Maria Saint-Clare declarase că nu va îngădui să miroasă a grajd când se apropia de dânsa. Tom, în haina lui de dril bine periată, cu o pălărie de castor, încălțat cu cizme strălucitoare, cu guler și manșete scrobite,

și fața sa neagră și binevoitoare, arăta destul de bine pentru a se urca chiar pe capra episcopală a Cartaginei, pe care se urcaseră altădată semeni de ai lui.

Locuia într-o casă frumoasă, considerație pentru care rasa sa sensibilă nu e niciodată indiferentă. Se bucura de păsările, florile, fântânile, parfumurile, de lumina însăși și de frumusețea întregii curți. Perdelele de mătase, picturile, lămpile, statuetele, aurăriile, splendorile din salon, transformau casa pentru el într-un palat al lui Aladdin.

— Haide, Maria, fii drăguță, spuse Saint-Clare așezându-se pe un scăunel lângă sofa. Spune ceva plăcut sărmanului tău soț.

— Ai lipsit cincisprezece zile mai mult decât era hotărât!

— Adevărat, dar ți-am spus motivul.

— O scrisoare atât de scurtă și atât de rece.

— Ah! Dragă, diligența era gata de plecare... Trebuia să scriu repede.

— Întotdeauna e așa, spuse femeia, găsești mijlocul să lungești călătoria și să scurtezi scrisorile...

— Uite, reluă Saint-Clare scoțând din buzunar o cutie elegantă de catifea și deschizând-o. E un dar ce-ți aduc din New York, o fotografie, clară ca o gravură, înfățișând pe Eva cu tatăl său, mână în mână.

Maria privi portretul nemulțumită.

— Cine v-a pus să stați în poziția aceasta atât de stângace?

— Dacă într-un caz nu ți, seamă de părerea mea, nu cred că te interesează nici în celălalt, spuse femeia închizând cutia.

— Poziția, ca poziția, dar cum ți se pare asemănarea? "Să le ia dracu pe femei! gânde Saint-Clare, dar continuă: Haide, Maria, spune ce gândești de asemănare? Fii rezonabilă.

— E foarte rău din partea ta, Saint-Clare, să insiști atât pentru a mă face să vorbesc și să privesc. Știi bine că m-a durut capul toată ziua și de când ai venit e atâta zgomot încât mă simt pe jumătate moartă...

— Suferi des de dureri de cap, doamnă? întrebă domnișoara Ofelia ridicându-se dintr-un fotoliu mare în care se așezase liniștită, făcând inventarul și estimarea mobilierului.

— Da! Sufăr ca o martiră, spuse doamna Saint-Clare.

— Infuzia de tei este foarte bună împotriva durerilor de cap, spuse domnișoara Ofelia. Cel puțin asta e părerea Augustinei, soția lui Dacon Abraham Perry, care era o infirmieră foarte bună.

— Voi pune să se culeagă prima recoltă care se va coace.

— Nu simți nevoia, verișoară, să te odihnești după călătoria aceasta atât de lungă?

— Adolf, spune lui Mammy să vină.

Mulatra pe care Eva o sărutase atât de frumos intră. Avea pe cap, legat chiar de Eva, un turban roșu și galben pe care fetița i-l dăduse.

— Mammy, spuse Saint-Clare, îți încredințez pe doamna. E obosită și are nevoie de odihnă. Du-o în camera dânzei și vezi să nu-i lipsească nimic.

Mammy ieși urmată de domnișoara Ofelia.

— Și acum, Maria, spuse Saint-Clare, iată aurora zilelor tale aurite. Ți-am adus pe verișoara noastră din Noua Anglie, dându-ți răgaz să redevii tânără și frumoasă. Plictiseala de femeie practică care îți va lua de pe umeri toate grijile, de a ține cheile, nu te va mai sâcâi.

Aceste cuvinte fură spuse la dejun, câteva clipe după ieșirea domnișoarei Ofelia.

— E bine venită, spuse Maria, rezemându-și alene capul de mână. Își va da în curând seama că aici stăpânele sunt sclave.

— Desigur. Și-și va mai da seama încă de alte multe lucruri! spuse Saint-Clare.

— Ni se reproșează că ne păstrăm sclavii, spuse Maria. Parcă ar fi spre binele nostru. Dacă n-am ține seama decât de aceasta, i-am elibera pe toți deodată.

Evangelina își aținti ochii pe fața mamei sale. Părea că nu înțelege bine acest răspuns. Spuse:

— Dar atunci, mamă, de ce îi ții?

— Nu știu... spre nenorocirea noastră... căci ei îmi nenorocesc viața. Ei sunt mai mult ca oricare altă cauză că sănătatea mea șubredă... ai noștri sunt mai răi ca oricare alții.

— Maria, astăzi de dimineață ai gânduri negre, spuse Saint-Clare. Știi foarte bine că nu e așa! Nu e oare Mammy cea mai bună dintre ființe? Ce ai face fără ea?

— Mammy este desăvârșită, spuse doamna Saint-Clare și cu toate acestea, ca toți negrii, e egoistă.

— Oh! Egoismul e un lucru teribil! spuse grav Saint-Clare.

— De exemplu, reluă Măria, nu e egoism să dormi atât de greu?... Știe că am nevoie de ajutor, aproape la fiecare oră, când mă apucă crizele. Ei bine! E foarte greu să o trezești. Din pricina aceasta sunt atât de slabă astăzi de dimineață.

— Dar mamă, nu te-a vegheat în toate nopțile?

— Cine ți-a spus asta? spuse cu asprime Maria. S-a plâns, deci?

— Nu s-a plâns. Mi-a spus numai câte nopți proaste ai avut iar ea a stat lângă tine. Nuai putea sta măcar o noapte sau două cu Jana sau Roșa? S-ar mai odihni și ea!

— Cum poți să-mi propui una ca asta, Saint-Clare? Vorbești fără să gândești. Cât sunt de nervoasă, dacă aș simți o mână străină lângă mine, m-ar apuca convulsiile. Dacă Mammy s-ar purta cu mine cum ar trebui, veghea ei ar fi mai ușoară. Am auzit vorbindu-se despre oameni care au servitori devotați... dar, de, n-am avut fericirea aceasta! și Maria oftă.

Domnișoara Ofelia ascultase acest discurs cu o demnitate rece, strângând buzele ca o persoană hotărâtă să cunoască bine terenul înainte de a călca pe el.

— Fără îndoială că Mammy are o anumită bunătate, spuse Maria. Ea este liniștită și respectuoasă, dar în fundul sufletului este egoistă; căci nu va înceta să-și regrete și să-și ceară soțul. Când m-am măritat, am adus-o aici. Tatăl meu i-a oprit bărbatul, căci este fierar, deci foarte necesar. Le-am spus atunci că nemaiputând trăi împreună, ar face bine să se considere despărțiți pentru totdeauna. Trebuia să insist și să o mărit pe Mammy cu altul. Nu am făcut-o pentru că am fost prea indulgentă și prea slabă. I-am spus lui Mammy că nu-și va mai vedea soțul mai mult de o dată sau de două ori în viață, pentru că climatul ținutului unde locuiește tatăl meu nu-mi prieste și că nu mă voi mai întoarce. Am sfătuit-o să-și ia pe careva de pe aici. Dar n-a vrut... Mammy e câteodată foarte încăpățânată.

— Copii are? întrebă domnișoara Ofelia.

— Da, doi.

— Despărțirea aceasta trebuie să o doară mult.

— Poate. Dar nu i-am putut aduce aici. Erau două ființe murdare pe care nu puteam să le sufăr. Și afară de asta îi răpeau cea mai mare parte din timp. Gândesc, câteodată, că Mammy e puțin întristată din această pricină. De aceea nu s-a recăsătorit și cred că cu toate că știe că mi-e foarte necesară aici, dacă ar putea, s-ar întoarce imediat la soțul său. Da, sunt sigură... Oamenii sunt atât de egoiști acum... chiar cei mai de treabă!

— Îți face rău când te gândești la aceasta, spuse Saint-Clare.

Domnișoara Ofelia îi privi cu un ochi pătrunzător. Văzu toată iritația pe care încerca să o stăpânească și îi văzu surâsul sarcastic care îi flutura pe buze.

— Mammy a fost întotdeauna favorita mea, reluă doamna Saint-Clare. aş vrea, dacă s-ar putea, să arăt servitorilor voştri din Nord, rochiile ei. Numai mătase şi museline. Am lucrat câte-odată după amiezi întregi ca să-i potrivesc o pălărie. Ne-am purtat bine cu ea şi nu a fost biciuită mai mult de două sau trei ori în viaţă, în fiecare zi bea ceai sau cafea cu zahăr. Este un abuz, dar aş vrea Saint-Clare. Toţi fac ce vor. Din greşeala noastră sunt sclavii noştri egoişti, îi spun mereu lui Saint-Clare, dar zadarnic.

Eva, frumoasa Eva, se apropie de scaunul pe care şedea mama ei şi-şi petrecu braţele în jurul gâtului ei.

— Ei, Eva, ce mai vrei?

— Mamă, nu s-ar putea să te veghez o noapte, numai o noapte?... Sunt sigură că nu te voi enerva şi că nu voi dormi... Foarte des nu pot dormi nopţile!... Gândesc...

— Ce nebunie, copilo, ce nebunie! Eşti o fiinţă stranie!

— Îmi dai voie, mamă?... Cred, adăugă ea cu timiditate, că lui Mammy nu-i e bine... Mi-a spus că de câţva timp o doare capul.

— Sigur, încă una din ciudăţeniile lui Mammy... Mammy e ca şi toţi ceilalţi negri, face un caz nemaipomenit dacă o doare capul sau vârful unui deget! De aceea nu trebuie încurajaţi. Pentru mine, lucrul acesta este un principiu, spuse ea, întorcându-se spre domnişoara Ofelia, şi ai să te convingi curând şi dumneata. Dacă îi laşi pe sclavi să se vaite pentru nimic, nu te mai poţi înţelege cu ei. Eu nu mă plâng niciodată... nimeni nu ştie că sufăr. Socot că este o datorie să suferi fără să te vaiţi. E tocmai ceea ce fac.

Auzind această peroraţie neaşteptată, domnişoara Ofelia deschise ochii în care se citea o mare mirare... Saint-Clare începu să râdă cu hohote.

— Saint-Clare râde întotdeauna când fac cea mai mică aluzie la suferinţele mele! spuse Maria cu voce plângătoare.

Şi Maria îşi acoperi ochii cu batista.

Urmă o clipă de tăcere penibilă. Saint-Clare se sculă, se uită la ceas şi spuse că trebuie să iasă. Eva ieşi după el, iar domnişoara Ofelia şi doamna Saint-Clare rămaseră singure.

— Aşa e Saint-Clare, spuse Maria, nu înţelege... nu va înţelege niciodată cât sufăr de ani de zile... Ar avea dreptate dacă m-aş plânge şi aş vorbi de mine mereu... dar am tăcut, m-am resemnat... da, resemnat! Şi Saint-Clare crede că acum pot tolera orice.

Domnişoara Ofelia nu prea ştia ce să răspundă.

În timp ce se gândea, Maria îşi ştergea lacrimile, începu o conversaţie asupra gospodăriei, cu privire la porţelanuri, la odăi, la provizii, despre toate de care se va îngriji de acum înainte d-ra Ofelia. Ea dădu atâtea sfaturi, făcu atâtea reflecţii şi observaţii, încât un cap mai puţin sistematizat şi mai puţin organizat decât acela al domnişoarei Ofelia, nu ar fi putut rezista.

— Şi acum, spuse Maria, cred că am spus totul. Cred că te vei putea descurca singură. Te rog numai să fii cu ochii pe Eva. Trebuie supravegheată.

— Mi se pare o fetiţă minunată, spuse domnişoara Ofelia, n-am văzut niciodată vreuna mai desăvârşită ca ea.

— E foarte ciudată! spuse mama... Sunt în ea lucruri extraordinare... Nu-mi seamănă deloc... Maria oftă ca şi cum ar fi exprimat vreun adevăr dureros...

"Doresc să nu-i semene!" gândi domnişoara Ofelia.

— Evei i-a plăcut întotdeauna tovărăşia sclavilor. Ştiu că toţi copiii sunt ca ea. Şi eu mă jucam cu micii negri ai tatălui meu..., dar lucrul acesta nu a avut nici o înrâurire asupra mea. Eva se pune câteodată pe picior de egalitate cu toată lumea. Nu am putut-o dezbată niciodată. Cred că o încurajează Saint-Clare... Saint-Clare corupe pe toţi, afară de soţia sa!

Domnişoara Ofelia păstră o desăvârşită tăcere.

Pe sclavi, reluă Maria, trebuie să-i faci să-şi simtă inferioritatea. Mie mi-a fost uşor aceasta chiar din fragedă copilărie... Dar Eva nu simte acest lucru. Mă

întreb ce va face când va trebui să-și conducă gospodăria. Țin să fiu bună cu sclavii, dar trebuie să-i faci să simtă că sunt sclavi... Ei bine, Eva nu face aceasta, nu poți să-i bagi lucrul acesta în cap. Ai auzit-o cum se oferea să mă îngrijească noaptea ca să poată dormi, Mammy? Este o dovadă de ce va face dacă ar fi lăsată de capul ei.

— Dar, spuse deodată Ofelia, gândește-te totuși că sclavii sunt oameni și că și ei au nevoie de odihnă când sunt osteniți!

— Desigur, doresc să aibă tot ce e drept să aibă!

Mammy poate dormi într-o clipă sau alta. Nu văd nici o greutate în aceasta. Dar ea e ființa care doarme cel mai mult dintre toate pe care le-am văzut vreodată. Doarme de-a-n picioarele șezând sau lucrând! Nu e nici o primejdie pentru ea că nu doarme destul. Dar să te porți cu sclavii ca și cu niște flori exotice sau ca și cum ar fi porțelanuri chinezești, e cu totul ridicol, spuse Maria, vârându-și mâinile sub o perucă mare de sub care scoase un flacon elegant de cristal.

— Ai văzut, spuse ea, cu o voce de femeie care moare, dulce ca mierea, ai văzut, verișoară Ofelia, că nu vorbesc deseori de mine, nu e obiceiul meu? Nu-mi place aceasta! Sunt totuși lucruri asupra cărora Saint-Clare și cu mine nu suntem de acord. Saint-Clare nu m-a apreciat niciodată și bănuiesc că mai ales din pricina sănătății mele. Saint-Clare are intenții bune, nu mă îndoiesc de aceasta. Dar bărbații sunt egoiști, așa se nasc ei, nu înțeleg femeile... Asta e impresia mea.

Domnișoara Ofelia, care avea o prudență naturală, obișnuită locuitorilor din Noua-Anglie și o oroare a dificultăților familiale prevăzu soarta care o amenința. Luă o înfățișare de nepătruns și începu să îndeplinească cu o rară energie un ciorap strângând buzele ca și cum ar fi vrut să spună: "Vrei să mă faci să vorbesc, dar nu mă amestec în afacerile voastre". Fața ei exprima tot atâta simpatie, ca și un leu de piatră.

Maria nu luă în seamă acestea. Avea cui să vorbească, simțea că trebuie să vorbească. Și lucrul acesta era de ajuns. Respiră din nou din flacon, pentru a căpăta noi puteri, și urmă:

— Când l-am luat pe Saint-Clare, i-am adus ca zestre averea mea și sclavii mei. Am dreptul deci să fac cu ei ce-mi place... Saint-Clare are averea lui și toți sclavii... să se poarte cu ei cum vrea. Dar cu ai mei? Are despre lucruri niște idei extravagante de tot... mai ales, în felul de a se purta cu sclavii, îi lasă să facă orice și el nu mișcă nici un deget cel puțin, în anumite cazuri, Saint-Clare este înfricoșător... mă sperie chiar pe mine... cu toate că are un suflet bun, a hotărât să nu fie bătută, orice s-ar întâmpla, și a spus lucrul acesta în așa fel încât nu te poți împotrivi, îți dai seama unde poate duce aceasta?

— Nu mă pricep în chestiile acestea! spuse domnișoara Ofelia.

— Se prea poate. Dar o să le afli, și chiar în paguba ta, dacă rămâi aici. Nu-ți poți da seama câtă stupiditate, ingraturitudine și câtă obraznicie întâlnești în specia aceasta mizerabilă!

Maria recăpăta, ca prin minune, puteri când discuta aceste lucruri. Deschise cu totul ochii.

— Nu-ți poți da seama la câte încercări supun ei pe stăpâni, în fiecare zi și în fiecare ceas! Dar e zadarnic să te plângi lui Saint-Clare. Îți răspunde lucruri cu totul ciudate. Spune că noi i-am făcut ce sunt, și că trebuie să-i luăm cum sunt. Spune că greșesc din cauza noastră, și că ar fi crud atunci să-i pedepsești. Spune că nici noi, nu am face mai bine dacă am fi în locul lor... ca și cum ai putea să te gândești la aceasta.

— Dar, spuse Ofelia, nu crezi că Dumnezeu i-a făcut din același sânge ca și pe noi?

— Nu, sigur că nu cred. Asta-i bună! O rasă degradantă!...

— Nu crezi că au suflete nemuritoare? urmă verișoara din ce în ce mai indignată.

— Nu spun aceasta, spuse Maria căscând. Nimeni nu se îndoiește de aceasta. Dar să compari sufletele lor cu ale noastre, asta e imposibil. Saint-Clare a pretins că a separa pe Mammy de bărbatul ei, ar fi același lucru de a-l separa pe el de mine. Degeaba i-am spus că e o diferență, nu-și poate da seama de ea... Aceasta ar fi la fel cu a spune că Mammy își iubește copii ei scârnavi, cum o iubesc eu pe Eva! Cu toate acestea Saint-Clare a pretins, și aceasta serios, s-o trimit înapoi pe Mammy și să iau pe altcineva în locul ei... Aceasta e prea mult... Chiar și pentru mine! Nu las deseori să mi se vadă sentimentele. Principiul meu este să sufăr în tăcere... dar de data aceea, am răbufnit... De atunci nu a mai vorbit despre aceasta... însă atunci am înțeles, din privirile sale, că are aceeași părere. E atât de încăpățânat, atât de provocator!

Păru că domnișoarei Ofelia îi era frică să spună ceva. Andrelele umblau cu o furie care ar fi spus multe, dacă Maria ar fi putut înțelege...

— Vezi bine deci, continuă ea, ce te așteaptă... O casă fără regulă, în care sclavii au tot ce vor, fac tot ce vor... Câteodată pun mâna pe vâna de bou, dar lucrul acesta mă omoară! Numai dacă Saint-Clare ar vrea să facă și el ca ceilalți!

— Ce anume?

— Să-i trimită la Calebassa, sau altundeva, unde sunt biciuiți. Alt mijloc nu există... Dacă nu aș fi atât de plăpândă, aș conduce casa cu o energie îndoită ca a lui Saint-Clare.

— Cum procedează el? Spui că nu bate niciodată?

— Bărbații au un fel al lor de a porunci... Le e mult mai ușor! Și dacă te-ai uita cu băgare de seamă în ochiul lui Saint-Clare, ai vedea ceva ciudat! Când vorbește sever, strălucește. Chiar mie îmi e frică, și sclavii știu că trebuie să se păzească în clipele acelea. Eu n-aș putea face cu bătaie atâta cât face Saint-Clare cu o clipire din ochi. Când Saint-Clare e aici, nu se aude nici un zgomot. De aceea nu-i e milă de mine!... Când vei începe să conduci gospodăria, vei vedea că fără severitate nu poți face nimic... Sclavii sunt atât de răi și de leneși!

— Ah! Mereu același cântec! spuse Saint-Clare intrând... Ce socoteală teribilă vor trebui să dea acești nenorociți în ziua judecății de pe urmă, mai cu seamă pentru lenea lor! Poți să-ți dai seama că, Maria și cu mine, nu le dăm nici un exemplu, spuse el trântindu-se pe o canapea în fața soției sale.

— Ce rău ești, Saint-Clare!

— Adevărat? Credeam că e așa; întăream ceea ce spuneai... ca de altfel întotdeauna.

— Știi bine că nu e așa!

— M-am înșelat atunci... mulțumesc că mi-ai spus, draga mea.

— Vrei să mă provoci, după câte văd.

— Haide, Maria, e cald... m-am certat cu Adolf. M-a obosit... dă-mi voie să mă odihnesc sub surâsul tău dulce.

— Ce s-a întâmplat cu Adolf? Nerușinarea lui a devenit excesivă. Nu-l mai pot suferi. Eu l-aș domoli repede.

— Iată ce s-a întâmplat cu Adolf. S-a căznit să îmi imite grația și desăvârșirea mea încât a început să se creadă stăpân... și a trebuit până la urmă să-i arăt că s-a înșelat.

— Cum?

— A trebuit să-l fac să înțeleagă că doresc să păstrez unele din hainele mele pentru mine... A trebuit să pun o stavilă să nu mai întrebuințeze atâta apă de colonie. Am împins cruzimea până acolo încât să-l fac să întrebuințeze numai o singură duzină din batistele mele bune... Adolf le purta pe toate cu o fanfaronadă pe care a trebuit să o potolesc prin sfaturile mele părintești.

— Ah! Saint-Clare, ce indulgență intolerabilă! Când o să înveți cum să te porți cu sclavii?

— Ei, ce mare nenorocire că un pârlit de sclav vrea să semene stăpânului său!... Dacă l-am crescut prost încât toată fericirea lui stă în apa de colonie și în niște batiste fine, de ce să nu-i dau?

— Dar de ce nu l-ai crescut mai bine? spuse Ofelila cu îndrăzneală.

— E obositor! Verișoară, lenea pierde mai multe suflete, decât poți salva. Dacă nu aș fi fost leneș, eram un înger. Am început să cred că lenea este ceea ce spunea bătrânul vostru medic, doctorul Botherem din Vermont, esența răului moral.

Acestea să fi fost ideile care o preocupau pe Maria Saint-Clare într-o dimineață a unei duminici oarecare, când stătea în picioare, frumos îmbrăcată, pe scara palatului său, închizându-și brățara de diamante pe brațul său subțire? Așa ar părea, căci Maria patrona operele de binefacere și se ducea în toaleta superbă, cu diamante, mătase, dantele și multe altele, la nu mai știu care biserică la modă pentru a fi foarte ^pioasă. Maria avea un principiu: acela de a fi foarte pioasă în fiecare duminică. Merita să fie văzută în vestibulul casei sale, înaltă, elegantă, atât de aeriană și unduioasă în mișcări, iar, dantelele învâluind-o, parcă, într-o ceață. Era o ființă grațioasă! Gândurile ei ar fi trebuit să-i semene. Alături de ea, domnișoara Ofelia era un contrast izbitor. Și dânsa își puse o rochie frumoasă de mătase, un șal frumos și-și luase o batistă frumoasă. Dar dânsa era voinică, masivă... avea și ea o atmosferă a ei care ° învăluia, dar dacă nu o puteai vedea, o ghiceai tot atât de bine ca și grația frumoasei sale vecine...

— Unde e Eva? întrebă Maria.

— S-a oprit pe scară ca să vorbească cu Mammy.

Ce spunea oare Eva lui Mammy? Ascultă cititorule, și o vei auzi, cu toate că doamna Saint-Clare nu o auzea,

— Buna mea Mammy, știu că te doare capul.

— Sunteți prea bună, domnișoară Eva! De câțva timp mă doare mereu capul... dar nu e nimic!

— Plimbarea aceasta o să-ți facă bine! Și o luă cu brațele de gât... Uite, Mammy, ia flaconul meu!

— Cum? Lucrul acela frumos de aur cu diamante? Doamne, domnișoară, dar nu pot.

— Dar de ce? Ai nevoie și eu nu am. Mama se slujește întotdeauna când o doare capul... O să-ți facă bine. Haide, ia-l să-mi faci plăcere!

— Cum mai vorbește comoara mea! spuse Mammy în timp ce Evangelina îi vârî flaconul în sân, îmbrățișând-o și coborând în fugă scările.

— De ce te-ai oprit? întrebă mama.

— Am dat flaconul meu lui Mammy, ca să-l aibă la biserică.

— Cum, Eva, flaconul tău de aur?... Lui Mammy! spuse Maria, bătând din picior. Când o să învețe ce trebuie sau nu făcut? Du-te repede și ia-l înapoi.

Evangelina coborî ochii, luă o mină nenorocită și se întoarse încet către scară.

— Haide, Maria, spuse Saint-Clare, lasă copilul liniștit, să facă ceea ce îi place.

— Bine, Saint-Clare, cum vrei oare să-și croiască astfel drumul în viață? spuse Maria.

— Dumnezeu, știe! Dar știu că-și va croi drumul la cer mai bine ca tine sau ca mine.

— Dragă tată, nu spune aceasta; o îndurerezi pe mama spuse fetița atingând încet cotul tatălui ei.

— Eva, începu mama. E bine să fii bună cu oamenii aceștia, dar nu trebuie să-i consideri ca făcând parte din clasa noastră socială. Dacă Mammy s-ar îmbolnăvi, nu cred că ai culca-o în patul tău?

— Sigur că da mamă, spuse Eva. Ar fi mai ușor de îngrijit și pe urmă patul meu e mai bun decât al ei!

Doamna Saint-Clare fusese disperată de lipsa de sens moral pe care o releva fraza aceasta.

— Cun să fac să mă înțeleagă copilul acesta? spuse ea.

— E imposibil, replică domnișoara Ofelia semnificativ...

— Ce îți place mai mult, Eva? întrebă Saint-Clare: să trăiești ca unchiul tău din Vermont sau să ai o casă mare ca aici, plină de sclavi?

— Oh! La noi e mult mai bine.

— De ce? întrebă Saint-Clare atingându-i fruntea.

— Pentru că în jurul nostru se află mai multă lume pe care să o iubim, răspunse Eva.

— Hm! Asta e Eva, spuse Maria și unul din răspunsurile ei protestești,

— E rău, tată? întrebă Evangelina așezându-se pe genunchii tatălui său.

— Da, uite încotro merge astăzi omenirea, răspunse Saint-Clare. Dar unde ai fost în timpul dejunului?

— În odaia lui Tom, îl ascultam cum cânta Mammy Dinah mi-a adus de mâncare.

— Să asculte pe Tom cântând?... Hm!

— Da. Cântă lucruri atât de frumoase despre Noul Ierusalim, despre îngeri, despre pământul făgăduinței...

— E mai frumos ca la Operă? Spune-mi?

— Desigur! Și o să mă învețe toate acestea.

— Ah! lecții de muzică?

— Da. Cântă pentru noi... Eu îi citesc din Biblie, și el îmi lămurește toate cele...

— Pe onoarea mea, spuse Maria râzând cu hohote, aceasta e cea mai bună glumă.

— Mă prind, spuse Saint-Clare, că Tom nu explică deloc rău, Scriptura. Sclavul acesta are geniul religiei... Îmi trebuiau caii azi disde dimineață... M-am urcat în odaia lui de deasupra grajdului... Se ruga... N-am auzit niciodată ceva mai tulburător... Se ruga pentru mine...

— Era sigur că îl auzi... Cunosc eu toate acestea.

— Atunci n-ar fi prea politicos... căci îi spunea lui Dumnezeu părerea lui despre mine destul de limpede... Spunea că mai am multe de învățat și se ruga pentru conversiunea mea.

— Aproape să nu crezi! spuse domnișoara Ofelia.

— Mă așteptam să fie aceasta părerea ta, spuse: Saint-Clare. Eh! O să. vedem... nu e așa, Eva?

UN OM LIBER SE APĂRĂ

Ne reîntoarcem acum la quakeri. Seara se apropie. Rachel Halliday umblă de colo până colo, scoțând din cămară conserve pentru a pregăti o masă prietenilor care vor veni. Umbrele serii se lungesc către Orient. La orizont soarele înroșit se oprește gânditor și-și aruncă razele liniștite și aurite în odăița în care sunt așezați alături George și Elisa. George-ține copilul pe genunchi și în mâna sa pe aceea a soției sale. Par serioși și triști și pe obrajii lor se văd urmele lacrimilor.

— Da, Elisa, spunea George, recunosc că tot ceea ce spui e adevărat: de multe ori prețuiești mai mult ca mine. Voi încerca să fac ce vrei tu... Voi încerca să am sentimente demne de un om liber. Am vrut să fac bine... Am încercat cu mare greutate să fac bine, când totul era împotriva mea!... Și acum voi uita trecutul... voi arunca din mine orice sentiment rău... voi învăța să fiu bun.

— Când voi fi în Canada, te voi ajuta să trăiești, spuse Elisa... Știu să cos rochii, să calc, să spăl rufărie fină... amândoi muncind vom putea să trăim.

— Da, Elisa, atâta timp cât fiecare din noi va avea pe celălalt, și amândoi copilul nostru. Oh! Elisa dacă ar ști oamenii aceștia câtă fericire e pentru un bărbat să simtă cum femeia și copilul său sunt alături de el!... M-am mirat deseori că oamenii care puteau spune "soția mea, copiii mei ", mai aveau inima să gândească și să dorească altceva. Noi nu avem decât brațele noastre, și cu toate acestea mă simt bogat și puternic... îmi pare că n-aș mai putea cere altceva... Da, am muncit zi și noapte până la douăzeci și unu de ani, și nu am un ban chior... Nu am o cocioabă sub care să-mi adăpostesc capul, nici un petic de pământ care să fie al meu... Dar să mă lase în pace, și voi fi fericit și recunoscător. Voi munci și voi trimite familiei Shelby prețul răscumpărării tale și al copilului... Fostul meu stăpân e plătit însutit, nu-i datorez nimic.

— Nu suntem încă scăpați de primejdie, spuse Elisa. Nu suntem încă în Canada.

— Adevărat. Dar mi se pare că respir deja aerul liber și aceasta mă întărește.

În clipa aceea se auziră voci și ciocănituri în ușă... Elisa o deschise tremurând.

În ușă se afla Simion împreună cu un. alt quaker pe care îl prezentă cu numele de Phineas Flechter. Phineas era mare, slab ca o prăjină, cu părul roșu, cu o expresie plină de finețe și perspicacitate, departe de fizionomia calmă, placidă, detașată de lume a lui Simion Halliday. Era dimpotrivă un bărbat foarte dezghețat și care părea să se prețuiască cu atât mai mult cu cât știa de ce era în stare...

— Prietenul nostru, spuse Simion Halliday, a descoperit ceva de seamă pentru tine și ai tăi. Ai face bine să-l asculți.

— E adevărat, spuse Phineas, și aceasta dovedește încă o dată că e bine, în anumite împrejurări, să tragi cu urechea. Noaptea trecută m-am oprit la o cârciumă singuratică, de partea cealaltă a drumului, îți amintești Simion locul unde anul trecut am vândut mere unei femei grase care avea niște cercei mari?... Eram obosit. Mă lungi într-un colț, pe un maldăr de saci, și mă învălui cu o piele de bizon... așteptând să mi se pregătească patul... și adormi...

— Cu o ureche trează? spuse liniștit Simion.

— Nu, am dormit tun, un ceas sau două. Eram tare obosit. Când m-am trezit, câțiva bărbați în jurul mesei, beau și vorbeau. Auzind un cuvânt despre quakeri, am ascultat. "Va să zică, spunea unul, sunt la quakeri, fără îndoială ". Auzind aceasta am ciulit urechile. Vorbeau de voi. Le-am auzit tot planul. George ar trebui retrimis, stăpânului său în Kentucky, ca să i se dea o pedeapsă care să înspăimânte totdeauna pe negrii care vor să fugă. Doi din ei trebuiau să vândă pe Elisa în New-Orleans... sperau să poată obține șaisprezece sau optsprezece sute de dolari. Copilul trebuia redat unui negustor care îl cumpăraseră. Jim și mama lui vor fi, de asemenea, retrimiși stăpânului lor în Kentucky. Spuneau că în orașul vecin sunt doi polițiști pe care îi vor aduce pentru a lua fugarii... că tânăra femeie va fi dusă în fața judecății, și că unul din indivizii aceia, unul mic cu o voce ascutită, va jura că e a lui... Știau de altfel drumul pe care îl vom urma și spuneau că vor fi șapte sau opt pe urmele noastre. Ce vom face acum?

În timpul acesta, grupul păstra o atitudine demnă de a fi pictată. Rachel Halliday, care venise să asculte noutățile, își ridica spre cer mâinile, pe fața ei citindu-se grija. Simion se gândea. Elisa ținea copilul în brațe. George își strângea pumnii și ochiul lui scânteia... Se purta ca un bărbat care știe că i se va vinde copilul și soția... și aceasta sub protecția legilor unei națiuni creștine!

— George, ce ne facem? întrebă Elisa cu o voce stinsă.

— Știu ce am de făcut, spuse George intrând în camera de culcare, examinându-și pistoalele.

— Eh! Eh! spuse Phineas lui Simion, dând din cap, iată ce se va întâmpla.

— Văd, răspunse Simion, doresc să nu vie nimeni.

— Nu vrea să iau pe nimeni cu mine, spuse George, împrumutați-mi numai trăsura, și arătați-mi drumul. Eu voi mîna. Jim e voinic, viteaz ea moartea și disperarea, și eu tot astfel.

— Foarte bine, prietene, replică Phineas, dar mai ai nevoie de ceva, de cineva care să te conducă. Bată-te, treaba ta, dar în drumul acesta sunt două sau trei locuri pe care nu le cunoști.

— Dar nu vreau să vă compromit, spuse George.

— Compromit!! strigă Phineas cu o expresie vicleană. Cum o să mă compromiți?

— Phineas e înțelept și îndemnatic, spuse Simion, poți avea încredere în el, George.

Punându-i mîna pe umăr și privind pistoalele, spuse:

— Să nu le întrebuițezi fără să gîndești! Sângele tînar e cald.

— Nu voi ataca, răspunse George. Tot ceea ce cer țării acesteia, este să mă lase... Vreau să plec liniștit. Dar...

Se opri, fruntea i se posomorî și o expresie teribilă trecu pe fața lui.

— Să stau liniștit în timp ce mi se răpește soția pentru a o vinde... Când Dumnezeu mi-a dat brațe voinice pentru a o apăra. Nu. înainte de a lăsa să mi se ia soția și copilul, voi lupta pînă la ultimul suspin. Mă blamați pentru aceasta?

— Nimeni nu te poate blama! Carnea și sângele nu pot face altceva... Carnea e slabă.

— Sunt sigur, prietene George, că dacă va fi cazul, te voi scăpa de unul din acei indivizi.'

— Se vede bine că nu ești născut printre quakeri, Phineas...

Pentru a spune adevărul, Phineas fusese mult timp vîânător iscusit... Dar se îndrăgostise de o frumoasă quakeresă, și intrase astfel în comunitatea ei. Cu toate că acum era un membru demn și ireproșabil, cei mai mulți îi reproșau că încă mai păstrează ceva din Lumea Veche.

— Prietenul Phineas are întotdeauna chestiile lui, spuse Rachel, surîzând. Dar cu toate acestea știm că are o inimă bună.

— Nu trebuie să ne grăbim? întrebă George.

— M-am sculat la patru și am venit în fugă, spuse Phineas. Dacă și-au urmat planul, sunt cu două sau trei ore înaintea lor. Nu e prudent, de altfel, să pleci înainte de a se înnopta. Sunt în sat vreo trei sau patru nemernici cu care am putea avea încurcături... Cred că peste două ore am putea pleca. Mă voi duce la prietenul Michael Cross să-l rog să o ia înainte cu căluțul lui, să cerceteze drumul și să ne anunțe de e vreo primejdie. Voi spune lui Jim și bătrînei să fie gata și să aibă grijă de cai. Cred că vom putea atinge prima noastră stație înainte de a fi atacați. Curaj, prietene George! Nu e prima încurcătură în care mă găsesc cu ai tăi!

Phineas ieși închizând ușa după el.

— Phineas nu se teme de nimic și va face totul pentru tine, George, spuse Simion.

— Ceea ce mă întristează, spuse George, este că vă fac pe toți să treceți prin primejdii.

— Ne-ai face plăcere, prietene, să nu mai pomenești despre lucrul acesta. Ceea ce facem, suntem datori să facem. Nu putem altfel. Și acum, mamă, spuse el întorcându-se către Rachel, grăbește preparativele. Prietenii noștri nu pot pleca flămânzi.

În timp ce Rachel și copiii săi sfârșeau de făcut prăjiturile și cocea puiul și fierbea șunca, George și Elisa stăteau în micul saîon, îmbrățișați, gîndind că poate, peste cîteva ore, vor fi despărțiți pentru vecie.

— Elisa, îi spunea George, oamenii care, au prieteni, case, pămînt, bani, nu se pot iubi ca noi, care nu ne avem decît pe noi. înainte de a te fi cunoscut, nimeni alții nu m-au iubit decît sora și mama mea, aceea sărmană inimă

zdrobită!... Mi-o amintesc pe draga Emilia, în dimineața zilei când a ridicat-o negustorul. A venit la mine în colțul în care dormeam.... Sărmane George, spuse ea, ultima ta prietenă se duce! Ce vei deveni tu, biet copil? " M-am sculat și am cuprins-o cu brațele... plângeam... plângea și dânsa. Acestea au fost ultimele cuvinte afectuoase pe care le-am auzit... Au trecut doi ani în care inima mea se vesteji și uscă precum nisipul... până ce te-am văzut... Dragostea a fost pentru mine o resurrecție. Mă înviai din morți. De atunci sunt un om nou. Și acum, Elisa, poate că voi vărsa ultima picătură a sângelui meu... Însă nu mi te vor răpi... Pentru a te lua, vor trebui să treacă peste leșul meu.

Rachel intră, și luând de mână pe Elisa, o duse la masă. În ușa ciocăni cineva. Ruth intră.

— Am alergat, spuse ea, ca să aduc copilului aceste trei perechi de ciorăpei curați și călduroși. Sunt de lână. E atât de frig în Canada!... Fii curajoasă Elisa! spuse ea, așezându-se la masă alături de tânăra femeie și strângându-i cu dragoste mâna, în timp ce-i dădea pe furiș o prăjitură lui Henry.

— I-am adus și altele, spuse ea căutându-se în buzunar... Copiii mănâncă mereu!

— Da! răspunse Elisa. Cât ești de bună!

— Haide Ruth! mănâncă, spuse Rachel.

— Imposibil! închipuie-ți, I-am lăsat pe John cu bebelușul... și prăjiturile în cuptor... Dacă stau un minut, John va lăsa să se ardă prăjiturile și va da copilului tot zahărul din casă. Adio, deci, Elisa! Adio, George! Dumnezeu să vă ocrotească!...

Și ieși în goană.

O clipă după aceea, o trăsură mare, acoperită, se opri în [fața porții. Noaptea era limpede și strălucea de stele. jPhineas sări vioi de pe bancă pentru a ajuta călătorii să urce. George ieși ținând într-o mână copilul și cu cealaltă pe soția lui. Pasul îi era hotărât, fața plină de curaj și resemnare. După ei veneau Rachel și Simion.

— Coborâți voi ceilalți, spuse Phineas celor care se găseau deja în trăsură, ca să pot aranja locul femeii pe bancă. Noaptea hopurile sunt mai tari.

John coborî primul, ajutând mamei sale. Biata femeie arunca peste tot o privire îngrijorată, ca și cum se aștepta să vadă, în fiecare clipă, apărând persecutorii săi.

— Jim, pistoalele tale! spuse George încet. Știi ce avem de făcut, dacă vom fi atacați...

— Cum să nu știu! spuse Jim întinzându-și pieptul și respirând voinicește... Nu te teme, n-o să le îngădui să-mi mai ia mama!

În timp ce schimbau aceste cuvinte, Elisa își luase rămas bun de la buna ei prietenă Rachel. Simion o urcă în trăsură, și ea se așeză în fund cu copilul. Bătrâna se așeză alături de ea. George și Jim se așezară în fața ei și Phineas pe capră.

— Adio, amicii mei! spuse Simion.

Trăsura porni. Pământul înghețat trosnea sub roți. Călătoriră prin păduri pe jumătate defrișate, prin câmpii întinse, urcară dealuri, coborâră văi. Orele treceau. Copilul adormi și căzu greu pe sânul mamei sale. Chiar și bătrâna și Elisa, către ziuă, ațipiră și ele. Phineas era cel mai vesel dintre toți. Fluiera, pentru a scurta drumul, cântece puțin cam profane... pentru un quaker.

Către ceasurile trei, urechea lui George, prinse zgomotul ropotului unui cal. îi făcu semn cu cotul lui Phineas, care opri pentru a asculta.

— Trebuie să fie Michael. Recunosc galopul căluțului său.

Se sculă și privi cu o oarecare îngrijorare.

Zărise, în vârful unei coline destul de depărtată, un om care venea spre ei în goană.

— El e! spuse Phineas.

George și Jim săriră din trăsură înainte de a ști ce vor face. Se întoarseră în liniște spre partea de unde ve'deau venind mesagerul așteptat.

În acest timp Michael se apropia.

— Da! E Michael! Aici, pe aici, Michael!

— Tu ești Phineas?

— Da. Ce noutăți? Vin?

— Sunt pe urmele mele, opt sau zece, înfierbântați de băătură, înjurând, spumegând ca lupii.

De-abia isprăviră vorba, și vântul le aduse zgomotul galopului cailor lor.

— Urcați-vă iute în trăsură, spuse Phineas. Dacă vreți să vă luptați, așteptați să aleg locul...

Se urcară în trăsură. Phineas puse caii în galop. Michael era alături de ei. Femeile auzeau... Vedeau în depărtare o trupă, a cărei siluetă se desprindea pe razele cerului matinal. Atacatorii mai aveau un deal de urcat și puteau atunci să zărească trăsura, ușor de recunoscut după coviltirul ei alb... Se auzi un strigăt de izbândă brutal... Elisa, gata să leșine, își strânse copilul la piept, în timp ce bătrâna se ruga și suspina. George și Jim își apucară pistoalele.

Inamicii câștigau teren. Trăsura se întoarse brusc și se opri lângă un bloc de stânci râpoase, a căror masă solitară se ridica în mijlocul unui teren neaccidentat. Această piramidă izolată se ridica gigantică, în cerul strălucitor și părea să fie un adăpost inviolabil. Phineas cunoștea foarte bine locul. Venise de multe ori pe acolo când vâna. Ca să ajungă aici, gonise el atâta caii.

— Iată-ne, spuse el oprind și sărind de pe capră... Haideți cu toții, dați-vă jos și cățărați-vă cu mine pe stânci! Michael, înhamă-ți calul la trăsură și du-o la Amariah. Întoarce-te cu el și cu încă alți câțiva! Într-o clipă toată lumea coborâse.

— Pe aici, spuse Phineas luându-l pe micul Henry. Pe aici, ia femeia! Și haide, la goană!

În mai puțin timp decât am fi avut să o spunem, toți se avântară spre stânci, în timp ce Michael, urmând sfatul lui Phineas, se îndepărtă iute.

— Înaintați, spuse Phineas, în clipa în care apropiați de stâncă, zăriră urma unei poteci, care ducea în mijlocul stâncii. Veți găsi o cavernă de vânătoare. Haideți!

Phineas mergea înainte, sărind ca o capră, din stâncă în stâncă, ținând în brațe copilul. Jim îl urma cu bătrâna sa mamă. George și Elisa îi urmau de aproape.

Călăreții ajunseră la marginea stâncii strigând și înjurând. Se pregăteau să urmărească pe fugari. După câteva minute de cățărare, aceștia ajunseră în vârful stâncii. Poteca trecea acum printr-un defileu strâmt prin care nu putea trece decât un singur om. Deodată ajunseră la o crăpătură largă de aproape trei picioare și adâncă de treizeci, care despărțea în două masa stâncilor. Phineas o trecu cu ușurință și așeză copilul pe un covor de iarbă deasă.

— Haide-ți, săriți cu toții. Viața vă e în primejdie!...

Săriră, unul după altul. Câteva bucăți de stâncă îi fereau de ochii atacatorilor.

Inamicii începură și ei să se urce.

— Să ne ajungă dacă pot. Vor fi nevoiți să meargă unul câte unul printre stânci și vor fi în bătaia pistoalelor noastre... Nu e așa, copii?

— Da, spuse George. Dar cum aceasta e o chestiune personală a noastră, lăsați-ne nouă singuri riscul să luptăm.

— Luptă cum vei voi, George, spuse Phineas mestecând o frunză de mură sălbatică, dar cel puțin o să mă lași să privesc. Uită-te la ei cum discută și ridică spre noi capul, ca niște găini care vor să se suie în coteț. N-ar fi rău să-i asmuți înainte de a se urca... Spune-le numai că veți trage în ei!

Trupa, care acuma se vedea bine, se compunea din negustorii de sclavi, Jack Loker și Marks, din doi agenți și din câțiva netrebniți, recrutați din cârciumă pentru câteva pahare de rachiu.

— Jack! Iepurii tăi sunt ca și prinși...

— Da. iată-i colo sus... și iată și poteca... Trebuie să mergem... nu vor sări de sus în jos. Sunt prinși!

— Dar Jack, vor putea trage în noi din spatele stâncilor și lucrul acesta n-ar fi plăcut deloc.

— Ei ași! zise Jack batjocoritor. Nu e nici o primejdie. Negrii sunt prea fricoși.

— Nu știu de ce nu m-aș gândi la pielea mea, făcu Mark, căci alta mai bună n-aș găsi... Câteodată negrii se bat ca dracii.

În clipa aceea, George apără în vârful stâncii și spuse cu o voce limpede și liniștită:

— Domnilor, cine sunteți și ce doriți?

— Venim să luăm o turmă de negri fugari, spuse Loker, pe George și Elisa Harris și fiul lor, pe Jim Selden și o femeie bătrână. Avem cu noi agenți și o autorizație dată de justiție. Auzi? Nu cumva ești George Harris, aparținând domnului Harris, din comitetul Shelby, în Kentucky?

— Sunt George Harris. Un oarecare domn Harris din Kentucky spune că-i aparțin. Dar acum sunt un om liber, pe pământul liber al lui Dumnezeu, și îmi revendic, ca fiind ai mei, soția și copilul meu. Jim și mama lui sunt aici... Avem arme pentru a ne apăra... Și ne vom apăra. Puteți să vă urcați, dacă doriți... dar primul care va apărea în bătaia gloanțelor noastre, va fi un om mort; tot astfel al doilea și al treilea, până la ultimul.

— Haide, haide! Tinere, spuse un personaj scurt care înainta ștergându-și nasul, tot ce ai spus nu trebuia spus. Vezi că suntem reprezentanții Justiției... avem de partea noastră legea, puterea, totul! Cel mai bun lucru ce aveți de făcut e să vă predați liniștit... Mai devreme sau mai târziu, toate acestea se vor întâmpla!

— Știu prea bine că aveți legea și puterea de partea voastră, răspunse George cu amărăciune... Vreți să puneți mâna pe soția mea pentru a o vinde la New Orleans. Vreți să expuneți pe fiul meu ca pe un vițel într-un târg oarecare? Vreți să trimiteți pe bătrâna mamă a lui Jim brutei care o biciuia, pentru că nu-l putea maltrata pe Jim. Pe mine și pe Jim vreți să ne bateți și să ne torturați, vreți să fim stâlciți sub călcâiul acelor pe care îi numiți stăpânii noștri... și legile voastre vă protejează... Ei bine! Rușine vouă și legilor voastre! Dar încă n-ați pus mâna pe noi! Noi nu recunoaștem legile voastre, nu recunoaștem țara voastră. Ne aflăm aici sub cerul lui Dumnezeu, tot atât de liberi ca și voi. Și vom lupta până la moarte pentru libertatea noastră!

George stătea în picioare, în plină lumină, pe stâncă, în timpul când făcea această declarație de independență. Razele aurorei luminau fața sa tucurie. Suprema indignare și disperarea puneau flăcări în ochii săi și, vorbind, ridica mâna spre cer ca și cum ar fi cerut judecata lui Dumnezeu.

Atitudinea, ochiul, vocea, oratorul în fine, făcuse ca trupa lui Jack Loker să păstreze o tăcere profundă. E întotdeauna ceva, în îndrăzneală și curaj, care fascinează, o clipă măcar, chiar ființa cea mai netrebnică. Numai Marks nu simți nici o emoție, își armă, hotărât, pistolul, și în clipa de tăcere care urmă discursului lui George, trase asupra lui.

— Știți prea bine, spuse el ștergându-și pistolul, de mânecă, că tot atât ni se plătește pentru el, mort sau viu!

George sări sprinten înapoi. Elisa scoase un strigăt teribil. Glonțul trecuse prin părul soțului și pe lângă obrazul soției, înfigându-se într-un arbore.

— Nu e nimic, Elisa, spuse George cu repeziciune.

— Sunt niște golani! spuse Phineas... Dar în loc să ții discursuri, ar fi mai bine să te adăpostești.

— Atenție, Jim!

Dar, după focul tras de Marks, asediatorii se opriă nehotărâți.

— Ai atins cu siguranță pe unul din ei, spuse cineva lui Marks, am auzit un țipăt.

— Am eu grijă de altul, spuse Jack. Nu mi-a fost niciodată frică de negri. Cine mă urmează? Și se aruncă spre stânci.

George auzi lămurit toate cuvintele acestea, își îndreptă pistolul către punctul trecătoarei pe unde trebuia să apară primul om.

Unul din cei mai curajoși din bandă îl urmă pe Jack. Ceilalți urmau. Cei din urmă îi împingeau chiar pe cei din față mai repede decât ar fi dorit. Se apropiiau. Nu trecu mult și forma masivă a lui Jack apărură la marginea surpăturii.

George trase și glonțul pătrunse în șold. Dar Jack, cu un muget de taur înnebunit, străbătu prăpastia și se prăbuși pe platforma stâncii.

— Prietene, spuse Phineas, ieșind deodată în fața micii sale trupe și oprindu-l pe Jack cu brațele sale lungi, nu e nevoie de tine aici!

Loker căzu în prăpastie, rostogolindu-se printre arbori, printre desigurii, printre pietre, până ce ajunse în fund, sfărâmat și gemând. Căzătura l-ar fi ucis, dacă n-ar fi fost amortizată de crăcile care îl opreau. Totuși n-a fost ușoară.

— Sunt adevărați demoni! spuse Marks călăuzind retragerea printre stânci cu mai multă grabă decât făcuse la urcare.

Toată banda îl urma cu grabă.

— Băieți, spuse Marks, înconju-rați stânca și căutați-l pe Jack... Eu am să încălesc și mă voi duce să aduc ajutoare...

Și, fără să mai asculte sarcasmele și huiduielile, Marks încălecă și o șterse...

— Haideți, spuse un altul, să-l căutăm pe individul acela. Puțin îmi pasă de e mort sau viu!

Călăuziți de gemetele lui Jack, ținându-se de craci, coborâră în fundul prăpastiei unde eroul zăcea, oftând și înjurând rând pe rând cu aceeași vehemență.

— Prea te vaietei tare, Jack... Trebuie să fii zdrobit!

— Nu știu. Ridicați-mă! Puteți? Blestem pe capul quaker-ului. De nu era el așa fi aruncat câțiva în jos, ca să văd dacă le-ar fi plăcut!

Îl ajutară să se ridice, îl luară pe umeri și îl conduseră până la locul unde se găseau caii.

— Dacă ați putea să mă duceți numai la o milă de aici, până la cârciuma aceea! Dați-mi o batistă, sau altceva să pun pe rană ca să mai opresc sângele!

George privi de sus de pe stânci și văzu că tovarășii lui Jack se căzneau să-l urce pe cal. După câteva eforturi inutile, negustorul de cai se clătină șzzi căzu cu greutate pe pământ.

— Sper că nu e mort, spuse Elisa, care, cu prietenii săi, urmărea întreaga scenă.

— De ce? spuse Phineas, n-ar avea decât ce merită.

— Pe cuvântul meu, mi se pare că-l părăsesc.

Era adevărat. După ce se gândiră și se sfătuiră, ceilalți își luară caii și se retraseră.

Când dispărură, Phineas începu puțin să se miște.

— Acum, spuse el, trebuie să coborâm-și să mergem. I-am spus lui Michael să se ducă la fermă, să ne aducă ajutoare și să revină cu trăsura, dar cred că ar fi bine să-i ieșim înainte. Nu va întârzia să vină, e destul de devreme. Nu suntem la mai mult de două mile de stația noastră. Dacă drumul n-ar fi fost atât de greu astă noapte, i-am fi putut evita pe acești netrebnici.

Apropiindu-se de pădurice, Phineas zări trăsura, care se reîntorcea cu prietenii.

— Bine! strigă el vesel. Iată-i pe Michael, Stephan și Amariah... iată-ne acum în siguranță, ca și cum am fi ajuns.-Atunci să ne oprim puțin, spuse Elisa, să facem ceva pentru nenorocitul ăla care geme atât de tare...

— Nu ar fi decât datoria noastră răspunse George. Să-l oluăm cu noi.

— Și-l vom îngriji printre quakeri, mai spuse Phineas. Este foarte bine! Nu mă opun la aceasta!

Și Phineas care în viața lui de vânător căpătase anumite noțiuni de chirurgie primitivă, îngenunche lângă rănit și începu un examen atent.

— Marks, spuse Jack cu o voce slabă... Tu ești Marks?

— Nu prietene, nu e el, spuse Phineas. El are grijă mai multă de pielea lui decât de a ta... A plecat de mult.

— Cred că sunt pierdut! spuse Jack... Câinele blestemat mă-lasă să mor singur!... Bătrâna mea mamă mi-a spus întotdeauna că o să sfârșesc astfel.

— Oh! Ascultați pe această biată ființă, își cheamă mama. Nu se poate să nu-mi fie milă de el, spuse buna negresă.

— Încet! spuse Phineas, fii liniștit. Ești pierdut dacă nu pot să-ți opresc sângele.

Și Phineas începu să-l doctoricească,

— Dumneata m-ai aruncat în prăpastie, îi spuse Jack cu voce stinsă.

— Altfel ne-ai fi aruncat tu pe toți, răspunse Phineas bandajându-l. Haide, lasă-mă să te pansez, nu-ți vreau răul. O să te ducem într-o. Casă unde vei fi îngrijit, cum te-ar fi îngrijit mama ta.

Jack gemu și închise ochii... La oamenii aceștia curajul e fizic: dispare odată cu sângele care curge... Uriașul își făcea milă...

În acest timp ceilalți pregăteau trăsura în care, cu mare greutate, patru oameni îl urcară, culcându-l pe pieile de bizon, aranjate acum anume pentru el. Leșină. Bătrâna negresă, înduioșată, se așeză în fund și-i luă capul pe genunchi.

— Ce crezi de rana lui? spuse George lui Phineas lângă care se așezase pe capră.

— Nu e nimic. Numai carnea e atinsă, însă căzătura a fost mai gravă. A sângerat mult. Din pricina aceasta și-a pierdut forțele și curajul. O să se facă bine, dar întâmplarea aceasta o să-i fie învățătură de minte.

— Sunt fericit, spuse George, că te aud spunând acestea. Pentru mine ar fi fost o grea lovitură dacă ar fi murit...

— Da, spuse Phineas, a omorî e o faptă urâtă... de e om sau animal... Pe timpuri am fost mare vânător... într-una din zile am văzut murind o căprioară pe care o lovisem. Mă privea cu un ochi atât de omenesc!... Simțeam că am făcut rău că am ucis-o!

— Ce vom face cu acest nenorocit? spuse George.

— Îl vom duce la Amariah unde se află bunica lui Stephen Dorcas, cea mai bună infirmieră, în cincisprezece zile îl va pune pe picioare.

Un ceas mai târziu, călătorii noștri ajunseră într-o fermă frumoasă, unde îi aștepta o masă bună. Jack fusese culcat cu grijă pe un pat mai curat și mai moale decât orice pat în care dormise el vreodată. Rana îi fu pansată. Ca un copil obosit, își deschidea și închidea cu lene ochii, oprindu-i pe Perdelele albe de la ferestre în timp ce prietenii lui se Perindau prin odaie.

TOPSY

Într-o dimineață pe când Domnișoara Ofelia vedea de treburile gospodăriei, auzi vocea lui Saint-Clare, care o chema de jos, de la scară.

— Coboară, verișoară, vreau să-ți arăt ceva.

— Ce este? zise Ofelia coborând cu lucrul în mână.

— Iată! Este o achiziție pe care am făcut-o pentru tine.

Și împinse spre ea o negresă de opt-nouă ani.

Era una dintre cele mai negre fețe ale rasei sale... Ochii ei rotunzi aveau străluciri sticloase; jucau cu o neîncetată mobilitate spre toate obiectele din apartament, gura sa întredeschisă de mirarea produsă de atâtea minunății, descoperea un strălucitor șirag de dinți albi. Părul ei lănos era împărțit în două șuvițe ce se răspândeau în jurul capului. Expresia fizionomiei sale era o mirare amestecată cu finețe și viclenie peste care se așternea ca un vâl, un fel de gravitate solemnă și tristă... N-avea ca îmbrăcăminte decât un sac vechi zdrențuit. Ținea cu încăpățănare mâinile încrucișate pe piept. Era în toată înfățișarea ei ceva bizar și fantastic. Nu era un copil; era o apariție. Domnișoara Ofelia nu știa ce să zică... îi găsea un aer sălbatic, în sfârșit, întorcându-se către Saint-Clare întrebă.

— Augustin, pentru ce ai adus-o aici?

— Păi, pentru ca să o poți instrui și crește cum trebuie. M-am gândit că este un exemplar destul de drăguț de cioroi. Aici, Topsy! adăugă el fluierând ca un om care vrea să atragă atenția unui câine. Ia să vedem! Cântă-ne un cântec de-al tău și să vedem unul din dansurile tale.

Se văzu lucind în ochii ei ca de sticlă un fel de ciudățenie răutăcioasă și, cu o voce clară și ascuțită, cântă o veche melodie a negrilor; își acompania cântecul cu o mișcare măsurată a mâinilor și a picioarelor... bătea din palme, sărea, își ciocnea genunchii; era un ritm straniu și sălbatic... Scotea de asemenea, din când în când, sunete răgușite și guturale, caracteristice muzicii rasei sale; în sfârșit, după două sau trei salturi, scoase o notă finală ascuțită de tot, străină de gama melodiilor omenești ca fluierul unei locomotive, apoi se lăsă să cadă pe parchet, rămase cu mâinile împreunate și o expresie de blândețe și de solemnitate extatică reapăru pe fața sa... Dar cu coada ochiului arunca totuși priviri furișe și viclene.

Domnișoara Ofelia nu scoase o vorbă: era înmărmurită. Saint-Clare, ca un băiat glumeț ce era, părea că se bucură de mirarea ei și se adresă copilei:

— Topsy, iată-ți noua stăpână. O să te dăruiesc ei. Fii atentă să te porți bine.

— Da, dom'le, făcu Topsy cu o gravitate solemnă, însă clipind din ochi cu un aer destul de răutăcios.

— Trebuie să fii bună, Topsy: înțelegeți?

— Oh da! Dom'le, reluă Topsy împreunându-și cucernic mâinile.

— Ascultă Augustin, ce înseamnă aceasta? replică în sfârșit domnișoara Ofelia; și așa casa este plină de pacostele astea mărunte, nu poți face un pas fără să nu calci pe vreunul... mă scol dimineața, găsesc un tanc negru adormit după ușă, ici un căpșor negru se arată de sub masă, un altul este întins pe pardosea, furnică de colo, colo, strigă, se cațără... și mai ai nevoie să aduci alții! Și apoi, pentru ce, Doamne Dumnezeule?

— Ca să o instruiști: nu ți-am spus-o? Predici totdeauna despre educație, am vrut să-ți dau un material virgin;... fă o încercare; crește-o cum ar trebui să fie crescută.

— Nu am nevoie, te asigur; am destule pe cap.

— Iată cum sunteți voi creștinele. Faceți asociații, trimiteți vreun biet misionar să-și ducă viața printre păgâni. Dar să mi se arate unul dintre voi care să ia cu el un nenorocit și să-și dea osteneala să-l convertească! Nu! Când se ajunge aici... sunt murdari, neplăcuți, ba una ba alta...

— Ah! Nu văd lucrurile în felul acesta, spuse Domnișoara Ofelia îndulcindu-se. Ei bine, va fi aproape o operă apostolică. Și privi mai cu îngăduință copila.

Saint-Clare nimerise bine. Conștiința Domnișoarei Ofelia era mereu trează. Ea adăugă totuși:

— Poate n-ar fi fost nevoie să o cumperi... am destule de făcut prin casă.

— Hai! Fie, verișoară, spuse Saint-Clare retrăgându-se, să-ți cer iertare, ești atât de bună că n-aș vrea să te supăr cu nimic. Iată faptele: micuța aparține unei perechi de bețivi care țin un birt prăpădit. Trec prin fața porții lor în fiecare

zi. Mă plictisise să o aud plângând, iar pe ceilalți înjurând-o și apoi bătând-o... părea zglobie și ciudată... am crezut că s-ar putea scoate ceva din ea... am cumpărat-o ca să ți-o dăruiesc... Încearcă să-i dai o educație ortodoxă ca în Noua Anglie... vom vedea ce va deveni. Eu nu am dispoziții pedagogice, dar aș fi încântat să te văd încercând.

— Voi face ce voi putea, zise Domnișoara Ofelia și se apropie de noua ei supusă cu băgarea de seamă ce s-ar lua față de un păianjen negru pentru care ai avea intenții binevoitoare.

— Este îngrozitor de murdară și aproape goală...

— Ei bine, să coboare să o spele și să o îmbrace...

Domnișoara Ofelia o conduse spre bucătărie.

"Ce nevoie are de o nouă negresă Domnișoara Ofelia", se întreba bucătăreasa supraveghind pe nou venită cu un aer puțin prietenos... "N-o să mi-o aducă să mi se încurce prin picioare pe aici. "

— Eh! făcură Jane și Roza cu un dezgust suprem; să nu se arate în drumul nostru. Dacă am ști de ce o fi vrut domnul să mai aibă o prăpădită de negresă în plus!

— Ați sfârșit? strigă bătrâna Dinah simțindu-se oarecum atinsă. Nu este mai neagră decât domnișoara Roza. S-ar părea că voi vă credeți albi! Ei bine! Nu sunteți nici albi, nici negri... Ar trebui să fiți totuși ori una, ori alta.

Domnișoara Ofelia văzând că nimeni nu se îndemna să procedeze la operația spălatului și îmbrăcatului noi venitei, se hotărî să o facă ea însăși cu asistența puțin binevoitoare și foarte puțin grațioasă a domnișoarei Jane.

N-ar fi tocmai potrivit să fac în fața unor firi delicate povestea amănunțită a toaletei unui copil care până acum a fost neglijat și rău tratat... Vai! în lumea aceasta mulți trăiesc în așa hal, că nervii semenilor lor nu ar putea suporta nici măcar simpla descriere.

Domnișoara Ofelia era o femeie practică, plină de hotărâre și de dârzenie: înfrunta toate inconvenientele, e drept, nu fără oarecare repulsie... dar ea îndeplini sarcina. Principiile ei nu o puteau obliga să facă mai mult. Când descoperi pe umerii și spinarea fetei cicatrice mari și învârtose ale pielii, semne ale sistemului sub care fusese crescută, își simți inima plină de compătimire.

— Vedeți, spunea Jane arătând semnele, acestea nu dovedesc cumva răutatea ei? O să avem de furcă cu ea. Urăsc pe mojicii aceștia negri... atât de dezgustători, puah! Mă mir că domnul a cumpărat-o.

Topsy asculta comentariile al căror obiect era, cu un aer obidit și prefăcut; numai ochii ei vioi și pătrunzători fugeau către cerceii lui Jane. Când fu complet îmbrăcată, de altfel destul de convenabil, când în sfârșit i se tăie părul, Domnișoara Ofelia simți o anumită satisfacție și zise că ea avea astfel o înfățișare mai creștinească decât înainte. Ea începu să reflecteze chiar la un plan de educare al ei.

Se așeză să reflecteze chiar la un plan de educare al ei.

Se așeză în fața micii sclave și începu să o întrebe:

— Câți ani ai, Topsy?

— Nu știu, doamnă... și făcu o strâmbătură care lăsa să i se vadă toți dinții.

— Cum! Nu știi ce vârstă ai? Nu ți-a spus nimeni?

Cine-i mama ta?

— N-am avut niciodată, zise copila cu o altă strâmbătură.

— N-ai avut niciodată mamă! Ce vrei să spui? Unde ești născută?

— Nu sunt născută, continuă Topsy cu mutre atât de diabolice că domnișoara Ofelia, dacă ar fi fost o fire nervoasă s-ar fi putut crede în fața vreunei arătări din țara visurilor.

Dar domnișoara Ofelia nu era nervoasă de loc, era o femeie cu bun simț, energică și întreprinzătoare; ea reluă deci cu puțină asprime:

— Nu trebuie să-mi răspunzi astfel, copila mea; eu nu glumesc cu tine: spune-mi unde te-ai născut și ce erau tatăl și mama ta.

— Eu nu m-am născut, reluă copila cu mai multă hotărâre, n-am avut nici tată, nici mamă, nici nimic... Am fost crescută de un traficant, cu o mulțime de alte fete... Bătrâna mama Sue ne îngrijea.

Copila era sinceră: se vedea cât de colo. Atunci Jane rânjind:

— Vedeți calicii aceștia de negrii... Traficanții îi cumpără ieftin când sunt mici, apoi îi vând scump când s-au făcut mari.

— Cât timp ai trăit la stăpânul și stăpâna ta?

— Nu știu.

— Un an? Mai mult? Mai puțin?

— Nu știu.

— Vedeți! reluă Jane, prăpădiții aceștia de negri nu pot să răspundă. N-au idee de timp; nu știu cât e un an, nu-și cunosc vârsta!

Copila păru mirată și făcu strâmbătura ei obișnuită.

— Știi cine te-a creat?

— Nimeni, cred, și începu să râdă.

Ideea părea că o distrează, își înmulți clipirile ochilor și reluă:

— M-am făcut mare: nimeni nu m-a făcut.

— Știi să coși? Întrebă Domnișoara Ofelia care simțea nevoia să pună întrebări de un ordin puțin mai ridicat.

— Nu.

— Ce știi să faci? Ce făceai pentru stăpâna ta?

— Știu să scot apă din fântână, să spăl vasele, să frec cuțitele, să servesc lumea.

— Erau buni cu tine?

— Desigur! făcu ea aruncând o privire bănuitoare asupra Domnișoarei Ofelia.

Domnișoara Ofelia puse capăt acestei convorbiri puțin încurajatoare. Saint-Clare ședea rezemat de spătarul scaunului.

— Ei bine, verișoară, iată un teren virgin... nu vei avea nimic de smuls; seamănă-ți ideile.

Ideile Domnișoarei Ofelia asupra educației, de altfel ca și celelalte păreri, erau precis determinate. Erau ideile care aveau trecere acum o sută de ani în Noua Anglie. Acestea pot fi exprimate în puține cuvinte. Să-i învețe pe copii când trebuie să vorbească, să-i învețe catehismul, să citească, să scrie și să-i biciuiești când mint... Că sistemul acesta de educație este azi depășit și că se revarsă asupra educației torente de lumină, o fi, dar trebuie să recunoaștem de asemenea că bunicile noastre au reușit să crească bărbați și femei cumsecade cu sistemul acesta.

În orice caz Domnișoara Ofelia nu cunoștea altul și se grăbi să-l aplice micii păgâne.

A făcut o declarație de drepturi și o precizare de situație. Topsy era considerată ca aparținând personal Domnișoarei Ofelia care o ținea la ea în cameră din cauza privirii puțin binevoitoare a personalului. O învăța pe Topsy cum să facă în casă curat, cum să facă patul. Priviți-o pe Topsy! Nu mai e murdară; a eliberat-o de lațele care odinioară îi umpleau inima de bucurie; are o rochie curată, un șorț scrobit, stă respectuoasă în fața lui domnișoara Ofelia cu un aer solemn, într-adevăr demn de o înmormântare.

— Să-ți arăt, Topsy, cum trebuie făcut un pat. Țin mult la patul meu. Trebuie deci să observi cu atenție ce-ți arăt.

— Da doamnă, zise Topsy suspinând adânc și cu o expresie de tristețe lugubră.

— Iată, Topsy, partea de sus a cuverturii, uite dosul și uite cum vine. Îți amintești, nu?

— Da, doamnă, zise Topsy cu toate semnele unei adânci atenții.

— Cuvertura, urmă Domnișoara Ofelia, trebuie să fie întoarsă în felul acesta, pentru a face margine la picioare; cu partea cea mai groasă la picioare.

— Da, doamnă.

Să adăugăm că în timp ce Domnișoara Ofelia se întorsese cu spatele pentru a arăta practic cum se face, tânăra elevă reuși să pună mâna pe o pereche de mănuși și o panglică pe care cu îndemânare le strecură în manșete. Măinile, revenind cu repezeală, se încrucișară pe piept în poziția cea mai inofensivă.

— Ia să vedem, Topsy, cum o să faci, zise Domnișoara

Ofelia trăgând cuverturile. Și se așeză.

Topsy se achită de însărcinare cu tot atâta îndemânare cât și seriozitate, spre nestăpânită satisfacție a lui Domnișoara Ofelia. întinse cuverturile, întoarse marginile, netezi cutele, dovedind profesoarei calitățile sale. Dar o mișcare nenorocită făcu să iasă capătul panglicii care flutură din mânecă și atrase imediat atenția Domnișoarei Ofelia. Ea se repezi înspre nefericita panglică.

— Ce-i asta, nemernico? Copil rău, a-i furat-o!

Panglica căzu din mâneca lui Topsy, care nu fu totuși prea încurcată... Ea o privea cu un aer de nevinovăție și de surprindere adâncă.

— Ce-i? A! Panglica lui Domnișoara Felia, nu-i așa?

Cum a putut să ajungă în mâneca mea?

— Topsy, nu minți, răutate! Ai furat-o.

— Cocoană! Vă declar despre aceasta că nu-i așa. Am văzut-o chiar în clipa aceasta pentru întâia dată.

— Topsy, reluă Domnișoara Ofelia, nu știi că e foarte rău să minți?

— Eu nu mint niciodată, Domnișoara Felia, reluă Topsy cu toată gravitatea virtuții. E adevărul pe care vi-l spun, adevărul adevărat!

— Topsy, tu continui să minți... o să pun să te bată.

— Vai! Cocoană, să mă bateți toată ziua și tot nu aș putea spune altceva... reluă Topsy gângăvind. Nici n-am văzut panglica aceasta... S-o fi prins de mâneca mea... Domnișoara Felia l-a lăsat fără îndoială pe pat... așa trebuie să fi fost.

Minciuna aceasta atât de evidentă indignă în așa măsură pe Domnișoara Ofelia că prinse fata și o zgâlțâi.

— Nu mai repeta aceasta!

Scuturătura făcu să cadă mănușile din mâneca cealaltă.

— Ei bine, o să-mi spui iar că nu ai furat panglica?

Topsy mărturisi că furase mănușile, dar negă cu îndârjire că ar fi luat și panglica.

— Bine, dacă mărturisești totul, nu te bat.

Topsy făcu mărturisiri complete cu toate semnele unei căințe perfecte.

— Hai, spune! Trebuie să mai fi luat și alte lucruri de când ești în casă... te-am lăsat să alergi ieri toată ziua spune-mi ce ai făcut și nu o să ai de-a face cu gârbaciul.

— Ei bine! Cocoană, am luat alea roșii pe care și le pune domnișoara Eva la gât...

— Răutate! Și ce altceva?

— Am luat cerceii Rozei, știți... cerceii roșii...

— Adu-mi-i aici! Imediat toate lucrurile... ai auzit?

— Vai! Cocoană, nu pot... au ars!

— Ars! Altă minciună!... Hai, îndată sau gârbaciul!

Atunci cu proteste răsunătoare, lacrimi și suspine, Topsy declară că nu era posibil, că erau arse, toate arse...

— Și de ce arse?

— Pentru că sunt o rea, da, foarte rea... nu pot să mă opresc...

În aceeași clipă, Eva intră foarte nevinovată în cameră cu colierul roșu la gât...

— Eva, unde ți-ai găsit colierul?

— Găsit? Păi l-am avut toată ziua...

— Ieri?

— Da și ieri, verișoară, și ce-i mai curios este că l-am avut toată noaptea... am uitat să-l scot, la culcare.

Domnișoara Ofelia păru foarte surprinsă. Ea a fost și mai mirată când în aceeași clipă Roza intră, purtând pe cap un coș cu rufe călcate proaspăt... cerceii de coral clinchenindu-i la urechi.

— Nu știi într-adevăr ce să-i fac copilului acestuia, zise Domnișoara Ofelia disperată... Topsy, de ce mi-ai spus că i-ai furat?

— Cocoana mi-a spus să mărturisesc... n-aveam altceva să mărturisesc, spuse Topsy, frecându-și ochii.

— Dar nu vreau să-mi mărturisești lucruri pe care nu le-ai făcut... asta iarăși înseamnă să minți.

— Adevărat? iarăși e minciună? spuse Topsy cu un aer de perfectă nevinovăție.

— Nu-i un pic de adevăr în ființa asta, zise Roza privind pe Topsy cu indignare... Dacă aș fi domnul Saint-Clare aș pune să o bată până la sânge... s-o învețe minte.

— Nu, nu, Roza, spuse Evangelina cu un ton poruncitor pe care știa să-l ia câteodată. Nu trebuie să vorbești așa.

— Ah! Domnișoara Eva, sunteți prea bună... Nu știți cum trebuie să vă purtați, cu negrii nu-i alt mijloc decât să-i snopești în bătaie... V-o spun eu...

— Aș! Roza! Ce spui tu, este nedemn!

Ochii copilului aruncară fulgere... iar pe obrazul ei apărură o nuanță mai închisă. Roza fu subjugată.

— Domnișoara Eva are sângele tatălui său în vine... Se vede cât de colo, murmură ea ieșind... la partea tuturor, ca tatăl său!

Evangelina privea pe Topsy. Iată doi copiii prezentând cei doi ; poli ai lumii sociale. Iată pe alba și nobila copilă cu păr de aur, cu ochiul adânc, cu fruntea inteligentă și superbă, cu mișcări aristocrate; și lângă ea târându-se neagră, bănuitoare, vicleană, subtilă și mincinoasă, un alt copil. Da, iată în adevăr două tipuri și două rase: rasa saxonă, produs al civilizației ascuns în măruntaiele " secolelor, și care are în urma ei și pentru ea ani lungi de stăpânire, de educație și de supremație morală și materială, și rasa africană, acest șir de secole de opresiune, acest produs al aservirii, al neștiinței, al mizeriei și viciului...

Poate că unele din aceste gânduri străbăteau sufletul Evei. Când Domnișoara Ofelia se porni cu muștrările violente contra relei purtări a lui Topsy, Eva păru tristă și nesigură, apoi cu o voce dulce spuse:

— Biata Topsy! Ce nevoie ai să furi? Știi că se va avea grijă de tine... Mi-ar place mult mai mult să-ți dau tot ce am, decât să te văd că furi...

Era prima vorbă bună pe care Topsy o auzise vreodată. Dulceața vocii, farmecul ființei Evei, acționară straniu asupra acestei inimi sălbatice și neîmblânzite... și în acest ochi rotund, pătrunzător și viu se văzu strălucind ceva ca o lacrimă. Apoi se auzi chiotul unui râs scurt și înfundat și Topsy făcu strâmbătura ei obișnuită. Nu! Urechi care niciodată n-au auzit altceva decât cuvinte aspre și crude, firește că nu vor crede când vor auzi prima dată cuvântul dumnezeiesc al mângâierii și bunătății! Pentru Topsy, ceea ce spunea Evangelina era pur și simplu curios și de neînțeles. Nu credea.

Dar cum s-o iei pe Topsy? Domnișoara Ofelia nu-i mai dădea de hac. Planul ei nu părea deloc aplicabil... Avea nevoie să se gândească la așa ceva și de aceea o închise pe Topsy într-o cameră întunecoasă. Era încredințată de influența morală a camerelor întunecoase asupra copiilor!

— Nu văd cum aș putea crește copila asta, spuse ea lui Saint-Clare, fără să o biciuiesc.

— Eh! Biciuiește cu dragă inimă... Îți dau depline puteri, fă cum poțesteți!

— Trebuie bătuți copiii, zise Domnișoara Ofelia, eu nu am auzit că s-ar putea crește fără așa ceva.

— Fără îndoială! reluă Saint-Clare râzând în sine. Fă cum crezi... Îți voi face numai o simplă observație. Am văzut lovind-o pe copila aceasta cu vâtraiul, am văzut doborând-o cu lovituri de clește... În sfârșit, cu tot ce le cădea la mână... e obișnuită cu bătăile; vezi va trebui să pui să o biciuiască puternic ca să poată avea vreun efect.

— Ce-i de făcut atunci?

— Chestiunea e gravă... aș vrea să răspunzi singură. Ce-i de făcut cu o ființă care nu poate fi condusă decât cu vâna de bou?

— Nu știu, dar nu am mai văzut un copil ca acesta!

— Se găsesc adesea și printre noi bărbați și femei care nu fac mai mult ca ea.

— N-aș putea spune, reluă Domnișoara Ofelia.

— Nici eu, zise Saint-Clare. Cruzimile groaznice, pedepsele strașnice cu care se umplu adesea jurnalele, moartea lui Prue de exemplu, ce cauză au avut? Se găsește adesea în purtarea rea a unora ori a altora... Stăpânul devine din ce în ce mai crud, sclavul din ce în ce mai hârșit. Cu biciul și cu relele tratamente este ca și cu lauda: trebuie să dublezi doza când sensibilitatea scade! Am văzut îndată acest lucru când am devenit posesor de sclavi... M-am hotărât să nu reîncep, pentru că n-aș ști unde să termin. Aș vrea cel puțin să-mi salvez moralul. Așa că sclavii mei se poartă ca copii răsfățați. Cred că face mai mult pentru ei, ca și pentru mine, decât să ne înrăim și să ne desconsiderăm cu toții. Ai vorbit mult de răspunderea ce o are educatorul. Aveam într-adevăr nevoie să te văd încercând cu un copil care în definitiv nu-i decât o mostră printre miile altele.

— Sistemul nostru face asemenea copii, spuse Domnișoara Ofelia.

— Recunosc, dar s-a făcut, s-a făcut...există... ce cale e de urmat?

— Nu pot să-ți mulțumesc pentru experiența care vrei să o faci, dar fiindcă eu văd aici o datorie, voi stăruii și voi încerca să o scot la capăt cât mai bine. Domnișoara Ofelia se puse cu nădejde pe treabă, cu zel, energie, fixă ordinea și orele de lucru: ba își puse în gând și să o învețe să citească și să coasă.

Cu cititul merse destul de bine și în curând reuși să citească fără greutate. Cusutul merse mai greu. Firea ei neastâmpărată nu se potrivea cu nemișcarea cerută de asemenea treabă. Rupea acele, încurca ața, ascundea mosoarele sau le arunca pe fereastră, cu toată supraveghera Domnișoarei Ofelia. Totuși, în curând Topsy se evidenție în casă; avea nesecate posibilități, mima, se maimuțărea, imita, se strâmba, dansa, sălta, se cățăra, se învărtea, fluiera și scotea toate strigătele pe toate tonurile ce se puteau închipui, în recreații, toți copiii din curte stăteau în jurul ei cu gurile căscate de admirație și mirare. Chiar Domnișoara Eva, era ca orbită de toate aceste drăcovenii de neînchipuit. Ochiul magic al șarpelui nu farmecă porumbelul? Domnișoara Ofelia regreta că Eva se simte bine în tovărășia lui Topsy și rugă pe Saint-Clare să facă ordine.

— Ei aș! Lasă copiii... Lui Topsy n-o să-i facă decât bine.

— Un copil atât de stricat! Nu ți-e teamă că o să o învețe la rele mai degrabă?

— Nu! Imposibil... Alt copil... poate! Dar pe sufletul Evei, răul alunecă fără să pătrundă, ca picătura pe o frunză.

— Nu-i niciodată sigur, în ce mă privește n-aș lăsa copiii mei să se joace cu Topsy.

— Copiii tăi, nu, dar ai mei da, reluă Saint-Clare... dacă Eva ar fi putut fi stricată... ar fi fost demult...

Topsy a fost mai întâi nebăgată în seamă și disprețuită de ceilalți sclavi. Ei, însă, înțelesesă curând că trebuie să revină asupra primelor purtări. Toate buclucurile produse cădeau pe seama lor, fiindcă Topsy reușea totdeauna să-și

stabilească nevinovăția, deși nu avea nimeni cea mai mică îndoială asupra autoarei.

Momentul era totdeauna atât de bine ales că nu era posibil să se descopere vinovatul.

Într-un cuvânt, Topsy îi făcu pe toți să înțeleagă că trebuia să o lase în pace. Ceea ce se și făcu.

Era foarte îndemânatică și prindea foarte ușor toate, în câteva lecții știu să aranjeze camera domnișoarei Ofelia cum numai aceasta putea să o facă. Și când vroia, nu puteau fi mai curate, mai bine întinse cuverturile, mai bine așezate pernele... dar din păcate nu prea vroia des.

Dacă domnișoara Ofelia, după două-trei zile de supraveghere atentă, își închipui că Topsy era cu totul pe calea cea bună, și își vedea de alte treburi lăsând-o de capul ei, aceasta într-o oră sau două era în stare să facă din cameră o harababură întreagă.

În loc să facă patul, scotea puful din perne, se cățara în vârful patului cu capul în jos, întindea cearceafurile ca pe covoare pe pardoseală, îmbrăca pilota cu cămașa de noapte a domnișoarei Ofelia, iar în mijlocul acestora ea cânta, fluiera, se privea în oglindă, făcea strâmbături, într-un cuvânt: dracul gol!

Într-o zi, domnișoara Ofelia, printr-o neglijență foarte curioasă la o femeie ca ea, și-a uitat, plecând, cheia în broasca sertarului, înapoindu-se o găsi pe Topsy gătită cu frumosul său șal roșu de stofă de China, pe care și-l învărtise ca un turban în jurul capului și se plimba prin fața oglinzii cu aerele unei regine de teatru, la repetiții.

— Topsy, strigă ea la capătul răbdării, cine te împinge să faci acestea?

— Nu știu, cuoană? Poate pentru că sunt foarte rea!

— Nu știu ce să mă mai fac cu tine!

— Trebuie bătaie, cuoană! Fosta mea stăpână mă bătea mereu: am nevoie de ea, ca să muncesc!

— Nu Topsy, nu vreau să te biciui... poți foarte bine să faci treabă dacă vrei: de ce nu vrei?

— Eram obișnuită cu gârbaciul cuoană: cred că îmi face bine.

Domnișoara Ofelia întrebuința câteodată rețeta; Topsy intra atunci în spasme... scotea strigăte ascuțite, suspina, plângea, gemea... După o jumătate de oră, cocoțată pe balcon și înconjurată de toată trupa micilor negri, mărturisea cel mai adânc dispreț pentru ce se întâmplase.

— Ah! Ah! Domnișoara Felia mă biciuie, ea, care n-ar omorî cu biciul o muscă... Să fi văzut pe fostul meu stăpân cum mai ardea carnea... știa meseria, fostul meu stăpân!

Topsy făcea paradă de monstruozițările ei: ea le considera ca pe niște distincții măgulitoare.

— Iată, negrilor! spunea ea auditoriului, știți că sunteți cu toții niște păcătoși? Da, și voi sunteți și toată lumea este? Albii sunt și ei păcătoși! Domnișoara Felia mi-a spus... Dar eu cred că negri sunt cei mai mari păcătoși... Nimeni nu-i mai păcătos ca mine. Sunt așa de rea, că nu-i nimic de făcut cu mine. Fostul meu stăpân jumătate din timp mă înjura. Cred că sunt cea mai rea creatură de pe pământ!

Și făcând o săritură, Topsy, vioaie și ușoară, se pornea în vârful vreunui gard înalt, îngâmfându-se de răutățile ei.

Așa continuă un an sau doi educația lui Topsy. Domnișoara Ofelia se obișnuia din zi în zi cu ea, cum te obișnuiești cu bolile cronice.

Saint-Clare se distra ca de un papagal sau de un câine dresat. Când greșelile îi închideau orice cale de scăpare. Topsy se refugia după scaunul său, și acesta găsea totdeauna mijlocul de a face pacea: ea găsea, de asemenea, mijlocul de a-i storce câțiva bani ca să cumpere nuci sau candel, pe care le împărțea cu nesfârșită dărnicie celorlalți copii din curte; căci pentru a fi drepti,

trebuie să spunem că Topsy era darnică și că avea inima largă. Nu-și făcea rău decât ei însăși.

Și acum, că am introdus-o. în corpul nostru de balet, ea va figura la rândul ei, cu celelalte personaje ale noastre.

KENTUCKY

Poate că cititorii noștri ar dori să arunce o privire înapoi și să revină la ferma din Kentucky, la coliba unchiului Tom și să vadă puțin ce se mai petrece la cei pe care i-am neglijat de mult timp.

E seară, seara unei zile de vară... ușile și ferestrele marelui salon sunt deschise... toți așteaptă adierea nopții răcoritoare: este dorită, este chemată... Dl Shelby stă într-o cameră mare care comunică cu salonul și care se întinde către fațada casei... este pe jumătate răsturnat pe un scaun și cu picioarele pe altul; fumează țigarea de după masă.

D-na Shelby stă la ușa apartamentului lucrând. Se vede că are ceva pe suflet și caută prilejul favorabil să vorbească.

— Știi că Chloe a primit o scrisoare de la Tom?

— Într-adevăr? Se pare că și-a găsit prieteni pe acolo... Ce mai face bătrânul Tom?

— A fost cumpărat de o familie minunată. Cred că este bine tratat și că nu are prea mult de lucru.

— Ei! Cu atât mai bine! Atât mai bine! Mă bucur, spuse foarte sincer dl Shelby; Tom se va împăca cu cei din sud... N-o să se mai gândească să revină aici.

— Din contră, întreabă foarte stăruitor dacă vom avea în curând banii pentru a-l răscumpăra.

— Asta nu o mai știu! spuse dl Shelby. Când treburile încep să meargă rău, nu mai știi unde se opresc, împrumuți dintr-un loc ca să plătești în altul, tai de aici ca să cârpești dincolo și scadențele vin pe negândite...

— Dragă, dar cred că ai putea cel puțin lămuri situația. Dacă ai vinde caii... sau o fermă... ca să plătești peste tot?

— E ridicol, Emilia ce spui! Uite, tu ești cea mai încântătoare femeie din Kentucky... dar în privința asta ești ca toate femeile... nu pricepi nimic din afaceri...

— Nu ai putea, cel puțin, să mă inițiezi în ale tale? Să-mi dai, de exemplu, notă de ce datorezi și ce ți se datorează... Voi încerca, voi vedea dacă nu-mi va fi posibil să te ajut să facem economii.

— Nu mă mai chinui... nu pot să-ți spun exact... știu cam cât ar fi, dar nu se aranjează afacerile cum aranjează Chloe glazura pe prăjituri... Să nu mai vorbim, îți repet, tu nu te pricepi la afaceri.

Și domnul Shelby, nemaștiind alt mijloc cu care să-și afirme părerile, își îngroșă vocea. Este un argument irezistibil pentru un bărbat care discută cu soția sa.

D-na Shelby tăcu și suspină ușor: cu toate că nu era decât o femeie, cum zicea soțul său, avea o inteligență limpede, netedă și practică și o putere de caracter superioară soțului ei; era mult mai capabilă decât își închipuia domnul Shelby. Avea pe suflet promisiunea făcută lui Tom și Chloe și era disperată văzând piedicile care se grămădeau.

— Nu crezi că am putea s-o scoatem la capăt? Biata Chloe nu se gândește decât la aceasta.

— Îmi pare rău că am făcut o promisiune pripită. Acum nu sunt sigur de nimic. Dar ce ar fi mai bine de făcut ar fi să o punem la curent pe Chloe... Tom,

până într-un an, doi, își va lua o altă femeie... iar ea își va lua de asemenea pe cineva.

— Domnule Shelby, i-am învățat pe oamenii mei că însurătoarea lor este tot așa de sacră ca și a noastră. Nu-i voi da niciodată un asemenea sfat.

— E tare rău, dragă, că i-ai îmbogățit sufletește cu mult peste starea lor. Am spus-o totdeauna.

— Da! Ai dreptate, ea nu priește acestei stări... de aceea urăsc această stare... îți declar, dragă, că eu mă consider legată de promisiunea ce am făcut-o nenorociților acestora. Dacă nu voi putea avea bani în alt chip..., voi da lecții de muzică. Voi câștiga destul ca să completez singură suma necesară.

— Nu voi consimți niciodată... N-o să te înjosești în halul ăsta, Emilia!...

— Să mă înjosesc... zici? Aș fi mai înjosită de promisiunea mea călcată! Fără îndoială!

— Hai! Ești totdeauna eroică și superioară dar ai face mai bine să te gândești înainte de a întreprinde această operă absurdă...

Conversația a fost întreruptă de apariția lui Chloe pe verandă.

— Ar vrea doamna să vadă păsările acestea?

D-na Shelby se apropie.

— Nu cumva doamna ar dori un pateu de pui?

— Mi-e indiferent, Chloe, fă ce vrei.

Chloe ținea puii cu un aer distrat. Se vedea cât de colo că nu se gândea la ei. Și cu un râs scurt ce anunța o propunere îndoielnică:

— Doamne! De ce domnul și doamna se frământă atât ca să câștige bani... când îi au în mână?

Chloe scoase din nou un râs scurt.

— Nu te înțeleg, făcu doamna Shelby înțelegând totuși că Chloe auzise toată convorbirea ei cu domnul Shelby.

— Păi cum? Ceilalți stăpâni își închiriază negrii... se câștigă bani și nu se mai hrănesc atâtea guri.

— Dar bine, Chloe! cine dintre sclavii noștri ar putea fi închiriat? Tu pe cine ai propune?

— Să propun? Nu propun nimic! știu doar că Samuel spunea că la Luiseville fabricanții ar da patru dolari pe săptămână cuiva care ar ști să facă prăjituri...

— Ei și?

— Păi, doamna, cred că e timpul ca și Sally să facă ceva. Sally a fost mereu pe lângă mine și știe ca și mine să facă de toate, iar dacă doamna ar vrea să mă lase să plec, aș câștiga bani acolo... mie nu mi-e teamă de fabricanți.

— Atunci, Chloe, ar trebui să-ți părăsești copiii!

— Sunt destul de mari ca să lucreze și Sally ar avea grijă de ei. Cea mică e o cumințenie de copil și n-ar avea ce-i face...

— Luiseville e departe de aici.

— Oh, Doamne! Nu mă sperie, este în josul râului... cred că nu prea departe de bătrânul bărbatu-meu?

— Vai, Chloe! Este la mai mult de o sută de mile distanță!

Chloe fu ca răpusă.

— Nu are a face, Chloe, reluă doamna Shelby, oricum, vei fi mai aproape și tot ce vei câștiga va fi pus de-o parte pentru răscumpărarea bărbatului tău.

O rază strălucitoare luminează fața neagră a lui Chloe.

— Oh! Ce bună sunteți. N-am nevoie de nimic altceva, așa că aș putea pune totul de-o parte! Câte săptămâni sunt într-un an, Doamnă?

— Cincizeci și două, Chloe.

— Cincizeci și două a patru dolari pe săptămână... cât ar face?

— Două sute opt dolari pe an.

— Ah! într-adevăr? exclamă încântată Chloe. Și câți ani mi-ar trebui pentru...?

— Patru sau cinci ani... Dar nu va fi nevoie căci voi mai adăuga eu.

— Oh! N-aș vrea ca doamna să dea lecții sau așa ceva. Domnul are dreptate! Asta nu se poate... nimeni din familie nu va ajunge la lucrul acesta câtă vreme am două brațe.

— Nu te teme, Chloe, reluă d-na Shelby surâzând, voi avea grijă de onoarea familiei... Și pe când socoteai să pleci?

— Nu socoteam... dar Șam care trebuie să coboare râul pentru a conduce herghelia m-ar lua cu el... așa că eu mi-am strâns lucrurile și dacă doamna ar vrea, aș putea pleca mâine dimineață cu Șam... Dacă ați vrea să-mi scrieți biletul și să-mi dați vreo recomandare...

— Fie! Mă voi ocupa... dacă dl Shelby nu se opune. Trebuie să-i vorbesc.

Doamna Shelby intră în casă și Chloe, încântată, se duse să-și facă pregătirile.

La colibă găsi pe George pe care îl puse imediat la curent cu noutățile.

FLOAREA SE OFILEȘTE

Viața se desfășura, ca de obicei, zi cu zi; astfel trecură doi ani din existența prietenului nostru Tom. Cu toată despărțirea de cei dragi, n-am putea spune că era nenorocit... Gama sentimentelor omenești este astfel acordată că dacă o lovitură bruscă nu-i rupe dintr-odată toate coardele, îi rămân totdeauna câteva care să armonizeze.

Tom învățase că trebuie să se mulțumească cu soarta lui, oricare ar fi fost.

Scrisorile lui George îl încunoștiințară de toate schimbările de acasă. Stilul lor era clar și concis și în ochii lui Tom ele erau cele mai mărețe compoziții ale timpurilor... Nu se mai sătura contemplându-le. Se sfătui chiar cu Eva, ca să știe cum le-ar putea înrăma, și numai dificultatea că erau scrise pe ambele fețe l-a oprit.

Prietenia dintre Tom și Eva se mărea pe măsură ce se mărea și fata... Ar fi greu de spus ce loc ocupa ea în sufletul blajin și impresionabil al credinciosului servitor. Ținea la Eva ca la ceva gingaș și pământesc, dar o venera ca pe ceva divin, ceresc. Cea mai mare fericire a sa era să-i satisfacă dorințele copilărești nenumărate și schimbătoare cum sunt culorile curcubeului.

Casa familiei Saint-Clare era stabilită la epoca povestirii noastre în vila de pe lacul Pontchartrain. Căldura verii gonise din orașul prăfuit și învăpăiat pe toți cei ce putuseră să-l părăsească pentru malurile lacului răcorit de briză. Aspectul vilei era ca al celor din Indiile Orientale, cu vegetație bogată ce se întindea chiar până la marginea lacului străbătut în toate părțile de pânzele corăbiilor.

Evangelina și Tom ședeau pe un culcuș de mușchi în grădină. Era într-o duminică seara.

— Unchiule Tom, mă duc acolo!...

— Unde acolo, Domnișoara Eva?

Evangelina se ridică și întinse mânuța spre cer...

Lumina înserării se juca prin buclele ei aurii și-i împrăstia pe față o strălucire nepământască...

— Da, Tom! Mă voi duce acolo, spre spiritele strălucitoare, peste puțin timp.

Biata inimă bătrână și credincioasă simți o lovitură... și Tom își aminti că observase în ultimile luni, că mâinile Evangelinei devin din ce în ce mai subțiri, pielea mai străvezie și respirația mai scurtă... își aminti ce repede obosea când se juca sau alerga prin curte. O auzise pe Domnișoara Ofelia de o tuse pe care medicamentele nu o puteau vindeca... Și acum chiar mâinile și obrajii copilei ardeau de febră... dar niciodată nu i-au venit în minte cele ce se ascundeau în cuvintele Evei.

Convorbirea a fost întreruptă de strigătul domnișoarei Ofelia.

— Eva! Eva! Cum, micuța mai este afară? Dar s-a lăsat răcoare de-a binelea... nu trebuie să stai acolo.

Ei se grăbiră să intre în casă.

Domnișoara Ofelia era pricepută la bolnavi.

Ea observase primele progrese ale acestei boli tăcute și perfide care secără cu miile pe cei mai scumpi și mai frumoși din cei dragi.

Ea încercase să-și împartă îngrijorarea lui Saint-Clare... dar acesta respinse insinuările cu veselie și nepăsarea lui obișnuită.

— Lasă cobe, verișoară, o urăsc! Nu vezi că este în plină dezvoltare? Toți copiii în această fază sunt mai — slăbuți.

— Da! Dar tusea?...

— Nu-i nimic: o fi luat un guturai...

— Vai! Tot așa au fost la început și Elisa James și Elena și Maria Sanders.

206

— Destule discursuri funebre! Voi, oamenii bătrâni, sunteți prăpăstioși: nu poate să tușească sau să strănute un copil, că gata, vedeți numai deznădejde și moarte... nu-ți cer decât un lucru: ai grijă de ea, ferește-o de răceala serii, nu o lăsa să se încălzească la joc... și totul va fi bine.

Așa vorbise Saint-Clare. Dar în fundul sufletului, era îngrijorat. O urmărea pe Eva zi de zi cu o grijă înfrigurată, își repeta pentru sine: "Eva e foarte bine... e o tuse trecătoare, de nimic..." Se ocupa mai mult de ea, îi aducea întăritoare, "Nu că ai avea nevoie " — ziceau ei — dar, oricum, nu-i putea face rău. Ceea ce-l neliniștea, era mai cu seamă maturitatea ei precoce. Păstra fără îndoială grația și farmecul copilăresc dar câteodată spunea cuvinte de o adâncime și o greutate care-l puneau pe gânduri, în aceste clipe Saint-Clare simțea un fel de rău intern, parcă-l străbătea un fior... își strângea fata la piept ca și cum ar fi vrut să o apere și nu-i mai venea să o lase.

Inima și sufletul copilei erau pline de tandrețe și duioșie; totdeauna fusese generoasă dar parcă un impuls instinctiv o făcea acum mai chibzuită, mai femeie, îi plăcea însă să se joace cu Topsy și cu ceilalți copii negri dar părea mai mult că-i privește decât că ia parte. Năzbâtiile lui Topsy o făceau câteodată să râdă cu hohote, dar îndată o umbră îi întuneca fața... parcă i se încetșau ochii,... și gândurile îi zburau departe, departe...

— Mamă, spuse ea într-o zi, de ce nu îi învățăm pe sclavii noștri să citească?...

— Ce întrebare! Asta nu s-a făcut niciodată.

— De ce nu s-a făcut?

— Pentru că nu le-ar servi la nimic. N-ar munci mai bine... și ei nu sunt făcuți decât pentru muncă.

— Totuși Domnișoara Ofelia a învățat-o pe Topsy!

— Da! Și vezi ce ispravă a făcut... Topsy este cea mai rea ființă pe care am văzut-o. Dar mai este biata Mammy... ea ar fi atât de fericită dacă ar putea citi!

Doamna Saint-Clare, ocupată să răscolească prin sertare, răspunse distrat:

— Da, da, fără îndoială, dar în curând vei avea altceva la care să te gândești... Nu o să stai toată viața să citești sclavilor... nu că n-ar fi o faptă bună... dar nu o să ai timp... Uite ce bijuterii frumoase o să-ți dau când vei ieși în lume. Sunt cele pe care le-am purtat la primul bal. Și pot să spun că am făcut senzație.

Eva luă caseta și scoase un colier de diamante...

Ochii săi mari și gânditori se opriră o clipă asupra lui. Dar gândurile erau departe.

— Ce visătoare ești!

— Valorează mult?

— Fără îndoială: au fost aduse din Franța... Fac o avere.

— Aș vrea să am prețul lor, ca să fac ce vreau cu banii.

— Și ce ai vrea să faci?

— Să cumpăr o fermă într-un stat liber, să duc toți sclavii și să le pun profesori să-i învețe să scrie și să citească.

— Nu cumva vrei să faci o pensiune, să-i înveți să cânte la pian și să picteze pe catifea, spuse d-na Saint-Clare râzând!

— I-aș învăța să citească și să scrie, spuse Eva cu o voce calmă. Știu ce greu le este că nu se pricep la așa ceva.

— Hai, bine! Ești un copil! Ce știi tu! Și pe urmă, mă doare capul...

De atunci Eva începu să o învețe pe Mammy cu mai multă ardoare.

HENRIC

Cam pe vremea povestirii noastre, Alfred, fratele lui Saint-Clare, a venit cu fiul său, un băiețuș de doisprezece ani, să petreacă o zi sau două la vila de pe lacul Pontchartrain.

Frații erau gemeni, totuși nici o asemănare nu era între ei.

Fiul cel mai mare a lui Alfred, Henric, avea ochii negri și înfățișarea aristocratică a tatălui său. Abia venit se și simți atras de farmecul verișoarei sale.

Odată, pe când Tom aducea pentru plimbare poneiul preferat al Evangelinei, un tânăr mulatru îi aduse și lui Henric calul său, de rasă arabă și de care era foarte mândru. Fața lui se întunecă îndată, și adresându-se servitorului:

— Dar bine, Dado, câine puturos, n-ai țesălat calul azi dimineață?

— Iertați-mă, domnule, răspunse supus Dado, l-am țesălat, dar poate s-a așezat puțin praf.

— Taci, nemernicule! spuse Henric ridicând cravașa cu violență... Cum îți permiți să deschizi gura?

Lacheul era un mulatru frumos, de aceeași talie ca Henric; părul buclat îi încadra fruntea înaltă și îndrăzneță; avea sânge de albi în vine... se putu vedea după scânteia din ochii lui când vru să răspundă.

— Dom'le Henric!...

Abia deschise gura și o ploaie de lovituri îi căzu pe față și pe corp.

— Câine păcătos! Să te înveți minte să mai răspunzi! la calul și pregătește-l ca lumea.

— Stăpâne, zise Tom, am văzut și eu calul tăvălindu-se la ieșirea din grajd. E atât de focos... așa s-a pus praful pe el...

— Ia să taci! Cine te-a întrebat?

Întorcându-se apoi către Eva:

— Scuză-mă, verișoară, că din cauza neghiobului acestuia te fac să aștepți.

— Cum ai putut fi atât de crud cu bietul Dado?

— Crud? Ce înțelegi prin aceasta, scumpă Eva?

— Nu vreau să-mi spui scumpă Eva, când te porți astfel.

— Scumpă verișoară, nu-l cunoști pe Dado! E atât de mincinos și ascuns că numai doborându-l și nelăsându-l să deschidă gura poți să-l mai stăpânești. Așa face și tata...

— Dar unchiul Tom spune că a fost o întâmplare... și el nu minte!

— E o pasăre rară unchiul Tom...

— Îl strici, terorizându-l.

— Ei, văd că ai o slăbiciune pentru el: o să devin gelos...

— Dar l-ai bătut pe nedrept.'

— S-a compensat cu altă dată când ar fi meritat să fie bătut.

Dado apăru cu caii. îi ajută pe amândoi să încalece și căpătă de la fiecare câte ceva: de la Henric câțiva gologani iar de la Eva un lucru mult mai prețios: o vorbă bună.

Dado fusese cumpărat de câteva luni, la o licitație de sclavi, pentru înfățișarea lui frumoasă și a fost destinat ca îngrijitor al calului lui Henric.

La scena de mai sus asistaseră și cei doi frați Saint-Clare.

Augustin a fost indignat dar se mulțumi să spună cu ironia lui obișnuită:

— Sper, Alfred, că aceasta vrea să zică o educație republicană.

— Henric este foarte iute, nu poate fi împiedicat când se dezlănțuie... iar lui Dado nu-i strică.

— Da, fără îndoială, în felul acesta învață prima poruncă din catehismul republican: "toți oamenii se nasc liberi și egali".

— Eh! Una din prostiile sentimentale ale lui Jefferson, pe care le-a predicat în Franța... Ar trebui scoasă din circulație acum.

— Cred și eu.

— Vedem foarte bine, reluă Alfred că nu toți oamenii sunt născuți liberi și egali, în ce mă privește, cred că este jumătate de adevăr aici. Oamenii bogați, instruiți, bine crescuți, civilizați într-un cuvânt, trebuie să aibă drepturi egale între ei. Nu însă și pleava.

— Foarte bine... numai să convingeți și pleava. Ea a avut un cuvânt de spus în Franța!

— Așa că trebuie ținută în permanență sub călcâi. Ceea ce voi face. De aceea trebuie înăbușite orice încercări de deșteptare a lor.

— Nu mai e vremea să vorbim astfel... ei primesc o educație. Sistemul nostru este brutal și barbar. Distrugem toate legăturile omenești și din oameni, facem bestii. Când or fi ei deasupra,... o să o pățim.

— Nu o să fie niciodată deasupra!

— Da, e drept! Încinge însă cazanul fără să-i lași o supapă, așează-te deasupra și o să vezi unde ajungi.

— Ei bine, o să vedem. Mie nu mi-e teamă să mă așez deasupra câtă vreme capacul e solid și mașina funcționează bine.

— Și nobilii lui Ludovic al XVI-lea gândeau la fel... și Austria și Papa Pius al IX-lea.

— Dies declarabit! zise Alfred râzând.

— Ei bine, ți-o spun eu, reluă Augustin, dacă se poate prevedea ceva după semne sigure, este că se poate prevedea o ridicare a maselor... Victoria claselor de jos care vor deveni cele de sus.

— Hai! Augustin, iar e una din prostiile tale de republican roșu. Ce idei! O să treacă mia de ani după moartea mea până la ridicarea nespălaților tăi!

— Nespălați sau nu, o să te guverneze la rândul lor și o să facă legi așa cum i-ai învățat. Nobilimea franceză a vrut să aibă un popor de "sans-culottes" și a avut un guvern de sans-culottes... și Haiti...

— Ah! Rogu-te! Augustin, nu ne ajung buclucurile cu Haiti! Haitienii. nu sunt anglo-saxonii... Dacă ar fi fost anglo-saxonii... nu s-ar fi întâmplat așa lucrurile! anglo-saxonii sunt rasa dominantă a lumii; așa e, și așa va fi!

— Da! Dar știi desigur că printre sclavii noștri sunt mulți care au sânge anglo-saxon în vine; fiii oamenilor albi al căror sânge poartă sentimentul măririi nu se vor lăsa mereu vânduți, cumpărați, predați... se vor răscula și vor ridica cu ei rasa maternă!

— Prostii!

— Așa se spune mereu, zise Augustin; încă de pe vremea lui Noe... și totdeauna va fi la fel... mănâncă, beau, sădesc, construiesc și nu bagă de seamă că valul se ridică amenințător, să-i înghită.

— Dar ai un adevărat talent de propagandist, făcu Alfred râzând: nu-ți fie însă teamă pentru noi. Avutul nostru este asigurat. Suntem puternici... Rasa aceasta este la pământ și va rămâne!

— Da! Copiii crescuți ca Henric vor fi buni păzitori ai prafului de pușcă. Sunt atât de calmi... se domină atât de bine! Se spune: "Cine nu știe să se stăpânească nu poate să stăpânească".

— E drept că în privința asta, Henric este cam iute și câteodată mă îngrijorează. Este generos, inimos, dar când se pornește, nu mai poate fi reținut. Cred că îl voi trimite în Nord. Acolo ascultarea are mai mare trecere și va veni în contact cu mai mulți egali și mai puțini inferiori.

— Dacă educația copiilor este opera cea mai importantă a umanității, continuă Augustin, atunci ceea ce spui tu este o probă că sistemul nostru este greșit.

— Are avantaje și dezavantaje... Ne dă copii curajoși și vâjnoși... Viciile rasei inferioare întăresc virtuțile contrare... Henric are un sentiment mai viu al adevărului de când vede că minciuna este specific sclavului.

— Iată un mod mai creștinesc de a privi lucrurile!

— Eh! Nici mai mult, nici mai puțin ca toate lucrurile.

— Posibil.

— De fapt, dacă aș gândi ca tine, aș face un lucru...

— Și ce anume?

— Păi, creșteți și instruișteți sclavii... de probă.

— Cum să-i cresc, când sunt striviți de mulțimea abuzurilor sociale! Ce poate face un om împotriva societății... Ca educația, să poată avea o importanță, trebuie, să fie educația statului — sau cel puțin statul să nu pună bețe în toate.

Frații jucau șah când auziră tropotul cailor întorcându-se din plimbare.

— Iată copiii, spuse Augustin, ce frumoși sunt!

În adevăr, Henric cu capul semeț, părul negru și lucitor, ochii scânteietori și râsul voios se plecă spre verișoara sa care purta o tocă mică albastră și un costum de călărie de aceeași culoare: aerul dăduse feței sale un colorit mai viu care făcea mai ciudată transparența tenului și strălucirea părului auriu.

— Ce frumusețe răpitoare, spuse Alfred... va fi fericirea și mândria ta.

— Sau deznădejdea... numai eu știu ce îngrijorat sunt, spuse Saint-Clare repezindu-se să-i ajute la descălecat.

— Eva, draga mea, nu cumva ești obosită, spuse el strângând-o în brațe.

— Nu, tată!

Dar se simțea respirația ei scurtă și îngreunată.

— De ce alergați așa de repede? Știi că nu-ți face bine.

— E așa de amuzant... îmi place așa demult... că am uitat...

Saint-Clare o luă în brațe și o puse pe sofa.

— Henric, tu trebuia să ai grijă de Eva și să nu galopați așa de repede.

— Voi avea grijă! zise acesta așezându-se lângă sofa și luând mâna Evei.

Părinții se retraseră să-și continue jocul și Henric începu să-i spună încetișor cât de mult ar dori să mai rămână, că va căuta să fie mai bun, că va căuta să-l menajeze pe Dado care însă, în fond, este fericit la el.

— Tu crezi că ai putea fi fericit departe de cei ce te iubesc?

— Eu? Fără îndoială că nu!

— Atunci cum crezi că Dado, pe care l-ai luat de la cei care îl iubeau... și care acum nu primește afecțiune din partea nimănui ca să-i lumineze viața...

— Dar bine! Eu nu pot să i-o dau și nimeni de aici.

— De ce nu poți? zise Evangelina.

— Păi cum să-mi fie drag Dado... Îmi place ca sclav... dar ca să-mi fie drag... asta nimănui nu i se poate întâmpla, nimănui!

— Te rog eu... fă-o pentru mine.

— Pentru tine aș iubi întreaga lume. Căci ești cea mai încântătoare ființă pe care am întâlnit-o.

Henric pronunța aceste cuvinte cu o vioiciune care-i aduse tot sângele în obraz. Eva primi promisiunea lui cu simplitate și fără nici o emoție.

— Îmi pare bine, dragul meu Henric, că gândești astfel și sper că nu o să uiți.

PREVESTIRI NEGRE

După două zile, Alfred și Augustin își luară rămas bun. Eva, care în tovărășia vărului ei făcuse exerciții peste puteri, care începu să se resimtă. Saint-Clare se hotărî să consulte un doctor.

Maria Saint-Clare era absorbită cu bolile ei și nu credea că ar mai putea fii și alții suferinzi.

Era absolut încredințată că la alții boala nu era decât un pretext pentru a ascunde lenea sau lipsa de energie.

Domnișoara Ofelia încercase în zadar să-i deștepte îngrijorările materne cu privire la sănătatea Evei.

Când boala Evei deveni prea vizibilă și doctorul a fost chemat, Maria căzu în cealaltă extremă. O hărțuia pe Mammy în fiecare noapte și în timpul zilei nu mai înceta plângându-se și văitându-se de această nouă și îngrozitoare nenorocire.

— Dragă Maria, nu vorbi astfel, spunea Saint-Clare, nu trebuie să disperi așa, dintr-odată!

— Ah! Saint-Clare, tu nu ai inima unei mame! Nu poți înțelege... nu, nu o să înțelegi niciodată.

— Dar, dragă, răul nu este fără leac.

— Nu pot împărtăși indiferența ta, când bietul copil este într-o astfel de stare... nu sunt ca tine! Este o lovitură prea puternică pentru mine, după atâtea câte am suferit.

— E drept că Eva este foarte delicată, am observat întotdeauna aceasta, a crescut așa de repede că a epuizat-o... este într-o perioadă critică... Dar ce o supără acum sunt căldurile verii și, apoi, s-a obosit prea mult cu vărul ei. Medicul spune că sunt mari speranțe.

— Ei bine! Dacă poți vedea lucrurile atât de roz, cu atât mai bine. Nu toată lumea are calmul tău.

Și cu lipsa ei de calm tortura pe toți din jurul ei. Biata Eva când o auzea, plângea de milă pentru tristețea ce i-o cauza.

După cincisprezece zile de tratament, starea Evei se ameliora simțitor. Tatăl ei era în culmea fericirii, dar optimismul lui nu era împărtășit de doctor, domnișoara Ofelia și nici de către biata mititică. Pe lângă suferințele ei fizice ea mai era chinuită și de soarta celor ce o înconjurau părinții și credincioșii sclavi pentru care era ca lumina soarelui. Ar fi vrut să facă ceva pentru toți. În special pentru sclavi; ar fi vrut să-i ușureze, să-i salveze de suferințele lor, dar nu numai pe ai ei ci pe toți care se găseau oprimați de lanțurile sclaviei.

— Tom, spuse ea într-o seară, aș vrea să mă sacrific pentru sclavi.

— Cum? Domnișoara Eva... nu te înțeleg.

— Nu aș putea să-ți explic: dar de câte ori am avut ocazia să le văd suferințele, simțeam că mi-aș da cu bucurie viața pentru ei, adăugă cu o adâncă emoție, punând mânuța ei delicată pe mâna lui Tom.

Acesta o privea cu venerație. Iar când o întâlni pe Mammy îi spuse cu tristețe:

— Este inutil să se încerce să fie reținută aici. Domnul i-a pus semnul Său pe frunte.

— Da, da, făcu Mammy ridicând mâinile spre cer, eu am spus-o întotdeauna. Ea nu seamănă cu copiii care trebuie să trăiască. A avut întotdeauna ceva adânc în ochi.

Chemată de tatăl ei pentru a-i arăta o statueta ce i-o cumpărase, acesta avu o senzație penibilă la vederea frumuseții în același timp perfectă și fragilă. O strânse la piept și uită ce voia să-i spună.

— Eva scumpă, te simți mai bine... nu-i așa că ți-e mai bine?

— Tată, spuse Eva cu un ton hotărât, e mult de când vreau să-ți spun ceva. O fac acum, înainte de a deveni prea slabă.

Saint-Clare păli. I se așează pe genunchi, își culcă încetișor capul pe pieptul lui și spuse:

— În zadar vă mai ocupați de mine. Se apropie momentul când vă voi părăsi. Mă voi duce pentru a nu mai reveni... și fără a mai lăsa să fie întreruptă continuă: să nu ne înșelăm, nu sunt mai bine, o simt eu... nu mi-e frică și nu mă las doborâtă. Dacă nu ar fi vorba decât de voi aș fi perfect mulțumită, dar...

— Ce este? Ce te întristează? Ai tot ce-ți trebuie...

— Sunt multe lucruri aici care mă întristează, care îmi par teribile, care sunt de totdeauna, care se fac în fiecare zi. Uite! Sclavii noștri mă îndurerează, ei mă iubesc mult, toți sunt buni și blânzi cu mine... aș vrea să fie liberi.

— Dar scumpa mea! Cum, nu sunt fericiți la noi?

— Da, tată! Dar dacă ți se întâmplă ție ceva, ce se va alege de ei. Sunt puțini oameni ca dumneata. Gândește-te la stăpânii biete Prue ucisă cu biciul... oh! Ce lucruri groaznice fac oamenii! zise ea și începu să tremure.

— Draga mea copilă, ești prea impresionabilă... Îmi pare rău că ți s-au povestit asemenea întâmplări.

— Ei, da! Acestea sunt gândurile care mă frământă! Vrei să trăiesc fericită... să nu am nici griji, nici suferințe... să nu mai aud nici o întâmplare tristă... când sunt oameni care nu au decât dureri și chinuri toată viața... E prea egoist! Trebuie să cunosc aceste dureri, să le împărtășesc... Nu ar fi chiar nici un mijloc de a se da libertatea tuturor sclavilor?

— E foarte greu... copila mea. Sclavajul este o rușine și eu însumi îl condamn. Aș dori din tot sufletul să nu mai fie nici un sclav pe pământ; dar mijlocul de a ajunge acolo nu-l cunosc.

— Tată! Ești atât de binevoitor, atât de inimos și bun, știi atât de bine să miști sufletele când vorbești! N-ai putea să te duci pe la unul și altul să-i convingi să facă ceea ce trebuie făcut? Când voi muri,... te vei gândi la mine... și din dragoste pentru mine o vei face. Aș face-o eu însumi dacă aș putea.

— Nu-mi vorbi de moarte, Eva! Nu ești tu tot ce am pe lume?

— Copilul biete Prue era de asemenea, tot ce avea ea! Și ea l-a auzit plângând fără să-l poată salva. Tată, aceste biete creaturi își iubesc copiii ca și tine. Fă ceva pentru ei. Mammy își iubește copiii! Tom de asemenea, și atâția... E groaznic să vezi în fiecare zi lucrurile astea.

— Haide, haide! îngerașule, nu te mai necăji, nu îmi mai vorbi de moarte... Îți promit să fac tot ce vrei.

— Ei bine! Promite-mi că Tom va fi liber cum voi... Se opri, apoi adăugă șovăind puțin: când nu voi mai fi.

— Oh! Scumpo, voi face tot ce-mi ceri.

Noaptea venise... Saint-Clare își duse pe brațe fiica în camera ei; și înainte de culcare o cuprinse din nou în brațe, o legănă cu duioșie încet, încet, până când somnul o cuprinse pe nesimțite.

MICA EVANGHELISTĂ

Într-o după-amiază de duminică, Saint-Clare ședea în verandă și fuma liniștit întins pe un fotoliu. Deodată, din camera Domnișoarei Ofelia se auziră exclamații răsunătoare.

Saint-Clare bănuia numaidecât că era consecința unor noi isprăvi ale lui Topsy. O clipă după aceea, Domnișoara Ofelia apăru plină de indignare, târând-o pe vinovată.

— Vino aici, spunea, trebuie să te spun stăpânului.

— Ei bine, ce este? Ce s-a mai întâmplat? întrebă Augustin.

— Este că nu vreau să mai fiu torturată de pacostea aceasta mică. Nu mai pot să o sufăr. E peste puterile mele. Închipuiește-ți! Am închis-o sus și i-am dat un imn să-l învețe. Ce crezi că a făcut? M-a pândit unde am pus cheia de la dulap, mi-a luat o garnitură de pălărie și a tăiat-o în bucăți ca să facă rochii la păpuși. N-am văzut în viața mea așa ceva.

— Îți spuneam eu, interveni Maria, că o să-ți dai seama într-o zi că ființele acestea nu pot fi crescute fără să fii aspru. Dacă ar fi după mine, adăugă ea aruncând soțului ei o privire plină de muștrări, i-aș da o corecție să o țină minte... aș pune să o bată să nu se mai miște.

— Blânda tutelă a femeilor! făcu Saint-Clare. N-am văzut o duzină în viața mea care să nu fie dispuse să doboare un cal sau un sclav... numai să fie lăsate.

— Iar spiritele tale ieftine! Verișoara este o femeie cu bun simț și judecă acum ca și mine.

Cuvintele Mariei însă nu produsese efectul dorit asupra Ofeliei, pentru că ele erau prea vizibil pornite dintr-o prejudecată, de care ea ar fi vrut să se arate că nu este legată. Așa că adăugă:

— Pentru nimic în lume n-aș vrea să fiu crudă cu acest copil. Dar e drept că sunt la capătul puterilor. Am dăscălit-o, am muștrat-o, am și bătut-o, am pedepsit-o în toate felurile, dar degeaba! Se poartă acum ca și atunci când a venit.

— De ce te porți așa, răutate? zise Saint-Clare.

— Soi rău, — cum zice domnișoara Ofelia, răspunse Topsy cu o mutră pocăită.

— Știi foarte bine ce a făcut domnișoara Ofelia pentru tine. Ea spune că nu mai are ce-ți face.

— Da, domnule, și fosta mea stăpână spunea la fel. Chiar dacă aș fi fost stâlcită în bățai, cred că nu scotea mai mult... Sunt atât de rea! Știți, eu nu sunt decât o negresă, și așa suntem noi aceștia!

— Ei, eu renunț la ea! făcu Domnișoara Ofelia, nu mai vreau să-mi bat capul.

Eva, care fusese martoră tăcută a întregii scene, făcu un semn lui Topsy să o urmeze într-o cameră de lectură alăturată. Aici se așezară amândouă pe podea. Fața lui Topsy oglindea aceeași lipsă de grijă și răutate obișnuită. Eva părea adânc emoționată și avea lacrimi în ochi.

— Ce te face atât de rea, Topsy? De ce nu vrei să încerci să te faci mai bună? Nu iubești în adevăr pe nimeni?

— N-am pe nimeni să iubesc.

— Dar pe mama, pe tatăl tău?

— Eu n-am avut, știți... v-am mai spus-o.

— Oh! E adevărat... dar nu ai cumva un frate, o soră, o rudă?

— Nu, nu..., nimic, pe nimeni!

— Dar dacă măcar ai încerca să fii bună...

— Orice aș face, nu sunt decât o negresă! zise Topsy. Ah! Dacă aș putea să mă jupoi și să devin albă, atunci aș încerca.

— Dar poți fi iubită, chiar dacă ești neagră. Dacă ai fi bună, domnișoara Ofelia te-ar iubi...

Topsy făcu din buze semnul ei obișnuit de neîncredere.

— Nu crezi? reluă Eva.

— Nu! Deloc: ea nu mă poate suferi, tocmai fiindcă sunt neagră. Nimeni nu poate iubi negrii și aceștia nu au ce face. Ce aș avea de făcut? și încep să fluier...

— O! Topsy, biet copil, eu te iubesc. Te iubesc pentru că nu ai nici tată, nici mamă, nici prieteni... pentru că ești o biată copilă rău tratată... te iubesc și vreau să devii bună... Uite! Eu sunt greu bolnavă și cred că nu voi trăi mult timp. Ei bine! mă îndurerez să te văd rea... aș vrea să te văd încercând să fii

bună din dragoste pentru mine. Doamne! Nu-mi mai rămâne decât puțin timp ca să stau cu tine.

Lacrimile porniră șiroaie din ochii pătrunzători ai negresei și căzură pe mâna mică și albă a Evei.

Saint-Clare și domnișoara Ofelia, care ascultară de la ușă, fără să fie observați, se îndepărtară.

— Îmi aduce aminte de mama: tot așa spunea și ea, "Dacă vrem să redăm vederea orbilor, trebuie să-i chemăm la noi".

— Am avut întotdeauna o prejudecată contra negrilor — spuse Domnișoara Ofelia — nu puteam să sufăr să fiu atinsă de micuța aceasta, dar mă mir că a putut să observe.

— Să nu crezi că se poate ascunde aceasta copiilor! Poți să-i încarci de daruri și favoruri, nu o să le deștepți nici un sentiment de recunoștință atât timp cât ei bănuiesc repulsia... foarte curios... dar așa este!

— Nu știu cum aş putea să-mi înving neplăcerea pe care mi-o produc... mai ales asta mică... cum să înfrâng aceste sentimente?

— Privește-o pe Eva!

— Oh! Eva este atât de iubitoare... Cum aş vrea să fiu ca ea: poate să-mi dea lecții.

— N-ar fi prima dată când un copilaș învață ceva pe un bătrân școlar, răspunse Saint-Clare.

MOARTEA

Dormitorul Evei era foarte mare; ca de altfel toate camerele casei. Mobilatul și decoratul lui au fost o preocupare specială pentru că a căutat să se armonizeze cu personalitatea celei ce trebuia să locuiască. Nici un amănunt nu fusese omis; perdelele de muselină albe cu roz, covorul comandat la Paris, patul, scaunele, perdeaua roz cu fire argintii ce pornea de sus și cuprindea patul ca să ferească de țăntări, sofaua de bambus cu pernuțele de damasc roșu, măsuța cu vaza veșnic plină de flori, căminul cu statuetele de marmură, tablourile cu figuri de copii, într-un cuvânt tot ce era mai grațios, mai odihnitor, inspirator de gânduri bune.

Acum Eva ședea mai mult în casă, citind pe sofa.

Era într-o după-amiază, când vocea ascutită a mamei sale se auzi însoțită de zgomotul unei palme bine aplicate:

— Iar una din trăsările tale! De ce ai rupt florile?

— Erau pentru Domnișoara Eva! se recunosc glasul șovăitor a lui Topsy.

— Ia te uită scuză! Pentru Domnișoara Eva! Parcă tu trebuie să-i aduci flori, răutate!

Eva părăsi sofaua și ieși în galerie.

— Oh! Mamă! Dar voiam florile acestea... dă-mi-le! Le voiam!

— Cum? Păi îți este camera plină.

— Nu sunt prea multe! Topsy, adu-le!

Topsy, care tot timpul șezuse cu capul în jos, se apropie de Eva și-i oferă florile... privirea ei timidă și șovăitoare nu mai semăna de loc cu aceea pe care o avea de obicei.

— Ce frumos buchet! zise Eva privind.

Era mai degrabă ciudat. Se compunea dintr-o mușcată purpurie și un trandafir alb japonez cu frunzele lucioase. Topsy contase pe contrastul de culori și pe aranjamentul ramurilor.

— Topsy, văd că te pricepi să faci buchete, spuse Eva. Să ai grijă să-mi pui în fiecare zi în vasul acesta...

Topsy păru încântată.

— Ce nebunie mai e și aceasta? zise d-na. Ce nevoie ai...?

— Lasă, mamă... Ah! Ți-ar place mai bine să nu o faci? Spune! Ai vrea?

— Cum vrei tu..., dragă, fă cum vrei! Topsy, să faci ce ți-a spus! Ai auzit?

Topsy făcu o reverență și plecă ochii. Evangelina îi surprinse o lacrimă pe obrazul negru, când se întoarse să plece.

— Vezi, mamă! Știam că Topsy vrea să facă ceva pentru mine.

— Prostii! Nu vrea să facă decât rău... Știe că nu trebuie să rupă flori și rupe! Asta-i tot. Dar dacă îți place ție... fie!

— Mamă, cred că Topsy nu mai e ce era. Încearcă să fie bună...

— Va încerca mult și bine fără să reușească...

— Ah! Mamă! Știi bine că totul a fost contra acestei biete ființe până acum.

— Dar nu de când este la noi!... Uf! Ce cald s-a făcut...

— Mamă, aș vrea să-mi tund părul.

— De ce?

— Ca să-l dau prietenilor cât timp îl mai pot oferi eu. Vrei să o chemi pe Domnișoara Ofelia?

Atunci intră și Saint-Claire. Nu ar fi vrut să o lase dar cedă insistențelor ei, când începu să-i vorbească din nou că-și simte sfârșitul aproape.

— Tată, puterile mă părăsesc din zi în zi. Știu că vă voi părăsi... sunt lucruri pe care trebuie să le spun și să le fac... și totuși voi nu vreți să auziți de asta. Acum însă trebuie! Aș vrea să-i mai văd pe toți oamenii noștri adunați în jurul meu!

— Bine! zise Saint-Claire cu o voce înăbușită, și o trimise pe domnișoara Ofelia care îi chemă.

Eva sta sprijinită de perne; părul se revărsase în jurul feței împurpurate, contrastând cu tenul ei obișnuit, palid și străveziu. Ochii mari fixau pe fiecare la rând parcă pentru a-i păstra imaginea.

Sclavii fură cuprinși de o emoție bruscă.

Fața aceea frumoasă, cozile lungi tăiate și puse pe genunchi... tatăl cu capul în palme... mama suspinând... totul mișca inima acestei rase impresionabilă și sensibilă... Se priviră între ei oftând, apoi plecară capetele și o tăcere adâncă se așternu. O tăcere de moarte...

Tânăra fată se ridică puțin, plimbându-și privirile înduioșate... Toți erau într-o așteptare grea. Femeile își ascundeau fața în șorț.

— V-am chemat, prieteni, pentru că vă iubesc, spuse Eva; da, vă iubesc pe toți și am să vă spun ceva de care va trebui să vă amintiți... Vă părăsesc: în câteva zile nu mă veți mai vedea.

Aici copila a fost întreruptă de suspinele, gemetele și vaietele care izbucniră din toate părțile și-i acoperiră vocea slabă. Așteptă puțin și cu un ton care îi făcu să tacă continuă:

— Știu că mă iubiți cu toții!

— Oh! Da! Da! Toți! Dumnezeu să vă binecuvânteze, era răspunsul care se auzi rostit de fiecare.

— Da! O știu bine! N-a fost nici unul printre voi care să nu fi fost bun cu mine. Vă voi da ceva care să vă amintească de mine... Vă voi da la toți câte o șuviță din părul meu. Când o veți privi, gândiți-vă că v-am iubit... că am plecat la cer... și că sper să vă revăd acolo.

Este imposibil de descris o astfel de scenă, lacrimile, gemetele. Se îngrămădiră în jurul scumpei ființe și primeau din mâna ei acest ultim semn al dragostei... îngenunchiară, plânseră, se rugau, sărutau poalele veșmintelor ei... cei mai bătrâni o binecuvântau după obiceiul rasei lor.

Domnișoara Ofelia care știa ce efect va produce apoi asupra bolnavei aceste emoții prelungite, îi conducea afară pe fiecare după ce își primea darul. Până la urmă nu mai rămase decât Tom și Mammy.

— Ține, unchiule Tom, uite una frumoasă pentru dumneata! Oh! Sunt foarte fericită. Unchiule Tom, când mă gândesc că o să ne revedem în cer... și tu

Mammy, scumpă și iubitoare Mammy, îi spuse ea bătrânei doici, aruncându-și brațele în jurul gâtului, știu bine că și tu vei merge la cer!

— Oh! Domnișoara Eva, cum voi putea trăi fără dumneata. Dacă plecați, nu va mai fi nimic aici!

Domnișoara Ofelia împinse binișor afară pe Tom și Mammy.

Ea crezu că au plecat cu toții... dar întorcându-se o zări pe Topsy.

— Unde erai? îi spuse ea cu asprime.

— Eram aici, zise Topsy ștergându-și ochii. Oh, domnișoara Eva, am fost o fată foarte rea... Mie nu-mi dai nimic?

— Ba da, biată Topsy... o să-ți dau și ție una. Uite! De fiecare dată când o vei privi, gândește-te că eu te-am iubit și că am dorit să fi, o fată bună...

— Oh! Domnișoara Eva, eu încerc... dar e foarte greu să fii bun... Se vede că nu sunt obișnuită...

Topsy își acoperi fața cu șorțul.

Domnișoara Ofelia o scoase ușor afară și ea își ascunse prețioasa buclă în sân.

Acum toată lumea plecase; în tot timpul serii respectabila domnișoară nu scosese o lacrimă. Ea se temea de efectul pe care l-ar putea avea asupra Evei.

Saint-Claire, cu palmele la ochi, nu făcuse nici o mișcare.

— Tată! zise Eva punându-și binișor mâna în cea a tatălui său. Dragă tată!

— Mie nu mi-ai dat o șuviță, spuse el, cu un ton sfâșietor.

— Acestea sunt toate pentru voi, pentru tine, mama și verișoara Ofelia. Lor am vrut să le dau acum ca să nu se uite, și ca să-și amintească...

Starea bolnavei se înrăutățea văzând cu ochii pe fiecare zi.

Ajutorul domnișoarei Ofeliei era neprețuit. Tom venea adesea și o muta dintr-un loc în altul. Câteodată Saint-Claire o purta, însă era mai puțin puternic. Atunci Eva îi spunea:

— Tată, lasă-l pe Tom... Bietul, e tot ce mai poate face pentru mine și știi că vrea să facă ceva.

— Dar eu, Eva?

— Oh! Tu poți să faci totul... ești totul pentru mine... îmi citești, mă veghezi și nu vreau să te obosești...

Dorința de a face ceva pentru ea era acum a tuturor sclavilor; fiecare încerca în felul lui să facă ce putea.

Mammy avea toată noaptea grija ei. Ziua însă, d-na Saint-Claire îi dădea tot felul de treburi pe afară.

— Datoria mea, zicea Maria, este să mă îngrijesc cât mai bine, căci slabă cum sunt și cu toată oboseala produsă de copila mea scumpă...

— Ah! Dragă, răspundea Saint-Claire, credeam că ești scutită de oboseli de către Ofelia.

— Vorbești ca un bărbat... o mamă nu poate fi scutită de griji când copilul ei este într-o astfel de stare. Nimeni nu știe ce simt! Eu nu am fericita ta indiferență...

Saint-Claire surâse; nu putea să se abțină... iertați-] că mai poate surâde încă; dar rămasul bun al acestui suflet minunat era atât de liniștit! O adiere dulce și parfumată ducea mica barcă spre țărmurile cerului, nu se putea gândi la moarte, copila nu suferea, simțea doar o sfârșeală potolită ce se mărea din zi în zi pe negândite.

Saint-Claire era cuprins de un calm ciudat... Nu era speranță... era imposibilă... nu era resemnare... era un fel de odihnă în acest prezent și nu mai voia să se gândească la viitor.

Tom prietenul și confidentul tuturor presimțirilor, Evei, nu mai voia să se culce în camera lui ci se culca în galeria de la ușa ei pentru a fi gata la prima chemare.

În ziua aceea...

Eva a fost de o vioiciune și de o veselie puțin obișnuită; își privise mult timp bijuteriile și toate lucrurile prețioase pe care le avea, indicând prietenele care trebuiau să le capete; vorbise cu o voce mai naturală decât în ultimele zile... Seara, tatăl său îi spuse că arată foarte bine și după ce o sărută înainte de a pleca să se culce, îi spuse domnișoarei Ofelia:

— Verișoară, Poate că o vom salva... e mult mai bine!

leși în seara aceea cu inima mai împăcată.

Dar la miezul nopții, ora misterelor, momentul când se deapănă vălul ce desparte prezentul fugar de viitorul etern, mesagerul sosi...

Domnișoara Ofelia, care se hotărâse să vegheze toată noaptea, observă schimbarea bruscă în starea bolnavei. Tom fu trimis în grabă după un doctor.

Saint-Claire a fost deșteptat de bătăile la ușă și de apelul disperat al Ofeliei.

Sufletul i se întunecă de vorbele ce cădeau ca bulgării de pământ peste un coșciug... într-o clipă ajunse în camera Evei.

Dar ce văzu de se calmă dintr-odată? Pentru ce nu mai schimbă nici un cuvânt de îngrijorare sau spaimă. Să-i urmărim privirea și vom descoperi odată cu el expresia senină și aproape sublimă ce lumina fața Evei; era ca reflexul unei transformări ideale: era ca zorile unei zile eterne!

Doctorul nu mai putu să facă nimic.

Mammy dădu de știre sclavilor și într-o clipă toată casa era în picioare.

Saint-Claire nu auzea și nu vedea nimic... el nu vedea altceva decât fața copilei sale.

— Oh! spuse, măcar dacă s-ar mai deștepta să mai vorbească o dată! Și plecându-se deasupra ei: Eva! Scumpo!

Marii săi ochi albaștri se deschiseră, un surâs îi flutură pe buze și încercă să-și ridice capul și să vorbească.

— Mă recunoști, Eva?

— Dragă tată...

Și printr-un suprem efort își aruncă brațele în jurul gâtului lui. Apoi slăbi, brațele se desfăcură și căzură. Saint-Claire își dădu seama că acesta e un ultim spasm al agoniei și întorcând capul apucă mâna lui Tom. Zise:

— Prietene, aceasta mă ucide!

Tom păstră mâna stăpânului în a sa și plângea tăcut. Apoi:

— Ah! Încercarea s-a sfârșit... totul e sfârșit...

privește-o, stăpâne, privește-o!

Pe fața ei era o strălucire victorioasă atât de misterioasă și solemnă încât înăbușea suspinele de deznădejde... Se strânsesă cu toții în jurul patului într-un fel de reculegere calmă...

— Eva! spuse Saint-Claire cu voce blândă.

Dar ea nu mai auzea!

SFÂRȘITUL CELOR PĂMÂNTEȘTI

Statuetele și tablourile din camera Evei fură acoperite cu văluri albe; nu se auzeau decât murmure, suspine și pași ușori... lumina se strecura difuză prin storurile lăsate.

Patul era drapat în alb și tânăra fată se odihnea în somnul fără deșteptare.

Era îmbrăcată cu rochia ei simplă și albă pe care o purta adesea... Genele lungi umbreau fața senină și pură. Pe etajere, pe mese și în vase erau răspândite flori delicate albe și parfumate.

Roza intră binișor cu un coș cu trandafiri albi. Făcu un pas înapoi și se opri respectuoasă zărintu-l pe Saint-Claire; dar cum acesta nu o luă în seamă, se apropie de pat și așeză florile în jurul moartei.

Ușa se deschise și în prag apăru Topsy cu ochii umflați de plâns: ținea ceva în șorț. Roza făcu un gest amenințător... Topsy intră totuși.

— Ieși! zise Roza încet dar poruncitor, ieși! N-ai ce căuta aici!

— Oh! Lasă-mă! Am adus o floare așa de frumoasă! Și îi arăta un boboc de trandafir!... Lasă-mă să pun și eu o floare.

— Ieși! zise Roza mai energic.

— Nu! Să rămână, zise Saint-Claire, să rămână.

Topsy depuse ofranda la picioarele moartei... apoi deodată, scoțând un strigăt sălbatic, se aruncă pe jos în lungul patului și începu să plângă zgomotos.

Domnișoara Ofelia veni într-un suflet și încercă să o ridice și să o facă să tacă, dar în zadar.

— Oh! Domnișoara Eva, domnișoara Eva! Aș vrea să fi murit și eu... da, aș vrea!

Era în strigătul acesta un accent atât de sfâșietor încât Saint-Claire simți pentru prima dată de la moartea Evei venindu-i lacrimile în ochi.

— Ridică-te, copilă, spuse Ofelia cu voce blândă.

— Dar, zise Topsy... nu o să o mai văd niciodată. Și începu să suspine din nou.

A fost un moment de tăcere. Apoi reluă.

— Ea spunea că mă iubește. Da, mă iubea. Vai! Vai! Nu mai am pe nimeni acum...

— Așa-i! spuse Saint-Claire. Caută să o consolezi, adăugă el, adresându-se Domnișoarei Ofelia.

Ea o duse în apartamentul ei.

— Topsy, biet copil... dispera... și eu pot să te iubesc, cu toate că nu sunt atât de bună ca ea. Sper totuși că am învățat prin ea ceva... Pot să te iubesc... te iubesc... și te voi ajuta să devii o fată cuminte.

Tonul Domnișoarei Ofelia... spunea mai mult decât cuvintele ei; iar lacrimile care îi curgeau pe obraji câștigă asupra sufletului copilei abandonate o influență ce nu se mai pierde.

După ceremonia înmormântării, Maria se închise în camera ei plângând și gemând, pradă unei invincibile dureri, care necesita îngrijirile permanente ale întregului personal, ceea ce făcu pe mulți să creadă că ea era cea mai lovită de nenorocirea întâmplată.

Saint-Claire se plimba tăcut și trist prin locurile care îi aminteau de Eva, fiind însoțit peste tot de Tom.

În curând familia Saint-Claire părăsi reședința de vară și se întoarse la New Orleans.

Greu s-ar fi putut bănuî, după aparența calmă și normală a lui Saint-Claire, groaznica povară închisă în sufletul său.

REUNIRE

Săptămânile treceau una după alta învăluind viața casei Saint-Claire în atmosfera lipsită de interes a realităților mărunte, cotidiene.

Aceea în jurul căreia gravitaseră toate preocupările și speranțele lui Saint-Claire, dispăruse. Fără ea,... pentru el erau fără sens și munca și viața.

Deveni un alt om... Avea idei mai sănătoase și mai practice în tot ce privea pe sclavi... Ajunse să fie nemulțumit atât de trecut cât și de prezent... îndată după întoarcerea la Orleans începu demersurile legale, premergătoare emancipării lui Tom, cu tot atașamentul din ce în ce mai puternic ce-l simțea pentru el.

— Ei bine, Tom, îi spuse el într-una din zile, sunt pe cale să te fac om liber... Fă-ți bagajele și pregătește-te să te întorci în Kentucky.

Un fulger de bucurie luminează fața lui Tom... care, ridicând mâinile spre cer, strigă: "Domnul fie lăudat" cu un entuziasm ce surprinse pe Saint-Clare. El ar fi dorit să nu fie părăsit așa de curând, de aceea adăugă:

— Cred că nu erai prea nenorocit aici... așa că nu văd de ce ai fi atât de fericit să pleci.

— Oh! Nu! Stăpâne. Nu-i asta! Libertatea îmi dă toată bucuria.

— Dar, Tom, nu crezi că ești mai fericit acum decât atunci când vei fi liber și când cu munca ta nu vei reuși să te îmbraci și să mănânci ca la mine...

— Știu foarte bine, domnule, domnul a fost mult prea bun... Însă mi-ar place mai mult un bordei și în zdrențe care să fie ale mele, decât mai bune și ale altuia. Nu este natural, dom'le?

— Ba da... Tom, așa că vei pleca; cred că până într-o lună mă vei părăsi.

— Nu voi pleca atât timp cât stăpânul meu va avea necazuri. Voi rămâne cu el atât cât va avea nevoie de mine, atât cât voi putea să-i fiu folositor.

— Atât cât voi avea necazuri... Tom! spuse Saint-Claire. Ah! Dragul meu, nu vreau să te păstrez atât de mult timp; întoarce-te la soția și copiii tăi... și spune-le că îmi sunt dragi.

Aici conversația a fost întreruptă de sosirea unor musafiri...

Traiful sclavilor devenise foarte greu, pe deoparte pentru că nu mai era Eva ca să-i apere de tirania cerințelor egoiste ale Mariei Saint-Claire și pe de altă parte pentru că sporirea lor atinsese maximul. Mai cu seamă biata Mammy avea cel mai mult de suferit.

Domnișoara Ofelia se ocupa foarte activ de educația lui Topsy, care nu devenise o sfântă dintr-odată, totuși viața și moartea Evei produsese asupra ei o schimbare simțitoare. Aspra indiferență dispăruse... Se observa la ea acum sensibilitate și speranță, dorință, năzuința către bine, deși intermitentă, dar mereu reînnoită.

— Cred că o să realizezi ceva până la urmă, îi spuse într-o zi Saint-Claire.

— A făcut progrese mari, completă domnișoara Ofelia, și am mare speranță. Dar, Augustin, — și ea puse mâna pe brațul lui Saint-Claire — trebuie să te întreb ceva... A cui este Topsy? A ta sau a mea?

— Păi ți-am dat-o!

— Da, dar nu legal... Vreau să fie a mea legal...

— Oh! Oh! Verișoară... și ce va spune societatea aboliționistă? Tocmai tu să ai o sclavă!

— Ei, asta e! Vreau să fie a mea ca să o pot duce într-un stat liber și să o eliberez, pentru ca tot ce am încercat să fac să nu fie inutil...

— Verișoară, văd că ai proiecte subversive... Nu pot să le încurajez...

— Să nu glumim... Dacă vrei să fie a mea, fă un act de donație... un înscris în formă.

— Bine! Bine! O să fac, spuse Saint-Claire desfăcând un jurnal.

— Fă-l acum!... zise Ofelia...

— Ce atâta grabă?

— Ce este de făcut azi nu lăsa pe mâine. Uite, ai tot ce-ți trebuie, cerneală, toc, hârtie. Hai, scrie!...

— Dar bine, dragă, nu-ți ajunge că ai cuvântul meu?

— Eh! Vreau să fiu sigură... poți să mori, poți să te ruinezi... și Topsy să fie vândută la licitație.

— Hai! Toate îți trec prin cap! Fiindcă sunt în mâna unei yankee, cel mai bun lucru pe care îl am de făcut este să mă supun; și redactă actul, înmânându-i-l. Ca martoră asistase Maria care semna indiferentă.

Pentru că nu ținea cu tot dinadinsul să rămână în compania ei, Domnișoara Ofelia urmă pe Saint-Claire în salon, unde se apucă să croșeteze... apoi deodată:

— Augustin, te-ai gândit la sclavii tăi...În caz de moarte?
— Nu! și continuă lectura jurnalului de la care mai fusese întrerupt.
— Păi, atunci indulgența ta față de ei ar putea să devină într-o zi o mare cruzime...

Era o părere pe care Saint-Claire și-o formase așa că răspunse neglijent:

— Cred că o să mă ocup zilele acestea...

— Când?

— Mai târziu!

— Și dacă mori înainte?

— Ei bine, verișoară, ce vrei să spui? Lăsa deoparte jurnalul și o privi fix.

— Vezi ceva simptome de friguri galbene sau de holeră? Ce tot mă îndemni să-mi aranjez afacerile pentru caz de moarte?

— Ce-i viața! Azi ești, mâine nu ești!

Saint-Claire se ridică, aruncă jurnalul și merse spre ușa dinspre verandă.

Voia să pună capăt acestei convorbiri neplăcute; dar fără să vrea, repetă mecanic cuvântul "moartea"!... Se rezemă de balustrada balconului, privi fântâna arteziană scânteietoare, apoi, ca printr-o ceață groasă, zări florile, arborii, vasele din curte și repetă încă odată cuvântul misterios, cuvântul ce se află pe toate buzele, cuvântul groaznic: Moartea!

Este în adevăr curios că există un astfel de cuvânt și un astfel de lucru și că îl uităm totdeauna!

Trăiești, ești activ, tânăr, frumos, plin de speranțe, de dorințe, de nevoi și a doua zi ai dispărut... dispărut fără întoarcere, dispărut pentru totdeauna!...

Era una din acele seri frumoase din sud, caldă, plină de raze aurii... Merse până la capătul balconului...

— Cred că o să ies puțin... Să știu ce se mai vorbește.

Tom îl urmă până la poartă și-l întrebă dacă trebuie să-l însoțească.

— Nu, băiete! Mă întorc până într-o oră.

Tom se așeză sub verandă, privind stropii argintii ai fântânii sub razele minunate ale lunii... și ascultă murmurul apelor... Gândul îi zbură la familia lui... Își zicea că în curând va fi liber, că în curând îi va putea vedea, își zicea că muncind își va răscumpăra soția și copiii. Simțea o bucurie ciudată că mușchii erau puternici, că brațele vor fi ale lui și vor câștiga libertatea familiei lui... Se gândi la stăpânul său cu inima plină de recunoștință și adormi legănat de vise plăcute...

Puternice bătai în poartă și gălăgie de voci îl trezi.

Alergă să deschidă...Oamenii intrară purtând pe o targă un corp acoperit cu un pardesiu: lumina lămpii căzu pe fața celui adus. Tom scoase un strigăt ascuțit... strigătul spaimei și al deznădejdei... care se auzi în toată casa.

Saint-Claire se dusesse într-o cafenea să citească jurnalele de seară.O ceartă izbucnise între doi consumatori cam amețiți. Saint-Claire sărise împreună cu alți câțiva să-i despartă și căutând să dezarmeze pe unul din ei primi o lovitură de cuțit în coastă.

Într-o clipă casa se umplu de plânsetele, gemetele și vaietele sclavilor care se învălmășeau fără rost, alergau în toate părțile smulgându-și părul și măbind zăpăceala produsă de nenorocita întâmplare.

— Tom, bietul meu Tom!

— Da, stăpâne!

— Mor! zise Saint-Claire și înainte ca sufletul să-și ia zborul, mai deschise odată ochii. Se văzu în ei licărirea de bucurie ce se ivește când recunoști pe cineva drag... apoi murmură: Mamă!

Și totul se sfârși...

Se vorbește adesea de nenorocirea negrilor, care își pierd un stăpân bun. E drept. Nu cunosc ființe mai nenorocite și mai devreme de plâns pe pământ...

Copilul care și-a pierdut părintele are cel puțin protecția prietenilor și a legii. El este ceva... poate ceva... are o situație, are drepturi recunoscute.

Sclavul... nimic; legea nu-i recunoaște drepturi: este un pachet... o marfă... dacă vreodată i s-au admis anumite dorințe sau nevoi proprii unei ființe omenești, o datora voinței exclusive și suverane a stăpânului său. Cu dispariția acestui stăpân... nu mai era nimic nici el!

Este mic numărul celor care știu să exercite cu generozitate și omenește un drept exclusiv și suveran. Fiecare o spune: sclavul o știe mai bine ca oricine... Sunt zece cazuri când stăpânul este tiran și crud... și numai unul când el este bun și îngăduitor. Pierderea unui stăpân bun trebuie să fie urmată de lungi vaiete.

Când Saint-Claire își dădu ultima suflare, teroarea și consternarea cuprinse toată casa... A fost doborât într-o clipă, în floarea vârstei și a puterii.

Maria, ai cărei nervi erau slăbiți de viața molatică pe care o ducea, era incapabilă să suporte o lovitură ca aceasta... în timpul agoniei soțului său, cădea dintr-un leșin într-altul, astfel că nu putu să schimbe cu soțul ei nici măcar un cuvânt de despărțire.

Domnișoara Ofelia era singura care mai era în stare să facă cele ce trebuiau făcute.

Tom era abătut de pierderea suferită și nu-și dădea seama de consecințele întunecoase care urmau în privința situației lui în viitor...

Adolf era deznădăjduit și trăia cu frica în sân, neștiind ce va deveni, mai ales că Maria nu putea să-l sufere.

În urma sfaturilor date de oamenii săi de afaceri, Maria se hotărâse să vândă casa și sclavii și să oprească numai pe cei care îi aparțineau personal. Ea voia să se mute la tatăl ei.

Vestea căzu ca un trăsnet asupra sclavilor.

Speranțele lui Tom se prăbușeau și bietul sclav simțea acum dorința de libertate atât de irezistibilă, încât era disperat. Se duse la domnișoara Ofelia, care de la moartea Evei îi arăta multă bunăvoință și spuse:

— Domnișoara Ofelia, domnul Saint-Claire îmi promisese libertatea... începuse chiar demersurile... și acum... dacă domnișoara Ofelia ar vrea să fie atât de bună să-i spună doamnei... poate că doamna ar îndeplini... pentru a se conforma dorinței domnului Saint-Claire...

— Voi vorbi pentru tine, Tom, cu dragă inimă... dar, cum aceasta depinde de doamna Saint-Claire, nu prea sper mare lucru, dar oricum voi încerca.

Aceasta se întâmpla pe când domnișoara Ofelia își făcea pregătirile de a pleca ea însăși spre nord.

Reflectând mai serios ea decise să-și tempereze ardoarea și să fie cât mai împăciuitoare posibil, își luă lucrul și merse în camera Mariei foarte hotărâtă să se arate amabilă și să trateze afacerea cu toată abilitatea diplomației sale.

O găsi culcată pe sofa cu coatele pe pernă, iar Jane, care făcuse cumpărături, îi arăta stofele ce le cumpăraseră.

— Cred că asta ar fi, zise Maria, alegând; numai că nu știu dacă este într-adevăr de doliu.

— Cum să nu, doamnă! zise Jane cu volubilitate, doamna general Danbernon a purtat anul trecut același lucru după moartea generalului... și-i venea minunat!

— Ce crezi, domnișoara Ofelia?

— E o chestie de modă, îmi închipui că ești mai bine inițiată decât mine.

— Faptul este că, zise Maria, nu am nici o rochie pe care să o pot pune... plec săptămâna viitoare, trebuie neapărat să mă decid.

— Ah! Pleci așa curând?

— Da, fratele lui Saint-Claire a scris că trebuie vândut acum mobilierul și sclavii... iar pentru casă să așteptăm o ocazie favorabilă.

— Voiam să-ți spun ceva... Augustin promisese libertatea lui Tom... începuse chiar primele formalități... cred că o să vrei să le termini...

— Fără îndoială că nu, spuse acru doamna Saint-Claire... Tom este printre cei mai buni și mai scumpi dintre sclavii noștri... Nu! Nu! Și apoi ce nevoie are el de libertate?... E destul de fericit cum e?

— El dorește foarte mult și stăpânul i-a promis...

— Eh! Doamne! Da, dorește, toți doresc... o rasă de nemulțumiți care vor întotdeauna ce nu au... Eu sunt principial contra emancipării în toate cazurile. Bine un negru; o să meargă bine, o să se poarte bine, dă-i drumul, va fi leneș, nu va mai face nimic, se va îmbăta... va deveni un rău, am avut sute de exemple de-acestea. Nu-i nici un motiv să-i liberăm.

— Dar Tom este chibzuit... capabil...

— Nu-i nevoie să mai mi se spună... am văzut sute ca el; va merge bine cât timp va fi ținut... - Eh! Dacă îl vinzi și cade în mâinile unui stăpân rău...

— Prostii! Nu-i nici un stăpân rău într-o sută. Stăpânii sunt mai buni decât se spune... M-am născut în Sud... am fost crescută în Sud... nu am văzut nici un stăpân care nu-și trata convenabil sclavii... n-am nici o teamă în privința asta.

— Fie! reluă domnișoara Ofelia; dar știu că una din ultimele dorințe ale soțului tău era să-i dea libertatea lui Tom; a fost una din făgăduințele pe care le-a făcut pe patul de moarte al scumpei noastre Eva... și nu cred că ai vrea să o calci...

Maria, la auzul acestora, își ascunse fața în batistă, suspină și aspiră puternic săruri din flaconul ce-l avea la îndemână.

— Toată lumea este contra mea, făcu ea; nu mă menajează nimeni... nu credeam că o să-mi mai amintești nenorocirile mele... asta este lipsă de menajament... Ah! Ce nenorocită sunt! Nu aveam decât o fată... am pierdut-o! Aveam bărbatul cel mai potrivit pentru mine, și nu oricine putea să fie cel mai potrivit, și îl pierdui și pe el și tu ai atât de puțină dragoste, delicatețe, ca să-mi mai amintești acestea... Ah, ai bune intenții,... dar ești foarte imprudentă... foarte imprudentă! Și Maria începu să plângă cu hohote, o chemă pe Mammy să deschidă fereastra, să-i dea tubul cu camfor, să-i pună apă rece la cap, să o descheie la rochie... S-a produs un moment de harababură, de care Ofelia profită pentru a pleca în camera ei; văzuse că totul era inutil. Doamna Saint-Claire găsea inepuizabile resurse de argumente în atacurile ei de nervi: era răspunsul ei de îndată ce i se aminteau dorințele fiicei sau soțului ei. Domnișoara Ofelia făcu singurul lucru ce-l mai avea de făcut: scrise domnului Shelby care era situația și nenorocirea lui Tom și îi ceru în grabă o mână de ajutor.

A doua zi, Tom, Adolf și alți vreo șase sclavi luară drumul prăvăliei de sclavi, pentru a aștepta pe vreun amator.

O PRĂVĂLIE DE SCLAVI

O prăvălie de sclavi! Poate că numai cuvântul acesta singur evocă unora dintre cititori cine știe ce tablou îngrozitor. Ei bine, nu, inocent cititor! Oamenii au găsit mijlocul să păcătuiască cu abilitate, ușurel, într-un fel care să nu atingă sensibilitatea celorlalți. Marfa omenească este rentabilă, se pune o grijă deosebită ca să fie bine hrănită, bine îmbrăcată, bine îngrijită, bine tratată, ca să ajungă la târg puternică, grasă și lucitoare! O prăvălie de sclavi în New Orleans pare, cel puțin la exterior, ca orice altă casă: este ținută foarte curat: dar în fiecare zi, sub o streășină ieșită mult în afară, în stradă, veți vedea expuse șiruri de bărbați și femei, ca probe de ce se vinde înăuntru. Sunteți

poftit politicos să intrați și să examinați. Vi se face cunoscut că veți găsi acolo un număr mare de soți, soții, frați, surori, părinți, mame cu copii mici, de vânzare împreună sau separat, după voința cumpărătorului. Și acest suflet nemuritor este vândut, închiriat, angajat, schimbat pe o marfă oarecare de care are nevoie vânzătorul.

A doua zi după convorbirea dintre domnișoara Ofelia și Maria, Tom împreună cu ceilalți, așa cum am mai spus, au fost încredințați îngrijirilor d-lui Skeqqs care avea un depozit în Str... ca să-i vândă la licitație în ziua următoare.

Tom, ca și mulți alții, avea o lădiță cu lucrurile lui.

Noaptea și-au petrecut-o într-o cameră lungă unde erau adunați mai mulți oameni de toate vârstele, mărimile, culorile și din care se auzeau râsete prostești.

— Ah! Ah! Foarte bine! Continuați băieți, continuați! făcu dl Skeqqs. Oamenii mei sunt totdeauna .veseli! Ah! Doamne! Sambo, cine face gălăgie acolo?

Sambo era un negru mare, care făcea tot felul de caraghioslăcuri să înveselească mulțimea.

Vă închipuiți desigur că Tom nu avea dispoziția să ia parte la această veselie; își puse lădița cât mai departe de grupul gălăgios; se așeză pe ea și își rezemă capul de zid.

Cei care fac trafic cu marfa omenească se silesc cu o perseverență sistematică să întrețină printre sclavi o veselie gălăgioasă; este un mijloc de a îneca în ei gândurile și să-i facă nesimțitori la nenorocirile lor. Prima grijă a negustorului care cumpără negri din nord pentru a-i vinde în sud, este să-i facă insensibili, indiferenți, brutali.

Traficantul își completează stocul în Virginia și Kentucky; îi conduc apoi într-un loc convenabil și sănătos, cu scopul de a-i îngrășa. Li se dă mâncare câtă vor și pentru a le alunga melancolia, îi pune să joace la sunetele vreunei viori... Cel care nu vrea să se distreze și care se lasă pradă dorului după cei de care a fost despărțit, este privit ca periculos și supus la diferitele mizerii pe care le poate face un stăpân crud și necontrolat de nimeni.

"Ce face acela acolo?" își spuse Sambo mergând spre Tom, după ce Skeqqs părăsise camera.

— Ce faci acolo? zise el adresându-se lui Tom și dându-i un pumn în coastă în chip de glumă... Te gândești? Hai?

— Voi fi vândut mâine la mezat! zise Tom, liniștit.

— Vândut la mezat! Ah! Ah! Băiete... asta-i o glumă! Aș vrea și eu... Ei bine, ce ziceți voi ceilalți, n-are haz?... Tovarășul tău nu o să fie vândut și el mâine? spuse Sambo punând prietenos mâna pe umărul lui Adolf.

— Lasă-mă, te rog, zise Adolf mândru, retrăgându-se cu mare dezgust.

— Ah, ah! Băieți, iată un model de negru alb... alb ca laptele și care miroase! făcu el înaintând și trăgând aerul pe nări. Oh! Doamne, ce potrivit ar fi pentru un tutungiu... ar parfuma marfa... da... ar parfuma întreaga prăvălie, zău așa!

— Ți-am spus să mă lași în pace! N-auzi? strigă Adolf, furios.

— Mă... da delicați mai sunteți voi ăștia, negri-albi. Nu poate să vă atingă omul!

Și Sambo imită strâmbându-se pe Adolf.

— Ia te uită, făcu el, ce mai aere și grații! Se vede cât de colo că am fost într-o casă bună.

— Da! Da! Am avut un stăpân care ar fi putut să vă cumpere pe toți... câți sunteți aici!

— Măi, măi! Ce boier trebuie să fi fost!

— Am aparținut familiei Saint-Claire, zise Adolf mândru.

— Pe bună dreptate... trebuie să fie foarte mulțumit că scapă de tine, stăpănu-tău...

Adolf, scos din fire de insultă, se repezi la Sambo, dând în dreapta și în stânga... Gloata râdea și aplauda... zgomotul îl aduse pe stăpân.

— Ce-i, băieți? Liniște, liniște! zise el, ridicând un bici lung.

Sclavii fugiră în toate părțile, afară de Sambo, care contând pe privilegiile lui de bufon recunoscut, rămase pe loc, îndesându-și capul între umeri de fiecare dată când îl amenința stăpânul.

— Nu noi! Stăpâne, nu noi! Noi suntem liniștiți! aceștia noi. Ne ațâță mereu.

Stăpânul se întoarse către Tom și Adolf, împărțind fără alte informații câteva lovituri, apoi plecă, ordonând tuturor să fie cumiți și să se culce.

Dar iată-l a doua zi dimineață! Nu mai poate să stea locului, aleargă de colo până colo căutând să aranjeze un grup frumos pentru licitație... trebuie să supravegheze toaleta fiecăruia, ca să aibă înfățișarea cât mai avantajoasă.

Puși în cerc, sunt inspectați de domnul Skeqq care cu vergeaua în mână și cu țigara pe buze, dă ultimele dispoziții.

Sub o cupolă splendidă, pe o pardoseală de marmură se plimbă oameni de toate națiile; pe laturile incintei au fost ridicate tribune pentru licitatori și comisari de control. Două tribune la extremitățile opuse incintei sunt ocupate de vorbitori străluciți și eleganți care, jumătate în franțuzește, jumătate în englezește caută să ridice cursul mărfii, întâlnim aici sclavii lui Saint-Claire, Tom, Adolf și ceilalți.

... Diferiți spectatori care vor cumpăra sau nu... după cum le va place... se grămădesc în jurul grupului... îi pipăie, îi privesc, discută... cajokey în jurul unui cal.

Tom stă gânditor, privind toate aceste fețe și întrebându-se care va fi stăpânul lui. Văzu tot felul de oameni mari, mici, grași, slabi, rotunzi, pătrați, de toate soiurile... comuni, grosolani, dintre acei care adună oameni cum ar aduna așchii într-un coș ca să le pună la foc... fără să ia seama! Nu văzu un al doilea Saint-Claire.

Câteva clipe înainte de începerea vânzării, un om scurt, lat și îndesat, a cărui cămașă crăpată era deschisă la piept, purtând un pantalon vechi și murdar își făcu loc prin mulțime cu coatele ca și cum întârziase de la treabă. Se apropie de grupă și începu un examen amănunțit.

Tom, cum îl văzu resimți o groază de neînvins. Sentimentul se mărea pe măsură ce omul se apropia de el... Cu toate că era mărunț se bănuia la el o forță de atlet. Avea capul ca o ghiulea, ochii mari gri-verzi, umbriți de sprâncene gălbui și stufoase, iar părul roșu și țepos.

După cum se vede, nimic atrăgător. Mesteca tabac și scuipa cu energie " și hotărâre. Măinile erau de o mărime neobișnuită, noduroase, păroase, arse de soare și cu unghiile murdare.

Examinarea o făcea fără să țină cont de ceva. Îl luă pe Tom de bărbie, îi deschise gura ca să-i vadă dinții, îi întinse brațul ca să-i vadă mușchii... se învârti în jurul lui, îl puse să sară în lungime și în înălțime ca să-și dea seama de puterea picioarelor.

— Unde ai fost crescut? întrebă el scurt.

— În Kentucky, răspunse Tom care privea în jurul lui ca și cum ar fi implorat ajutor.

— Ce făceai?

— Îngrijeam ferme.

— I-auzi poveste! și trecu peste asta.

— Ei băiete! zise vânzătorul lui Tom. Hai! N-auzi?...

Tom se urcă pe estradă aruncă în jurul lui priviri

îngrijorătoare. Se auzi un zgomot surd, confuz, fără să se poată distinge ceva. Hămăitul ascuțit al strigătorului, care urla pe două limbi calitățile mărfii se amesteca în tumultul general al licitației. La urmă ciocanul căzu: auzindu-se clar ultima silabă a cuvântului "dolar"! Se terminase! Tom era adjudecat, avea

un stăpân. Coborî de pe estradă și omul mărunțel cu capul rotund îl apucă brutal de umăr și-l împinse într-un colț spunându-i cu voce aspră:

— Stai acolo!

Tom nu-și dădea seama de nimic. Noul stăpân se numea Legree și avea o plantație pe malurile râului Red.

TRAVERSAREA

În fundul vasului, care mergea în susul râului Red, Tom ședea legat de mâini și de picioare și cu sufletul apăsător mai greu ca de lanțurile pe care le purta. Pentru el nu mai exista nici o rază de lumină; toate visurile lui își luaseră zborul pentru totdeauna... și ferma din Kentucky, și nevasta și copiii și stăpânii buni și casa Saint-Claire cu frumusețile și bogăția ei și căpșorul blond al Evei, cu privirea îngerească și Saint-Claire mândru, măreț, triumfător, bucuros și nepăsător câteodată, dar totdeauna bun, și orele de tihnă și leneveala... toate fugiseră, fugiseră pentru totdeauna...

Aceasta este una din marile mizerii ale sclavajului. Un negru cu un caracter mai comunicativ și mai simpatic întâlnește o familie distinsă și dobândește sentimente și gusturi, fiind într-un fel o atmosferă de lux; apoi intră pe mâinile unui stăpân aspru și brutal.

După ce domnul Simon Legree, noul stăpân, își imbarcă pe vasul cu aburi "Piratul" cei opt sclavi legați doi câte doi și cu cătușe la mâini, ancora fu ridicată și o porniră în susul râului Red.

Atunci, stăpânul Legree, cu mutra pe care i-o cunoaștem, vru să-i mai treacă în revistă. Se opri în fața lui Tom, care pentru vânzare a trebuit să se îmbrace cu tot ce avea mai bun.

Legree i se adresă astfel:

— Scoală-te!

Tom se sculă.

— Scoate asta!

Și cum Tom, încurcat de cătușe nu putea să se miște destul de repede ca să-i fie pe plac, îi smulse gulerul și îl băgă în buzunarul lui.

Se îndreptă apoi spre lădița lui Tom, și deschizând-o scoase din ea un pantalon și o vestă prăpădită pe care le întrebuița numai în grajd. I le întinse poruncindu-i să le îmbrace, după ce îl ușură de fiarele pe care le purta. Apoi îi dădu în locul cizmelor lustruite o pereche de ghetete rupte. Astfel transformat își reluă locul dinainte, fiind din nou legat.

Lucrurile le vându oamenilor de pe bord, râzând de negrii care vor să facă pe domnii.

— Acum, Tom, că te-am scăpat de orice bagaj inutil, ia seama la ce ai pe tine că nu vei mai căpăta altceva. Eu dau îmbrăcăminte odată pe an și îmi place ca negrii să aibă grijă de ea.

— Și acum, voi toți, făcu el dându-se câțiva pași înapoi, priviți-mă! priviți-mă în față! drept în ochi! acum, adăugă el strângându-și pumnul enorm și greu care semăna mai degrabă cu barosul unui fierar, vedeți pumnul ăsta! cântăriți-l... și îl prăvăli pe mâna lui Tom. Vă previn că pumnul ăsta face mai mult decât un ciocan de fier ca să dărâme negrii. N-am întâlnit încă vreunul care să nu fi fost doborât din prima lovitură. Și ridică pumnul așa de aproape de fața lui Tom încât acesta se trase înapoi închizând ochii. Eu n-am nici unul din paznicii ăia blestemați, eu sunt paznic și supraveghetor... vă previn că văd totul... trebuie să mergi în pas... altfel nu-i chip! Nu veți găsi la mine nici cea mai mică blândețe... sunt fără pic de milă.

Bietele femei abia de mai respirau: toată grămada de sclavi se așeză pe jos cuprinsă de spaimă. Stăpânul se răsuci pe călcâie și se duse să bea un pahărel.

— Așa mă port cu negrii mei, spuse el unui domn cu o înfățișare distinsă, care șezuse lângă el în timpul discursului. Sistemul meu... începutul energic... să știe ce-i așteaptă... Eu nu sunt un plantator boier cu degetele albe, de crin, și care se lasă înșelat și furat de arendași. Priviți încheieturile mele! hai! Uitați-vă la pumnul meu! Colea, s-a întărit ca piatra, pe pielea negrilor... pipăiți!

Străinul puse degetul pe locul arătat și spuse simplu "cam tare"! apoi adăugă: "Exercițiul v-a făcut fără îndoială și inima tare"...

— Păi cum nu! desigur! am cu ce să mă laud. Nu cunosc pe nimeni mai aspru ca mine. La mine nu merge să mă înmoaie nici cu binișorul, nici cu încăpățănarea.

— Văd că aveți un lot frumos de sclavi!

— Adevărat, zise Simon. Este Tom, colo: se pare că e o bucată bună, l-am plătit cam scump ce-i drept. Cusurul lui e că nu prea vrea să fie tratat cum sunt tratați negrii... dar o să-i treacă... Femeia aia gălbuie... ehi! e cam bolnavă dar am luat-o pentru ce valorează acum... poate să ție un an sau doi, nu mă încăpățânerez să-i cruț... Nu! pe legea mea! Îi întrebuițez până la capăt și apoi cumpăr alții, mai puține îngrijiri și mai puțină cheltuială.

— În general, cât timp trăiesc? întrebă străinul.

— Ei, Doamne! nu prea știu... depinde de cum sunt clădiți! Cei mai zdraveni țin vreo șase sau șapte ani, cei slabi... doi-trei. La început mă necăjeam cu îngrijirea lor, acum însă, bolnavi sau sănătoși, au același regim. Nici n-ar servi la ceva diferența. Odinioară îmi băteam capul și cheltuiam o mulțime de parale. Acum când moare unul, cumpăr altul... e mai bună afacerea... și în orice caz mai comodă.

— A cui erai? întrebă Tom pe mulatra lângă care era legat.

— Stăpânul meu era domnul Ellis. Ședea pe Levee-Street, trebuie să-i fi văzut casa.

— Era bun cu tine?

— Destul de bun, până când s-a îmbolnăvit și a devenit foarte nervos și pretențios. Trebuia vegheat în fiecare noapte... până la urmă am căzut de oboseală și într-o dimineață m-a găsit dormind: s-a înfuriat atât de rău, că s-a hotărât să mă vândă celui mai rău stăpân ce s-ar ivi; și totuși îmi promisese că la moartea lui voi fi liberă.

— Aveai prieteni?

— Aveam pe bărbatul meu care este fierar. Stăpânul îl închiria altora...M-a ridicat așa de repede că nici n-am avut timpul să-l văd; am și patru copii... Oh! Doamne!

Atunci femeia își acoperi fața cu palmele.

Vasul înainta ducând încărcătura de dureri! Urca domol curentul mâlos și agitat urmând întorsăturile capricioase ale râului Red. Aceleași maluri roșiatice și lipsite de orice variație, în sfârșit vasul se opri în fața unui orașel și Legree coborî împreună cu oamenii lui.

ȚINUTURI MOHORÂTE

Tom și tovarășii săi, înșirați după o căruță grea, înaintau cu greutate pe un drum stricat, în căruță se instalase Legree și aruncate printre bagaje, cele două femei încă legate. Se îndreptau spre plantație, situată la oarecare distanță.

Era un drum pustiu și sălbatic care șerpuia cu mii de cotituri printr-o pădure de brazi; vântul gemea prin ramuri, pe laturi trunchiuri de chiparoși se ridicau din pământul umed, lăsând să atârne ghirlandele lor funebre cu mușchi negricioși.

Ici și colo șerpi hidoși alunecau printre crăcile rupte și răspândite, care putrezeau prin smârcuri, îngrozitor drum, chiar pentru un om care s-ar duce să-

și vadă de afaceri călare pe un cal bun, dar încă pentru acești nenorociți pe care fiecare pas îi depărta pentru totdeauna de tot ce poate regreta, de tot ce poate dori omul.

Numai Legree părea încântat: din timp în timp scotea din buzunar o sticlă cu rachiu și-i mai trăgea o dușcă.

— Hai! spuse el întorcându-se și aruncându-și privirea pe fețele triste ale oamenilor. Hai! băieți, să auzim un cântec acum!

Sclavii se priveau între ei codindu-se... apoi unul intonă o melodie cu pretenții de a fi veselă; era un cântec, stupid și destul de răspândit printre negri. Astfel ajunseră la plantație. Aparținuse înainte unui proprietar bogat și cu gust. Acum...

Aspectul era jalnic ca al oricărei proprietăți trecută dintr-o mână grijulie într-una neglijentă și spoliatoare. Unde altă dată era o pajiște îngrijită, acum creșteau buruieni înalte printre cioburi de sticle și mormane de gunoi.

Sera nu mai avea geamuri și câteva ghivece mai zăceau aruncate pe aleea odinioară cu pietriș curat.

Casa, înconjurată cu o verandă susținută de stâlpi impozanți, era mare și frumoasă; și la ea se cunoștea schimbarea stăpânului. Unele ferestre erau înfundate cu scânduri, altele cu zdrențe... tencuiala căzută în mai multe locuri, obloane lipsă...

Trei sau patru câini feroși, deșteptați de zgomotul roților năvăliră gata să sfâșie... A fost nevoie de toată cazna sclavilor casei ca să-i împiedice să nu-i facă bucăți pe Tom și pe ceilalți.

— Uite ce vă așteaptă, spuse Legree, mângâind câinii cu o satisfacție ce făcea rău la vedere, și întorcându-se către sclavi... vedeți ce vă așteaptă dacă ați vrea să fugiți... Câinii ăștia sunt dresați la vânătoare de negri; v-ar înghiți ca pe nimic... Băgați de seamă! Ei, Sambo — spuse el unui negru în zdrențe, cu o pălărie fără boruri și care se tot învârtea în jurul lui — cum au mers lucrurile?

— Foarte bine, stăpâne.

— Quimbo! se adresă el, unui alt negru, ți-ai amintit ce ți-am spus?

— Sigur!

Cei doi negri erau personajele principale ale gospodăriei; fuseseră antrenați sistematic de Legree... Voise să-i facă la fel de cruzi și sălbatici ca dulăii. Cu grijă și exerciții reușise. Reprezentau ferocitatea.

— Hei! Sambo, ia du oamenii la locul lor și uite, am cumpărat și o femeie pentru tine, spuse Legree împingând-o pe mulatră spre el.

— Oh! stăpâne, mi-am lăsat bărbatul la Noul Orleans.

— Ei și ce? nu-ți trebuie altul acum? Gura... și șterge-o.

Legree puse mâna pe bici.

Tom nu mai putu să audă altceva pentru că trebui să urmeze pe Sambo în tabără.

Aceasta era formată din niște bordeie mizere, murdare și dezgustătoare. O mână de paie trântită pe jos forma toată mobila. Tom era gata să leșine.

— Care va fi a mea? îl întrebă pe Sambo cu ton supus.

— Nu știu... poate asta... cred că mai e loc pentru unul. Nici eu nu știu unde să vă mai bag, pentru că sunt o mulțime.

Târziu, când turma de negri se întoarse de la muncă pentru a intra în tabără, bărbații și femeile, zdrențăroși, murdari și prăpădiți, nu văzură cu ochi buni pe noii veniți. Voci guturale și răgușite se ciorovăiau în jurul morii de mână cu care își măcinau boabele pentru mâna de păsat ce forma masa lor de seară. Erau la câmp din zori, muncind îndoți sub biciul paznicului, căci era tocmai în toiul culesului bumbacului.

Bărbații erau abrutizați, morocănoși, femeile slabe, triste și descurajate. Tratați ca animalele, nenorociții coborâseră pe ultima treaptă posibilă unor ființe omenești. Sambo aruncă un sac cu porumb mulatrei și-i spuse să i-l

macine. Femeia se supuse și Quimbo interveni cerând să-și aștepte fiecare rândul.

Tom așteaptă și el mult, cu sacul care trebuia să-i ajungă o săptămână și dădu o mână de ajutor unor femei ce nu puteau să învârtască moara. O coardă sensibilă tresări în inima lor și le lumină o clipă fața.

CASSY

Nu i-a trebuit mult timp lui Tom ca să afle de ce trebuia să se teamă sau ce putea spera de la viața pe care o ducea acum. Căuta pe cât putea, cu băgare de seamă, să înlăture neplăcerile obișnuite stării sale. Își luase hotărârea să suporte totul cu răbdare, zicându-și că poate astfel s-ar ivi o posibilitate de salvare pentru el.

Legree și-a dat numaidecât seama de calitățile lui Tom și îl considera, printre sclavii de prim ordin; dar avea pentru el o antipatie specifică oamenilor răi față de cei buni. Se înfuria să tot vadă, că nici una din violențele lui față de cei slabi nu era scăpată de Tom care o înregistra cu strângere de inimă. Cumpărându-l, s-a gândit că mai târziu l-ar putea face supraveghetor, căruia să-i poată încredința, în absența lui, conducerea afacerilor. Dar după el, pentru postul acesta prima, a doua și a treia condiție era asprimea. Tom nu era aspru: Legree își puse în cap să-l facă aspru.

Într-o dimineață, pe când se ducea la câmp, atenția lui Tom fu atrasă de o nouă sosită cu o înfățișare deosebită. Ea nu îl privi și nu-i spuse nimic cu toate că mergeau alături. Treaba o făcea cu ușurință și îndemânare dar cu dispreț.

În ziua aceea Tom lucra alături de mulatra cumpărată odată cu el. Se vedea că suferea cumplit și era gata, gata să leșine. Pentru a o ajuta, Tom voi să-i strecoare în sacul ei din bumbacul cules de el, dar femeia se opuse spunându-i că ar putea să aibă el neplăceri. În aceeași clipă, apărură și Sambo care îi trânti ei un picior zdravăn cu bocancul iar lui Tom o lovitură cu biciul peste față. Tom își reluă lucrul tăcut; însă femeia, epuizată, leșină. Pentru a o trezi o înțepă adânc cu un ac lung. Nenorocita se sculă pe jumătate gemând. Profitând de un moment când Sambo se depărta, Tom reuși să pună în sacul mulatrei câțiva pumni din bumbacul cules de el, cu toate protestele ei. Deodată, străina care acum era lângă Tom și care îl auzise când îi spusese mulatrei că poate îndura mai ușor ca ea violențele, ridică ochii mari, negri, îl fixă și îi puse la rândul ei câțiva pumni de bumbac în sac.

— Nu știi unde ești, îi spuse ea, căci altfel n-ai face asta. Dacă ai fi stat o lună aici nu ți-ar mai trece prin minte să ajuți pe nimeni.

Până la sfârșitul zilei femeia strânse cu o iuțeață uimitoare porția ei în afară de ce dăduse lui Tom în mai multe rânduri.

Seara, când Legree află de la Sambo de fapta lui Tom, decise drept pedeapsă să-l pună chiar pe el să o biciuiască pe Lucy, mulatra. Era încântat de lecția bună pe care i-o dădea.

Trecu la locul unde făcea cântărirea sacilor; încet, unul câte unul, rupți de oboseală, muncitorii soseau cu teamă, întinzând panerele lor. Legree nota în dreptul numelui fiecăruia greutatea panerului. Al lui Tom avea greutatea cerută. Lucy se apropie: și la ea greutatea era împlinită, dar stăpânul făcu pe furiosul:

— Leneșo! Vită! Iar nu ai greutatea... Treci de-o parte, am eu grijă de tine. Femeia scoase un geamăt lung și căzu pe o bancă.

— Tom, ia vino încoace! răcni Legree. Știi că te-am luat pentru a îndeplini lucruri mai deosebite. Astă seară o să te avansezi și trebuie să te formezi. Ia pe femeia asta și biciuiește-o; știi de ce este vorba; ai mai văzut așa ceva.

— Iartă-mă! stăpâne. Nu mă puneți la treaba asta. N-am făcut-o niciodată... niciodată n-aș putea să o fac... Îmi este imposibil... absolut!

— O să înveți multe pe care nu le știi, înainte de a termina cu mine, zise Legree luând o vână de bou cu care îl lovi cu furie pe Tom în plină față. Urmă o ploaie de lovituri.

— Ei bine! adăugă el când obosi, mai spui că nu poți?

— Da, stăpâne! zise Tom ștergându-și sângele cu mâna. Voi munci ziua și noaptea până la ultima suflare, dar asta cred că nu e drept și nu o voi face niciodată, nu... niciodată!

Un freamăt trecu prin mulțime... Legree păru la început foarte surprins, apoi izbucni:

— Cum, mizerabilă bestie neagră, nu găsești că e drept ce spun?

Îndrăznești să afirmi în fața stăpânului tău ce e drept și ce nu e? Pretinzi că nu e drept să lovești pe femeia asta?

— Da, stăpâne! Biata ființă e slabă și bolnavă. Ar fi crud să fie biciuită... și eu nu o voi face niciodată... Dacă vrei să mă omori, omoară-mă; dar de ridicat mâna asupra unui om, nu!... mai bine să mor!

Tom vorbea cu vocea sa blândă și potolită, dar era ușor de văzut până la ce punct hotărârea lui era de nezdruclinat. Legree spumega de furie și adăugă:

— Nu sunt eu stăpânul tău? N-am plătit o mie două sute de dolari pentru tot ce e în pielea ta neagră? Nu ești, acum, al meu trup și suflet?... Și, cu bocancul îi mai dădu o lovitură.

— Răspunde-mi.

Tom era frânt de durere; dar la ultima întrebare o rază trecu prin ochii lui, și în timp ce pe față îi curgea, și sângele și lacrimile, spuse:

— Nu! sufletul nu este al tău, stăpâne... nu l-ai cumpărat... nu poți să-l plătești... Nu poți să-mi faci rău.

— Ah! nu pot! spuse Legree cu-o ironie drăcească... O să vedem... Sambo, Quimbo, aici! Dați-i câinelui ăstuia o bătaie să nu se mai scoale o lună.

Cei doi giganți îl ridicară pe Tom. Se vedea pe fețele lor victoria ferocității. Era, personificarea forțelor întinericului; Biata mulătră țipă de durere; toți sclavii se sculară deodată; Quimbo și Sambo îl luară pe Tom, care nu mai opuse nici o rezistență.

MULATRA

Era în toiul nopții. Tom însângerat și gemând, zăcea într-o magazie părăsită. Era întineric adânc, în atmosfera apăsătoare bâzâiau miliarde de țânțari; o sete arzătoare, cel mai îngrozitor supliciu, puneă vârf suferințelor lui Tom.

Auzi niște pași, și o luminiță licări lângă el...

— Cine-i acolo? Oh! vă rog, de băut! puțină apă...vă rog!

Cassy, căci ea era, puse băutura pe pământ și sprijinind capul lui Tom îi dădu să bea apă dintr-o sticlă. Când termină de băut:

— Mulțumesc, doamnă, zise el!

— Nu-mi spune doamnă; nu sunt decât o nenorocită de sclavă ca și tine... mai nenorocită decât ai putea fi vreodată. Și vocea îi deveni mai amară: dar ce ai cu tovarășii ceilalți ai tăi, încât suferi atâta pentru ei, când la prima ocazie ei s-ar întoarce împotriva ta? Sunt tot așa de josnici și cruzi față de sine cât sunt unii față de alții.

— Bietele ființe, zise Tom, cine i-a făcut cruzi? Dacă cedez, eu însumi voi deveni crud încet, încet... Nu! Nu! doamnă. Eu am pierdut totul, tot ce aveam pe pământ. Nu mi-a mai rămas decât conștiința de om cinstit și dacă devin crud ca Sambo... ce importă cum am devenit astfel.

Femeia aruncă asupra lui Tom o privire înspăimântată! S-ar fi spus că a fost izbită de un gând nou... Scoase un geamăt lung și strigă:

— Îndurare! ai spus adevărul. Vai! vai! și se crispă frântă de o durere grozavă apoi într-o clipă se îndreptă și păru că se reculege.

— Pot face ceva pentru tine? Mai ai nevoie de apă?

Tom vroia să vorbească dar ea îi făcu semn să tacă.

— Nu vorbi, caută să dormi, dacă vei putea...

Puse cana cu apă aproape, îi potrive lucrurile lângă el și ieși.

FĂGĂDUIELI DE DRAGOSTE

Salonul lui Simon Legree era o încăpere mare cu un cămin monumental și care odinioară fusese splendid tapetată. Acum, acest tapet mucegăit, sfâșiat și decolorat, atârna bucăți, bucăți pe pereți. Aerul era închis, greu și nesănătos așa cum poate fi într-o casă părăsită, umedă și ruinată care n-a mai fost aerisită cu anii. Un morman de cărbuni era trântit alături de căminul în care ardea focul, nu numai pentru că Legree avea nevoie ca să-și fiarbă apa pentru grog și să aibă de unde își aprinde țigarea. Căinii își aveau culcușurile lor; în neorânduiala de nedescris ce domnea, lucrurile de întrebuințare curentă, personală, precum cele de toaletă sau cămăși, șei, harnașamente, haine, erau aruncate la întâmplare pe jos, pe scaune, pe unde se nimerea.

Sambo intră făcând plecăciuni și întinse stăpânului ceva învelit în hârtie.

— Ce mai vrei, câine?

— Un farmec, stăpâne.

— Ce?

— Un farmec de la o vrăjitoare pe care negrii îl iau ca să nu simtă durerea când sunt bătuți. Tom și-a agățat-o la gât cu o panglică neagră.

Legree era superstițios ca majoritatea oamenilor cruzi și necredincioși. Luă hârtia, o desfăcu și scoase un dolar de argint și o buclă de păr blond lucios. Părul, ca un șarpe viu, se încolăci singur pe degetul lui Legree.

Cuprins de spaimă, smulse bucla de pe degete ca și cum s-ar fi ars...

— Ia-o!... du-o!... la foc! la foc! și o aruncă pe jar. De ce mi-ai adus-o aici?

Sambo rămase cu gura căscată de mirare și încremenit de teamă...

— Să nu-mi mai aduci lucruri d-astea necurate aici, strigă el ridicând pumnul la Sambo care fu bucuros că scapă numai cu atât.

Dolarul îl aruncă pe fereastră afară.

Ce remușcări avea Legree? Și ce-i amintea această simplă buclă de păr blond ca să zguduie un obișnuit cu toate formele cruzimii?

Pentru a răspunde trebuie să spunem cititorului o poveste mai veche.

Cât de aspru și păcătos era omul acesta acum, odată a fost și el legănat la sânul unei mame iubitoare... Acolo, departe în Noua Anglie, această mamă își crescuse unicul fiu cu o dragoste pe care nimic nu o făcu să șovăie; dar fiu al unui tată cu inimă de piatră, violent și insensibil, toată comoara de dragoste revărsată asupra lui fu zadarnică; urmă căile blestemate ale unei vieți de desfrâu și de moarte a sufletului. După o ultimă încercare, când se părea că în sfârșit fusese atins... răul învinse totuși și de atunci i se încredința cu totul.

Într-o noapte, în suprema agonie a deznădejdei, mama sa îngenunche la picioarele lui; iar el o îmbrânci brutal și ea căzu leșinată, apoi înjurând și blestemând o porni în lume.

Ultima dată când Legree mai auzise de mama lui, a fost într-o noapte de desfrâu...

Era în mijlocul prietenilor lui îndobitociți de băutură; când i se dădu o scrisoare... O deschise... și scoase din ea o buclă de păr care i se înfășură de asemenea, în jurul degetelor.

Scrisoarea anunța moartea mamei sale care îl ierta și-i dădea binecuvântarea.

Legree arse scrisoarea și părul; dar când le văzu îndoindu-se și strângându-se în flăcări se cutremură. Adesea, în noaptea și liniștea solemnă care condamnă spiritul celor răi să stea de vorbă cu ei înșiși, își vedea mama ridicându-se palidă la căpătâiul patului lui și simțea înfășurându-i-se pe degete părul ei... o nădușeală rece îi inunda fața, și sărea din pat plin de spaimă!

"Un lucru știu: că trebuie să las omul ăsta în pace, își zise el. Cred că sunt vrăjit. Datorită lui am re trăit cutremurarea și spaima de atunci... De unde o fi având el bucla de păr? Nu poate fi aceeași! Doar știu bine că am ars-o! Nu poate părăsi singură capul celor morți..."

Nemaiputând sta singur își chemă sclavii pe care îi admitea din când în când în salon să-l întovărășească la băutură și când îi puneă, ca să se amuze, să-i cânte, să danseze sau să se bată... după capriciile momentului.

Larma produsă de urletele, țipetele și chiotele dinăuntru o aduse și pe Cassy, care îl îngrija pe Tom, la fereastra de unde văzu nebunia degradantă a lui Legree și celor doi supraveghetori, într-un hal fără de hal de beție furioasă, aruncând cu scaunele și făcând zgomotul acela infernal.

"Ar fi într-adevăr un păcat să scapi omenirea de acești mizerabili?" se întrebă ea cu adânc dispreț și revoltă...

— Ei, băiete! zise Legree atingându-l pe Tom disprețuitor cu piciorul, cum te simți? Nu ți-am spus că o să te învăț cu lucruri noi? Ei, acum ești dispus să mă ascuți? Hai scoală! și-i mai dădu un picior.

Rupt și epuizat cum era, abia reuși, cu efortări supraomenești, să o facă.

— Ei drace! va să zică poți! Acum, în genunchi și cereți iertare pentru răspunsul de ieri.

Tom nu făcu nici o mișcare.

— La pământ, câine, făcu Legree, lovindu-l cu biciul.

— Domnule Legree, spuse Tom, nu pot face așa ceva! Am făcut ceea ce am crezut că este drept; și voi face și în viitor la fel. Nu voi face niciodată rău, fie orice-o fi.

— Ah! nu știi ce ar putea să mai fie, stăpâne Tom...! Crezi că ți s-a făcut ceva deocamdată? Ce-ai zice dacă te-aș lega de un pom și aș face puțin foc în jurul tău? Nu ar fi plăcut? Hai?

— Stăpâne, știu că poți face lucruri teribile, dar... când vei omorî corpul, nu vei mai putea face nimic; și apoi va fi eternitatea.

Cuvântul acesta dădu forțe noi lui Tom care continuă:

— Domnule Legree, m-ai cumpărat și eu voi fi o slugă bună și credincioasă. Vă voi da toată munca mea, tot timpul meu și toată puterea mea. Dar sufletul nu vreau să-l dau unui om muritor. Nu mă tem de moarte, o aștept, mă poți bate, mă poți lăsa să mor de foame, să mă arzi, nu va fi decât că voi ajunge mai repede acolo unde trebuie să mă duc.

— Vei ceda!

— Nu!

— Blestematule! și cu un pumn îl dădu grămadă.

— Ia seama, Tom, deocamdată te las fiindcă ne grăbește treaba și am nevoie de toată lumea, dar să știi că eu nu uit niciodată, și o vei plăti. Adu-ți aminte!

LIBERTATE

Să lăsăm pe bietul Tom în mâinile călăilor lui și să vedem ce s-a mai întâmplat cu George și nevastă-sa pe care i-am părăsit în mijlocul fugii lor.

Când l-am părăsit pe Jack Loker, se văita și se frământa în așternutul imaculat al unui quaker înconjurat de îngrijirile materne ale bătrânei Dorcas.

Nu voia să dea nici o ascultare îndemnurilor acesteia de a înceta cu înjurăturile și cu ocările, și de a-și mai supraveghea purtarea.

— Ah! Ah! purtarea e ultimul lucru de care o să mă ocup... ei, drace! Bărbatul și femeia sunt aici? întrebă el deodată, după o clipă de tăcere.

— Da! răspunse Dorcas.

— Ar face bine să treacă lacul cât mai curând.

— Fără îndoială că o vor face.

— Dar să știi că avem în Sandusky corespondenți care supraveghează vasele... Sper că vor reuși să scape... măcar să crape Marks... Dar, a propos..., ar trebui ca femeia să-și schimbe îmbrăcămintea... semnalmente ei sunt comunicate în Sandusky.

Pe Jack Loker n-o să-l mai întâlnim. Se puse pe picioare după vreo trei săptămâni de îngrijiri stăruitoare ale lui Dorcas. Nu s-a mai ocupat cu vânatoarea de sclavi, ci s-a stabilit într-un ținut de defrișări, unde vâna urși, lupi, și alte viețuitoare ale pădurii. Vorbea totdeauna cu respect de quakeri.

"Oameni de treabă, oameni de treabă, au vrut ei să mă convertească, dar nu au reușit decât pe jumătate. Să știți însă că se pricep de minune să îngrijească un bolnav și apoi nimeni ca ei nu prepară prăjituri și o mulțime de mărunișuri".

Fugarii știau că sunt urmăriți în Sandusky și se împărțiră în grupe: Jim cu bătrâna lui mamă înainte, apoi George, Elisa și copilul. Elisa își tăie părul și se îmbracă băiețește. Faptul că îi mai despărțea atât de puțin de libertate le dădea forțe noi. Pe Henry îl îmbrăcase ca pe o fetiță și îi spusese Henrieta.

Travestirea era făcută după indicațiile lui Jack Loker și doamna Smyth, respectabila canadiană care se întorcea cu familia ei compusă din mai multe persoane, adică doi băieți și o fetiță mică, consimți să fie mătușa micului Henry.

Trăsura se opri pe chei, aducând la vapor familia care urma să treacă lacul pentru a se întoarce acasă, în Canada.

Elisa ajuta curtenitor pe doamna Smyth. George supraveghea bagajele și în timpul cât era în cabina căpitanului aranjând trecerea familiei, auzi conversația dintre doi oameni ce ședeau lângă el:

— Am fost foarte atent la toți care s-au urcat pe bord, și sunt sigur că nu sunt.

Cel care vorbea era ajutorul căpitanului, iar celălalt amicul nostru Marks, care cu perseverența lui obișnuită venise la Sandusky ca să-și caute prada.

— Femeia aproape că nu se distinge de o albă, iar bărbatul e puțin mai închis la culoare și are un semn pe mână.

Clopotul sună de plecare și George văzu în sfârșit, cu satisfacție, pe Marks coborând pe uscat, și răsuflă ușurat după pornirea vaporului. Valurile albastrui ale lacului Erie se ridicau luminoase, scânteietoare sub razele de aur ale soarelui. O briză proaspătă sufla de la țărm și impozantul vas își despica drumul printre valuri.

Pentru George, fericirea care se apropia, părea prea dulce și prea frumoasă pentru a deveni o realitate. Simțea ca o îngrijorare geloasă: se temea ca în fiecare clipă să nu i se smulgă această ultimă speranță.

Dar vasul mergea mereu, orele se scurgeau și în sfârșit se apropie țărmul... limanul al cărui contact alungă toată conjurația sclavajului și care ar fi forțat care ar fi vrut să-l protejeze...

Se apropiau de orașelul Amherstberg, din Canada. George luă brațul soției sale... respirația i se făcu scurtă și greoaie... un nor trecu prin fața ochilor lui; strânse ușor mâna care tremura în a sa, clopotul sună, vasul se opri... George nu mai știa ce are de făcut... strânse bagajele, adună familia și debarcară.

Cine ar putea spune încântarea acestei prime zile de libertate?

Oh! Este un al șaselea simț, simțul libertății, mai nobil și mai înălțător decât oricare altul. Să te miști, să vorbești, să respiri, să te duci, să vii fără control și fără teamă! Cine ar putea descrie odihna binecuvântată de pe perna omului liber, căruia legile îi asigură exercitarea drepturilor lui firești. Oh! pentru ei, în exuberanța fericirii lor, somnul nu era posibil; și totuși nu aveau nimic al lor, cheltuiseră până la ultimul dolar... Aveau ceea ce are pasărea în aer, floarea de câmp... și nu puteau dormi de fericire!

VICTORIA

Câți dintre noi în drumul greu al vieții nu au simțit adesea că e mai ușor să mori, decât să trăiești.

Martirul în fața morții plină de grozăvii își găsește chiar în ea un sprijin: este ca o excitație vie, o febră care face să treacă mai ușor criza aceasta de suferință: sentimentul gloriei eterne.

Dar să trăiești ducând zi de zi povara, rușinea umilinței, amărăciunea... să-ți simți fiecare nerv, fiecare fibră a sensibilității torturată... să suferi acest lung martiriu al inimii... să vezi scurgându-se încet, picătură cu picătură, sângele, cel mai bun sânge al vieții... Ah! iată piatra de încercare a oricărui om.

Când Tom se găsi față în față cu cel ce îl persecuta și îi auzi amenințările, crezu că îi venise ceasul și inima îi bătu mai repede și mai voioasă în piept, simțea că putea suporta torturile. Dar când călăul plecă și când exaltarea prezentă trecu, își simți oasele sfărâmate și carnea îndurerată și înțelese cât era de părăsit, de înjosit, de degradat și de fără speranță.

A fost o zi lungă și grea.

Mult înainte de a fi restabilit, Legree îi ceru să reia lucrul la câmp. Tot ce a putut născoci mintea unui om atât de crud, ca poveri, nedreptăți, brutalități, nu i-au fost cruțate. Au fost săptămâni și luni când sufletul lui îndurerat era plin de întuneric și de disperare. Totuși, vag, se mai gândea la scrisoarea pe care Domnișoara Ofelia o scrisese la Kentucky, dar timpul trecea și nici un semn nu se arăta. Nu înceta o clipă însă în a-și pune slabele lui mijloace la dispoziția nenorociților lui tovarăși; >nu pregeta să facă nici o muncă în plus pentru ei, să-i încurajeze cu un cuvânt și să răspândească atmosfera aceea de bunătate care îl făcu să câștige asupra lor o putere ciudată.

Legree se încăpățâna să lupte împotriva lui până îi va învinge cerbicia.

Într-o noapte, Cassy îl sculă și îi ceru ajutorul pentru a-i libera pe toți de tiran.

— Vino! spuse ea cu vocea șoptită, și fixându-l cu ochii ei mari; vino! doarme adânc... i-am pus suficient narcotic în rachiul ca să doarmă mult, dacă aș fi avut mai mult nu mai aveam nevoie de tine... dar vino... ușa din spate este deschisă, este acolo o bardă, am pus-o eu. Camera de culcare e deschisă, îți voi arăta eu drumul. Aș fi făcut eu însămi totul, dar n-am destulă putere! Hai vino odată!

— Nu! doamnă, pentru nimic în lume! spuse Tom cu hotărâre, retrăgându-se cu toate eforturile lui Cassy ca să-l rețină.

— Dar gândește-te la toți nenorociții ăștia care vor fi liberi. Care vor găsi un loc unde să trăiască independenți.

— Nu! zise Tom. Nu! Binele nu poate să vină niciodată din rău. Mai curând mi-aș tăia brațul! Trebuie să mai avem răbdare și să așteptăm.

— Să așteptăm! Dar n-am așteptat destul? Ce rău mi-a făcut până acum ca să-mi creeze suferințe noi, și ție ce nu ți-a făcut? Da!... sunt chemată! Da! sunt chemată la război...! I-a venit rândul! Vreau să-i văd sângele!

— Nu! Nu! zise Tom luându-i mâinile care se frâneau în mișcări convulsive. Nu! Biet suflet rătăcit. Nu! Nu trebuie... dacă ai putea să pleci, dacă

lucrul ar fi posibil, te-aș sfătui să o faci, împreună cu Lucy, adică să o faci fără a-ți mânji mâinile în sânge. Oh! Nu alt fel!

— Faci încercarea cu noi, unchiule Tom?

— Nu! Era un timp când aș fi făcut-o... dar Domnul mi-a încredințat o misiune pe lângă acești nenorociți... voi rămâne cu ei; cu ei îmi voi purta crucea până la capăt! Nu e același lucru cu voi... prea sunteți tentați... poate nu ați rezista... mai bine să plecați... dacă puteți.

— Unchiule Tom, voi încerca!

— Amin! Domnul să te aibă în pază.

MARTIRUL

Fuga lui Lucy și Cassy irita până dincolo de orice limită pe teribilul Legree. După cum era și de așteptat, furia îi căzu pe capul lui Tom, nevinovat și fără apărare.

— Îl urăsc! își zise Legree; îl urăsc și îmi aparține! Cum adică, nu pot face ce vreau cu el? Aș vrea să văd cine m-ar împiedica! și strânse pumnul ca și cum ar fi vrut să sfarme ceva în el.

— Quimbo! du-te și adu-mi-l pe Tom aici, repede! Bătrânul are un amestec în chestia asta! O să-i smulg secretul.

Sambo și Quimbo, care se urau între ei, nu erau de acord decât în ura lor contra lui Tom... Legree le spusese doar că vrea să-l facă supraveghetor general.

Tom presimți ce-l aștepta, cunoștea planul fugarelor, știa unde erau ascunse acum, știa teribilul caracter al omului ce trebuia să înfrunte, îi cunoștea puterea despotică, dar mai știa că nu va trăda.

— Ei bine, Tom, îi spuse el, știi că m-am hotărât să te omor!

— Foarte posibil, stăpâne, răspunse Tom cu cel mai mare calm.

— Da! M-am hotărât... să te omor... dacă... nu-mi spui tot ce știi despre femeile fugare?

— Mă auzi? țipă Legree agitându-se și roșindu-se apoi ca un leu turbat. Vorbește!

— N-am nimic de spus, stăpâne, reluă Tom cu o voce înceată și hotărâtă.

— Îndrăznești să-mi vorbești astfel? Zici că nu știi? Vorbește! strigă Legree izbucnind ca un tunet și lovindu-l cu violență. Știi ceva?

— Știu, dar nu pot spune... Pot să mor!...

Legree răsufla greoi, își stăpâni furia cu greutate și apucând pe Tom de braț îl privi ținând în ochi spunându-i:

— Ascultă bine: să nu crezi că dacă te-am lăsat o dată, nu știu ce spun. De data asta hotărârea mea e luată, am socotit totul; m-ai înfruntat mereu, ei bine! Am să te îmblânzesc sau te ucid. Ori una, ori alta. O să-ți număr picăturile de sânge, una câte una până vei ceda.

Tom, ridicând ochii spre stăpânul său, răspunse:

— Stăpâne, dacă ai fi fost în nevoi, bolnav sau pe moarte, mi-aș fi dat până la ultima picătură de sânge ca să te salvez. Dar de ce-mi ceri să-ți spun tocmai ceea ce conștiința mea îmi ordonă să tac? Poți să mă faci să sufăr, dar îți vei face și ție rău!

Seninătatea cuvintelor lui, în contrast cu sălbăticia lui Legree, făcu să palpâie o clipă de liniște. Un moment de nesiguranță, repede înlăturat de forța răului însă, care reveni însutită. Spumegând de furie, Legree își doborî victima...

Toate torturile fură fără folos și înnebuneau în neputința lor pe Legree.

La un moment dat Tom mai reuși să deschidă ochii și să șoptească:

— Biet nenorocit! Nu poți face mai mult și leșină.

Îl crezură mort.

După plecarea lui Legree, Sambo și Quimbo impresionați de ciudățenia cuvintelor lui Tom și de tăria de caracter neîntâlnită încă, îl ridicară și se forțară să-l readucă la viața care se mai ținea cu un fir subțire de corpul acela prăpădit.

— Tom! Am fost răi cu tine! zise Quimbo.

— Vă iert din toată inima, spuse Tom cu o voce stinsă.

TÂNĂRUL STĂPÂN

Două zile mai târziu un tânăr conducând o trăsurică, străbătu aleea din fața casei și întrebă unde este stăpânul.

Tânărul acesta era George Shelby.

Scrisoarea domnișoarei Ofelia, ajunsă cu întârziere, pe când Domnul Shelby era bolnav, își produse, totuși efectul.

George Shelby devenise un tânăr energic, își ajuta mama în administrarea afacerilor familiei după moartea Domnului Shelby. Marea energie a doamnei Shelby o făcu să descurce firele încurcate ale conturilor, să vândă ce era nefolositor și să plătească ce mai era de plătit, în acest timp, corespondența cu omul de afaceri al lui Saint-Claire nu reușise să-i lămurească asupra locului unde putea fi găsit Tom, astfel că George hotărî să vină personal prin partea locului ca să-l descopere. Datorită unei întâmplări întâlni un om din New Orleans care îi dădu toate datele necesare.

Legree era în salon, și-l primi cu destulă bruschete.

— Am aflat că ați cumpărat în New Orleans un sclav pe nume Tom.

Aparținuse tatălui meu și am venit să-l răscumpăr, dacă e cu putință.

Fruntea lui Legree se întunecă iar și mânia izbucni din nou.

— Da, spuse el, am cumpărat un individ cu numele ăsta... Ce târg al dracului am făcut... un câine revoltat care îmi împinge oamenii să fugă. Chiar de curând a făcut să-mi fugă două femei de câte o mie de dolari fiecare, și când l-am întrebat unde sunt, mi-a răspuns că știe, dar nu vrea să-mi spună. S-a încăpățânat și cred că acum trage să moară.

— Unde e! strigă George: unde e! Vreau să-l văd!

— E în magazie colo, spuse un copilaș care ținuse hățurile calului.

Legree îl alungă cu piciorul. George se avântă fără să mai întrebe nimic.

Tom nu mai mișca, toți nervii îi erau amorțiți și zăcea într-o stare de epuizare liniștită. Doar noaptea oamenii mai puteau să-i dea slabele lor ajutoare.

Când George intră și îngenunche lângă Tom, exclamă îndurerat:

— Cum e posibil? Cum e posibil? Unchiule Tom! Bătrânul meu prieten!

Era în vocea lui ceva care pătrunse până în sufletul muribundului...

Clătină ușor capul și șopti:

— Domnul îmi face patul morții mai dulce decât puful.

Lacrimile lui George începură să curgă șiroaie.

— Unchiule Tom, scumpul meu prieten, revino-ți, mai spune-mi ceva, privește-mă! Sunt domnul George, micul tău domnul George! Nu mă cunoști?

— Domnul George! făcu Tom deschizând ochii și vorbind cu o voce aproape stinsă.

Apoi încetul cu încetul ideile îi reveniră, o undă de viață păru că îl străbate și lacrimi începură să i se prelingă pe obraji.

— Este tot... da! Este tot ceea ce doream! Da, nu m-au uitat... asta îmi încălzește sufletul! Face bine bieteii mele inimi! Pot să mor mulțumit!

— Nu! nu vei muri... nu trebuie să mori... nu te mai gândești la așa ceva! Am venit să te răscumpăr și să te iau la noi.

— Ah! domnule George, ai venit prea târziu!

— Nu muri, Tom, moartea ta mă va distruge! Uite, mă sfâșie numai că mă gândesc la cât ai suferit și că te văd trântit în mizeria asta. Bietul, bietul meu Tom!

— Să nu-i spuneți lui Chloe cum m-ați găsit... ar fi îngrozitor pentru ea... și copiilor... Spuneți-le tuturor să mă urmeze. Asigurați pe stăpânul și stăpâna de bunele mele sentimente. Nu știți domnule George, mi se pare că iubesc pe toată lumea... A iubi, numai asta contează pe pământ.

În acel moment se apropie și Legree; privi o clipă cu indiferență afectată, apoi se depărta.

— Sceleratul! spuse George cu indignare. Ah! îmi face bine când mă gândesc că pe el îl va lua diavolul și-i va răsplăti totul.

— Oh! nu, nu trebuie, reluă Tom strângând mâna tânărului... E o ființă nenorocită... Măcar de s-ar putea căi... Dar cred că nu se va-ntâmpla...

În acea clipă, puterea pe care o căpătase muribundul, din fericirea de-ași vedea stăpânul, îl părăsi... o slăbiciune totală îl cuprinse, ochii i se închiseră, respirația deveni greoaie, pieptul lat se ridică și coborî cu greutate încă vreo câteva clipe...

George se așeză respectuos... Pentru el lucrul acesta era sfânt, închise ochii aceștia stinși pentru totdeauna.

Legree era în picioare în spatele lui. Influența acestei scene calmase impetuositatea tânărului bărbat, care fixându-l pe plantator cu ochii săi negri și pătrunzători îl întrebă, arătându-i mortul:

— Ai luat de la el tot ce-ai putut să smulgi. Cât ceri pentru corp? Vreau să-l iau și să-i dau un mormânt cuviincios.

— Nu vând negrii morți! spuse Legree cu o voce răgușită. Ești liber să-l îngropi unde vrei și când vrei.

— Băieți, spuse George cu un ton autoritar, câtorva negri care se găseau acolo, ajutați-mi să-l pun în trăsură apoi să-mi dați o lopată.

Lui Legree nu-i mai adresă nici un cuvânt, nici o privire. Legree îl lăasă să comande, fără a scoate o vorbă. Fluiera cu un fel de indiferență, care nu era decât aparentă. George întinse pardesiul său în trăsură și puse mortul peste el, apoi se întoarse, îl privi fix pe Legree și-i spuse cu un calm forțat:

— Nu ți-am spus încă ce gândesc de această afacere atroce. Nu-i nici locul, nici momentul. Dar, Domnule, sângele acesta nevinovat va fi răzbunat. Voi denunța crima...Mă voi duce chiar acum...

— Du-te, spuse Legree, trosnindu-și degetele, disprețuitor. Aș vrea să văd cum o să reușești! Martori? Probe? Du-te...

George își dădu bine seama de puterea acestei înfruntări. Nu era nici un alb pe plantație. Iar mărturia

279

corciturilor nu era admisă.

— În definitiv, spuse Legree, cam multă vorbă pentru un negru mort.

Cuvântul acesta fu ca o scânteie pe un butoi cu praf de pușcă.

Prudența nu era trăsătura caracteristică a tânărului din Kentucky. George se întoarse spre el și cu un pumn teribil în plină față, îl dădu grămadă. Apoi călcându-l în picioare și arzând de mânie părea că este Sfântul Gheorghe ucigând balaurul.

Sunt oameni care câștigă prin bătaie. Trăntește-i în țărână și vor căpăta respect... Legree făcea parte din aceștia... Se sculă, scutură praful de pe haine și privi trăsura depărtându-se încet. Se vedea că respecta pe George. Dincolo de marginea plantației, George observă un delușor uscat, nisipos și umbrat de câțiva pomi.

Aici sapă mormântul.

Când totul fu gata, negrii spuseră:

— Stăpâne, să luăm pardesiul?
— Nu! nu, înmormântați-l cu el! Bietul Tom, este tot ce-i mai pot da acum. Tom fu coborât în groapă și sclavii o umplură cu pământ, tăcuți, apoi așezară deasupra iarbă.
— Acum, băieți, duceți-vă, zise George strecurându-le câțiva gologani în mână.

Și îngenunche pe mormântul umilului său prieten.

Din clipa aceea, Legree începu să bea mai vârtos. Ziua era mereu certăreț și înjura tot timpul. Noaptea era mai agitat ca înainte, vedeniile erau din ce în ce mai groaznice.

Fantome îl urmăreau de în dată ce închidea ochii și-l chemau fără încetare:

— Vino! vino! vino!

Transpira de teamă, sărea din pat, alerga la ușă, pe care o încuia și o baricada, apoi epuizat cădea leșinat.

Acum nu mai bea ca înainte cu prudență și cu rezervă: ci bea cu furie, încă mai mult, mereu...

Se răspândi zvonul că era bolnav, apoi că era pe moarte. Era pedepsit de excesele lui, prin această îngrozitoare boală, care părea că lasă o umbră pe viața lui prezentă din pedepsele ce le va primi în cealaltă viață. Nimeni nu mai putea să suporte ororile agoniei lui; striga, se văita, înjura... La patul lui, viziunea imobilă, întunecată, neînduplecată a unei figuri de femeie ce ședea în picioare și spunea:

— Vino! Vino! Vino!...

REZULTATE

Restul povestirii va fi spus repede.

De cinci ani George și Elisa sunt liberi. George muncește cu sârguință la un mecanic și câștigă din plin pentru nevoile familiei lui mărită acum și cu o fetiță.

Iată-i strânși într-o căsuță drăguță din Montreal. E seară. Focul pâlpâie în vatră. Masa e pregătită pentru ceai. Fața de masă albă ca neaua scânteiază. Într-un colț o măsuță acoperită cu o cuvertură verde, pe care sunt lucruri de scris. Lângă ea un raft cu cărți.

Colțul acesta este al lui George pe care râvna îl îndeamnă să învețe cât mai mult, să perfecționeze ce știe și să se lumineze.

Elisa nu mai pare atât de tânără. S-a mai îngrășat, e mai serioasă la înfățișare, pare atât de mulțumită și fericită cât poate fi o femeie.

— Henry! Cum ai făcut adunarea asta, astăzi? întrebă

George punând mâna pe capul fiului său.

— Eu am făcut-o singur, pe toată, nu m-a ajutat nimeni...

Henry nu mai are pletele lui lungi, dar are aceiași ochi mari, cu gene lungi și frunte frumoasă plină de mândrie.

— Hai! Bine, zise George. Muncești mereu, fiule. Tu ești mai fericit decât era bietul tatăl tău la vârsta ta.

282

LIBERATORUL

George Shelby nu-i scrisese mamei sale decât câteva rânduri ca să-i anunțe întoarcerea. N-avea inima să povestească sfâșietoarea scenă la care asistase. În ziua sosirii toți îl așteptau cu nerăbdare.

Doamna Shelby era în salon. Un foc bun gonea umezeala ultimelor seri de toamnă. Pe masă strălucea argintăria bogată și cristalele.

Mătușa Chloe supraveghea toate pregătirile și căuta să intre în vorbă cu doamna Shelby.

— Aici pun tacâmul domnului George! Știu că-ți place mai pe lângă sobă. Oare de ce Sally nu a pus ceainicul cel frumos? Acela nou pe care l-a cumpărat domnul George pentru doamna, de Crăciun... Mă duc să-l aduc. Doamna a primit vești de la domnul George?

— Da, Chloe, însă numai un rând prin care îmi spune că vine azi. Nici un cuvânt mai mult.

— Și nici o vorbă de bietul meu bărbat?

— Nu! Nimic, Chloe, spune că ne va povesti totul aici.

— Da, așa-i domnul George, îi place să spună singur totdeauna ce este de spus. Cred că bătrânul meu nu va mai recunoaște copiii, mai ales pe cea mică, cum a mai crescut și ce frumoasă s-a făcut. Eh! Cum eram cu toții când a plecat...

Doamna Shelby suspină. Avea o piatră pe inimă... Era îngrijorată de când primise scrisoarea fiului său... Presimțea o nenorocire sub vălul acesta de liniște.

— Doamna are biletele? zise Chloe cu aer îngrijorat.

— Da, Chloe.

— Vreau să i le arăt... biletele pe care mi le-a dat fabricantul... când mi-a spus că ar vrea să mai rămân. — Mulțumesc! stăpâne! i-am spus eu, dar bietul bărbatul meu se întoarce și doamna are nevoie de mine...

Se auzi un uruit de roate.

— Domnul George! și Chloe sări la fereastră.

Doamna Shelby alergă la ușa vestibulului și-și strânse fiul în brațe. Chloe voia să străbată întunericul nopții cu privirea.

— Biata mătușă Chloe! spuse George emoționat. Și îi luă mâna neagră în palmele sale.

— Aș fi dat toată averea ca să-l aduc, dar a plecat într-o lume mai bună.

Doamna Shelby scoase un vaiet de durere. Chloe nu spuse nimic. Intrară în sufragerie.

284

Banii lui Chloe erau încă pe masă.

— Acum nu mai este nevoie de ei... știam bine că va fi așa... vândut și ucis pe plantațiile acelea...

Apoi voi să iasă din cameră, dar doamna Shelby o reținu și o așeză pe un scaun lângă ea.

— Biata mea Chloe!

Chloe își rezemă capul pe umărul stăpânei și începu să plângă.

— Oh, Doamnă, iertați-mă, mi se sfâșie inima... asta-i tot.

— Înțeleg Chloe! spuse doamna Shelby, plângând și ea. Nu pot să te consolez.

George, cu glasul clar și simplu, povesti scena morții glorioasă ca o victorie și repetă cuvintele de dragoste și împăcare ale ultimului său mesaj.

O lună după aceea, toți sclavii casei Shelby fură adunați în salonul cel mare pentru ca să li se comunice ceva important de către tânărul lor stăpân.

Mare a fost mirarea lor când l-au văzut intrând cu un teanc mare de hârtii. Erau actele lor de liberare.

Le citi fiecăruia și le înmâna; erau lacrimi, suspine și aclamații!

Mulți îl rugară fierbinte să nu-i alunge, se grămădeau lângă el și voiau să-i dea cu sila biletele înapoi.

— Nu avem nevoie să fim mai liberi decât suntem; nu vrem să părăsim casa, nici pe domnul, nici pe doamna, nici nimic.

— Bunii mei prieteni, zise George cum putu să facă o clipă liniște, nu sunteți obligați să mă părăsiți: ferma are nevoie tot de oamenii de mai înainte; dar bărbați și femei, sunteți liberi, vă voi plăti pentru munca voastră cum ne vom înțelege. Dacă voi muri sau mă voi ruina, cel puțin voi veți putea să scăpați ca să nu fiți sechestrați și vânduți. Veți rămâne la fermă și vă voi învăța - va trebui poate un timp pentru asta - să știți să uzați de drepturile voastre de oameni liberi.

— Încă un cuvânt, vă mai amintiți de bunul nostru unchi Tom?

Le povesti pe scurt moartea lui și adăugă:

— Pe mormântul lui, prieteni, am hotărât să nu mai țin sclavi atât cât îmi va fi posibil ca să-i eliberez... și ca nimeni din cauza mea să nu mai riște să fie smuls căminului lui, familiei lui și să ajungă să moară pe cine știe ce plantație izolată...

Prieteni, de fiecare dată când vă veți bucura că sunteți liberi, gândiți-vă la sufletul lui și răsplătiți-l cu dragoste către femeia și copiii lui...

Gândiți-vă la libertatea voastră de fiecare dată când veți vedea coliba unchiului Tom. Ea să vă amintească și să vă fie un exemplu. Mergeți pe urmele lui, și ca el, fiți cinstiți, credincioși și darnici...

SFÂRȘIT